

**Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának
Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke**

**Filozofická fakulta Univerzity Komenského
Katedra maďarského jazyka a literatúry**



Lanstyák István

Nyelvi váltakozások az összetett mondatokban

Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések

Szenci Molnár Albert Egyesület
Pozsony
2024

Nyelvi váltakozások az összetett mondatokban

Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések

Jazyková variabilita v súvetiach v maďarčine

z hľadiska jazykovej správnosti a jazykovej adekvátnosti

Lektorálta:

Benő Attila (Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár)

Horváth Péter Iván (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest)

Nádor Orsolya (Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest)

Recenzenti:

Prof. Attila Benő, PhD. (Univerzita Babeş–Bolyai, Koložvár, Rumunsko)

Mgr. Péter Iván Horváth, PhD. (Katolícka univerzita Petra Pazmáňa, Budapešť)

Doc. Orsolya Nádor, PhD. (Reformovaná univerzita Gašpara Károliho, Budapešť)

Tieto skriptá sú určené študentom Katedry maďarského jazyka a literatúry FiF UK v Bratislave. Obsahujú učebný materiál pre predmet Jazykový manažment.

CC BY-NC 4.0

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International

This license requires that reusers give credit to the creator. It allows reusers to distribute, remix, adapt, and build upon the material in any medium or format, for noncommercial purposes only.

Nyelvi váltakozások az összetett mondatokban: Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések by István Lanstyák is licensed under **CC BY-NC 4.0**. To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Kiadja a Szenci Molnár Albert Egyesület, Pozsony, 2024.

Vydalo Združenie Alberta Szenci Molnára, Bratislava, 2024.

ISBN 978-80-69002-18-0

EAN 9788069002180

© Lanstyák István

Tartalom

ELŐSZÓ	5
BEVEZETÉS	7
MONDFAJTÁK	8
1. Rövid – hosszú	8
2. Egyszerű – összetett	9
A) Az egyszerű és az összetett mondat helyénvalósága	10
B) A többszörösen összetett mondat	14
3. Alárendelő és mellérendelő mondatok	18
A) Az alárendelés váltakozása jelzős vagy értelmezős szerkezettel	21
B) Vonatkozó alárendelés váltakozása másfajta alárendeléssel	22
C) Alárendelés váltakozása mellérendeléssel és önálló mondattal	25
a) A mondanivalót új mozzanattal kiegészítő vonatkozó mellékmondatok	26
b) Az <i>amely</i> és az <i>ami</i> tagmondatok időbeli viszonyait megzavaró használata	31
c) Az egész mondat tartalmára vonatkozó <i>amivel</i> alkotott alárendelő mondatok ..	35
d) Az <i>addig... amíg...</i> szerkezet használata	40
e) Az <i>úgy... mint...</i> szerkezet használata	44
MONDATTANI SZERKEZETEK	53
1. „Természetes, hogy”	53
2. „El kell menjek”	60
3. „Lehet elmegyek”	65
AZ UTALÓSZÓ HASZNÁLATA	74
1. Az utalószó megléte és hiánya	76
A) Az utalószó szükségességének esetei	77
B) Az utalószó elhagyhatósága	79
C) Az utalószó elhagyandósága	81
2. Az utalószó és a kötőszó viszonya	82
3. A 3. személyű személyes névmás viszonyragos, ill. névutós alakjai mint utalószók.....	84
4. Újabb keletű utalószói szerkezetek	86
VONATKOZÓ NÉVMÁS JELZŐI SZEREPBEN	91
AZ ÖSSZETETT MONDATOK SZÓRENDI KÉRDÉSEI	94
1. A tagmondaton belüli szórend összetett mondatokban	94
2. A mellékmondat sorrendi helye	99
A) Többszörös alárendelés esetén	99
B) A természetes időrend követése	99
C) Mondatátszövődés	101

TAGADÁS MELLÉKMONDATBAN	103
1. A „tagadja, hogy nem vitte el” típus	103
2. Az „anélkül, hogy (ne) lássalak” típus	111
3. Az „addig jár a korsó a kútra, amíg el nem törik” típus.....	119
AZ ÖSSZETETT MONDATOKKAL KAPCSOLATOS BOTLÁSOK	122
Túl hosszú és túl bonyolult mondatok	122
A JEGYZETBEN EMLÍTETT NYELVI IDEOLÓGIÁK	125
NYELVMŰVELŐ IRODALOM ÉS SZAKIRODALOM	129
VIZSGATÉTELEK.....	135
JELMAGYARÁZAT.....	138
A SOROZAT KÖTETEI.....	139

ELŐSZÓ

Ebben a jegyzetben az összetett mondatokkal kapcsolatos legfontosabb változásokat tekintjük át. A nyelvi változók meghatározásából következően olyan változatokról (variánsokról) van szó, melyeknek azonos a denotatív jelentése, s ha valamiben különböznek, akkor az „csak” a stílusértékük, valamint az, hogy milyen minőségű szövegekben fordulnak elő jellemző módon. A nyelvi változók általános kérdéseiről a jegyzetsorozatnak egy másik darabjában olvashatunk; ennek címe *Változások a magyar nyelvben nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági szempontból*.

A legfontosabb kérdés, amelyet a tárgyalt mondattani változások kapcsán felteszünk magunknak, és megpróbálunk megválaszolni, az, hogy a tárgyalt nyelvi változók egyes változatai miben különböznek egymástól stílusérték és általában használati érték tekintetében, milyen stílusú, ill. milyen minőségű szövegekben szokás, ill. célszerű őket használni.

A jegyzetsorozat a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének kiadványszerkesztő szakos hallgatói számára készült; javarészt a *Nyelvalakítás* (FiF.KMJL/A-boED-119/15 – *Jazyková manažment*) című tantárgy anyagát tartalmazza. Az itt tárgyalt nyelvi változások ismeretére a másik két oktatási program keretében tanuló hallgatóinknak – a tanár és a fordító–tolmács szakosoknak – is szükségük van, csak éppen az ő tanrendjükben nincs olyan kurzus, melynek keretében ezek a kérdések részletesen tárgyalhatók volnának.

A jegyzet érdemi része hét fejezetben tárgyalja az összetett mondatokhoz kapcsolódó változásokat, főként azokat, amelyek gondot okoznak, okozhatnak a nyelvhasználóknak. Ezt követi a fejtegetéseink során említett nyelvi ideológiák meghatározása. A folyó szövegben az egyes nyelvi ideológiákat csak megemlítjük, a dolgozat érdemi részét követő fejezetben viszont rövid jellemzést adunk róluk.

A jegyzet szövege a jobb áttekinthetőség és könnyebb tanulhatóság érdekében nem tartalmaz hivatkozásokat, a hosszabb szó szerinti idézetek kivételével. Ezt némiképp pótlandó, a legfontosabb felhasznált, ill. a kérdés további tanulmányozásához felhasználható nyelvvelő irodalom és nyelvészeti szakirodalom témakörök szerint van rendezve.

Mivel a jegyzetsorozat megjelentetésére nem adtunk be pályázatot, a kötetet magam tördeltem be, idő és tördelési gyakorlat híján a lehető legegyszerűbb módon, a szövegben való tájékozódást megkönnyítő fejléc és navigáció alkalmazása nélkül. A fejezetről fejezetre történő ugrás a &, valamint a # jelre való rákereséssel oldható meg, melyek a fejezetcímek előtt állnak.

Köszönettel tartozom azoknak, akik a jegyzet megjelentetését lehetővé tették: lektoraimnak, Horváth Péter Ivánnak, Nádor Orsolyának és Benő Attilának, továbbá a Magyar Tudományos Akadémiának, amely Domus ösztöndíjprogramja keretében támogatta a témával kapcsolatos kutatásaimat, részben közvetlenül, részben a somorjai Fórum Kisebbségkutató Intézetben működő Gramma Nyelvi Iroda közvetítésével. A nyelvvalakítás némely általánosabb vonatkozásával a Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén foglalkoztam a Szlovák Kutatás- és Fejlesztéstámogató Ügynökség APVV-17-0254 sz. projektjének keretében.

Köszönet illeti a munkahelyemet is, a Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának mindenkori vezetését, valamint a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék mindenkori vezetőjét, akik évtizedekig nyugodt körülményeket biztosítottak a kutatási (és persze az oktatási) munkámhoz. Nem ők tehetnek róla, hogy a minisztérium abnormális követelményeket támasztó minősítési rendszere az elmúlt években egyre inkább lehetetlenné tette az elmélyült kutatást és azt, hogy igazán kiérlelt munkákat adjak ki a kezemből.

Ezzel a kötettel zárom a jegyzetsorozatot. Végzőként csupán annyit mondanék, hogy a sorozat – jellegéből fakadóan – tudatosan és szükségszerűen reflektált rendszeresen a nyelv művelő irodalomra, mivel a szerkesztőségekben még mindig használják a kézikönyv jellegű nyelv művelő kiadványokat. Erről két, a tanszékünkön készült szakdolgozat is tanúskodik; szerzőjük több szerkesztővel készített interjút, melynek során a nyelvhelyességi és más kézikönyvek használatára is rákérdezett.

Elgondolkodtam azon, hogy ha egy nyelvhasználati kézikönyvet írnék, milyen mértékben volna célszerű elszakadni a nyelv művelő hagyománytól, és attól függetlenül fogalmazni meg a nyelvhasználati tanácsokat. Mivel a nyelv művelők nyelvhelyességi szabályainak egy részét sajnos az anyanyelvi nevelés tovább élte, a rájuk való reflektálást nemigen lehet teljesen mellőzni. Viszont nagyon sok olyan nyelvhelyesség szabály van, amit az iskolában nem tanítanak, s így az érintett nyelvi formák nyelv művelői megítéléséről még az iskolázott beszélőknek sincs tudomásuk. Az ilyen jelenségek esetében a nyelv művelő álláspont ismertetésétől bízást el lehet tekinteni. Másfelől egy nyelvhasználati kézikönyv még több – és változatosabb – empirikus anyagon kellene vizsgálja a nyelvi valóságot ahhoz, hogy a nyelvhasználati tanácsok hitelesebbek legyenek. Ezenkívül fel kellene használja a szociolingvisztikai, a strukturalista és a kognitív nyelvészeti kutatások eredményeit is. És persze kellene foglalkozzon azokkal a váltakozásokkal, amelyekre a nyelv művelés nem figyelt föl, de a nyelvhasználóknak gondot okozhatnak. Ezek közé tartoznak az újabban létrejött nyelvi formák is, melyekről a kézikönyvekben azért nincs szó, mert azok írásakor még nem voltak (tömegméretekben) használatosak.

Egy megbízható nyelvhasználati kézikönyv megírása aligha lehet egyemberes munka. Célszerű lenne hozzá egy olyan munkacsoportot létrehozni, melynek tagjai a nyelvtudomány különböző területeinek a művelői, hogy a nyelvi rendszer minden aspektusa az adott részterülethez igazán értő szakemberrel legyen lefedve. (Jómagam a legkevésbé otthonosan a mondat tanban érzem magam, s csak remélni tudom, hogy a jegyzetsorozatnak a mondattani kérdéseket tárgyaló négy kötetében – hála a lektorok munkájának – ez nem látszik meg szembetűnően. ☺)

Ami az ilyen kézikönyv elméleti hátterét illeti, annak nyilván viszonylag egységesnek kellene lennie, ugyanakkor különböző paradigmákból lehet és érdemes inspirálódni. Például az alap koncepció lehet szociolingvisztikai-stilisztikai-funkcionalista, de amellet érdemes lenne figyelembe venni elsősorban az említett strukturalista a kognitív nyelvészeti kutatások tanulságait.

& BEVEZETÉS

A *Magyar grammatika* szerint **ÖSSZETETT** a mondat, ha **több tagmondatból** áll.

A határ egyszerű és összetett mondat között nem éles, vannak átmeneti típusok, melyeknél nem mindig lehet egyértelműen eldönteni, hogy a mondat egyszerű-e vagy összetett (pl. ha a halmazott állítmányoknak közös és külön bővítvényei is vannak. Például: *A folyó kiáradt és elsodorta a házat; Becsukta a szemét, és elszámolt tízig).*

Az összetett mondatok típusai a tagmondatok **nyelvtani-jelentéstani viszonya** alapján különböztethetők meg, így beszélünk **alárendelő** és **mellérendelő** összetett mondatokról.

Az **ALÁRENDELŐ** mondat jellemzője, hogy **tagmondatai nem azonos szerkezeti szinten helyezkednek el**, egymáshoz képest **fő-** és **mellékmondatok** (a mellékmondat is lehet relatív főmondat, ha neki is van alárendelt tagmondata).

Az **alárendelő** összetett mondatok tagmondatai közötti kapcsolat lehet **kétszeresen jelölt** is: a **főmondatban** van (illetve lehet) **utalószó**, a **mellékmondatot** pedig **alárendelő kötőszó** vagy **vonatkozó névmás** vezetheti be.

A **szintaktikai viszony megállapítása** az **utalószó mondatrészi szerepe** alapján történik, vagyis amilyen mondatrész szerepében áll az utalószó, olyan mondatrészt fejt ki a mellékmondat, ezért is beszélünk ilyenkor **mondatrészkifejtő alárendelésről** (pl. *Azé lesz a serleg, aki elsőként fut be a célba* – állítmányi alárendelés).

A **MELLÉRENDELÉS** esetén a **tagmondatok kapcsolata** alapvetően **logikai viszony**. E viszony fajtáját **mellérendelő kötőszó** jelölheti, illetve teheti egyértelművé. A kötőszó hiánya esetén a tagmondatok jelentésviszonya nem mindig állapítható meg egyértelműen (pl. *Péter elment, Mari visszajött; Péter elment, és/de/ezért/ugyanis Mari visszajött).*

& MONDATFAJTÁK

Az egyes mondatfajtákkal kapcsolatban két olyan nyelvújítói vélekedés is volt, amelyet a mai nyelvújítók már – szerencsére – **nyelvi babonának** minősítenek.

Az első babona szerint az **egyszerű** mondat **jobb**, mint az összetett. A második szerint ha már összetett mondat használatára szorulunk, használjunk inkább **mellérendelést**, mint alárendelést, mert a **mellérendelés magyarosabb**.

1. Rövid – hosszú

Az egyszerű mondatokkal kapcsolatos, fentebb említett nyelvújítói babonába implicit módon az is bele volt foglalva, hogy a **rövidebb mondatok jobb** a **hosszabbaknál**. A magyar nyelvre az **egyszerű, rövid mondatokat** gondolták jellemzőnek.

Ezzel szemben a *Nyelvújító kézikönyv* leszögezi, hogy ez az állítás „merőben téves hiedelem”, melynek „ellene mond legjobban, legmagyarosabban stílusú íróink gyakorlata, sőt a népnyelvi szövegek, népmesék, népdalok, közmondások mondat szerkesztése is, nem szólva a publicisztikai és a tudományos stílusról, amely kiváltképpen kedveli, sőt szükségszerűen használja az összetett mondatokat” (NyKk. I. 1983: 491).

A *Nyelvújító kézikönyv* így foglalja össze a szerzők véleményét: „a bonyolultabb szerkezetű egyszerű és az összetett, sőt a többszörösen összetett mondatok éppúgy nélkülözhetetlen kifejezőeszközei a gondolatnak, mint a rövid mondatok” (NyKk. II. 1985: 613).



A *Nyelvújító kézikönyv* felhívja a figyelmet arra, hogy még a **szépirodalmi szövegekben** sem csupán a **mondanivaló** határozza meg a mondatok hosszát, hanem a **kordivat** és a **szerző egyénisége** is.

A *Nyelvújító kézikönyv* mindamellett félig-meddig elfogadja a nyelvújítói babonát, amikor kijelenti, hogy „szóban is, írásban is törekednünk kell az aránylag rövid mondatokban való fogalmazásra” (NymKsz.² 2005: 474).



Ez eléggé meglepő kíváncsúság a 21. század elején: annak tisztázása nélkül, hogy ki a célközönség és milyen szövegtípusról van szó általános elvként megállapítani, hogy „aránylag” rövid mondatok fogalmazására kell törekedni!!!



Valójában csak akkor van értelme rövid mondatok használatára törekedni, ha a **célközönségnek gondot okozhatna a hosszabb mondatok megértése**, például ha nyelvileg hátrányos helyzetű beszélőknek mondunk vagy írunk valamit. És persze akkor, ha **az adott szövegtípusba jobban illenek a rövidebb mondatok**.



A *Nyelvújító kézikönyv* (NymKsz.² 2005: 474) így folytatja a **kíváncsús mondatosságról** szóló fejtegetését:

Nem igaz, hogy a bonyolult mondanivaló okvetlenül megkívánja a többszörösen összetett mondatok halmozását. Ezek nagy része felbontható (s fel is bontandó!) több rövid mondatra. A közönség megértését sokra tartó, valóban demokrata közíró meg is birkózik ezzel a feladattal. A rövidebb mondatokból felépülő szöveg nem lesz terjedelmesebb, viszont könnyebben meg lehet érteni és tanulni. (Ezt különösen a tankönyvszerzőknek kellene szem előtt tartaniuk!)

A szerzők elhallgatják azt a tényt, hogy az összetett mondat feldarabolása **megváltoztathatja** annak **stílusát**, a fogalmazás gördülékenységét.



Ezért csak akkor van értelme a többszörösen összetett mondatokat felbontani rövidebb mondatokra, **ha azt az érthetőség szempontja valóban megköveteli.**



Az sem igaz, hogy a szöveg nem lesz terjedelmesebb, mivel a mellékmondatok önállósításával a vonatkozó névmások helyett nemegyszer azoknál **jóval terjedelmesebb alanyokat, alanyi szerkezeteket** kell beiktatnunk az új mondatokba.



Az viszont igaz, hogy a **kisgyerekeknek** szóló szövegekben, továbbá a **tankönyvszövegekben** érdemes **egyszerűbb mondatszerkezetre, rövidebb mondatok** használatára törekedni. A tankönyvszerzőknek figyelembe kellene venniük a szövegnek nemcsak az **érthetőségét**, hanem a **tanulhatóságát** (s bizonyos részei esetében a memorizálhatóságát) is.

Ugyanúgy célszerű **rövid mondatokat** használni – amint említettük – a **nyelviileg hátrányos helyzetű** beszélőknek szánt szövegekben, különösen akkor, ha **értelmi fogyatékos** emberek ről van szó, akiknél nem várható, hogy állapotuk javul (s ezért a „fejlesztésnek” vagy „szoktásnak”, vagyis a hosszabb mondatok didaktikai célzatú használatának nincs értelme).

2. Egyszerű – összetett

Amint arról már föntebb volt szó, az **EGYSZERŰ MONDAT** olyan mondat, amely **egyetlen alany–állítmány szerkezetet** vagy **egyetlen tagolatlan mondategységet** tartalmaz:

Szól a zene.
Tegnap szeles idő volt.
A tegnap délután elveszett kismacska ma a pince egyik zugában találtuk meg éhesen és piszkosan.
Indulj!
Segítség!
Ide vele!
A tetejét az aljának!

Az **ÖSSZETETT MONDAT** legalább két egyszerű mondatnak (mondategységnek, tagmondatnak) a **kapcsolata**. A közölnivaló szorosabban összetartozó részleteit taglalja egyetlen, mondatnyi szempontból többemű, mégis zárt nyelvtani egységben.

Az összetett mondat, amint tudjuk, vagy **alárendelő**, vagy **mellérendelő** szerkezetű.

Az **ALÁRENDELŐ MONDAT** voltaképpen egy olyan „egyszerű mondat”, melynek **egyik mondatrészét külön egyszerű mondat** fejt ki:

Nem tudod, hová tettem a szemüvegemet?
Azokkal barátkozok, akikkel akarok.
Annyi vizet ittam este, hogy egész éjjel végére kellett járnom.
Nem olyan volt, amilyennek képzeltem.
Az lehetetlen, hogy ő lopta el a laptopomat.

A **MELLÉRENDELŐ MONDAT** viszont egyenrangú, összetartozó tagmondatok egymásutánjából áll:

Elmentem ügyet intézni a városi hivatalba, és útközben beugrottam Jojkához egy kávéra.
Vagy a táskádba tetted, vagy a konyhában hagytad.
A város legjobb matektanára tanít, mégse értem a matekot.
Kevés az ideje, ezért már két hete nem takarított a szobájában.
Ki kellett mosnia a kabátját, ugyanis rozsdás csöveket cipelt benne.

A tagmondatok különféle logikai viszonyban lehetnek egymással. Ennek megfelelően beszélünk **kapcsolatos, ellentétes, választó, magyarázó, következtető** mellérendelésről, ill. mellérendelt mondatról.

A) Az egyszerű és az összetett mondat helyénvalósága

A *Nyelvművelő kézikönyvtár* szerzői mintha nem tisztázták volna magukban, hogy az egyszerű vagy az összetett mondatot támogassák. Egyfelől azt írják, hogy az egyszerű mondatok használata „általában hozzásegít a világos, közérthető fogalmazáshoz” (NymKsz.² 2005: 129), másfelől azt is közlik, hogy „célszerűtlen mindent belezsúfolni egyetlen egyszerű mondatba” (uo.), s ez utóbbi állításukat példával is illusztrálják:



<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
A nyomozás egyértelműen bebizonyította a <u>végzetes tettek saját elhatározásból való bekövetkeztét.</u>	A nyomozás egyértelműen bebizonyította, <u>hogy a végzetes tett saját elhatározásból következett be.</u>

Amint a példából is látjuk, ez esetben – és számos hasonlóban – **az összetett mondat könnyebben megérthető, mint az egyszerű, amely szerkezetes jelzőt vagy jelzőket tartalmaz**, s ez esetben még azt sem mondhatjuk, hogy a mellékmondatos megoldás hosszabb volna.



Éppen ezért mindig, amikor **fontos a könnyű érthetőség**, érdemes az ilyen esetekben a **mellékmondatos** megoldáshoz folyamodni. Az **egyszerű** mondat használata olyankor lehet megfelelőbb, amikor **formális** stílusra törekszünk, ill. sok esetben az egyszerű mondat **tömörebb**,



rövidebb (bár a bemutatott példában nem így van). A **választékos** és a **bizalmas** stílusba az **összetett** mondat illik.

Ezzel a kérdéssel a *Nyelvi váltakozások az egyszerű mondatokban (Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések)* című jegyzetnek *Az egyszerű mondatok szerkesztésével kapcsolatos botlások* című fejezetében foglalkozunk, leginkább a *Túlbonyolítás* című alfejezetben. Itt ezért csak három részletesebben elemzett példát mutatunk be.

1. példa

Az első példa Nagy J. Béla tanulmányán (Nagy J. 1953: 242) alapul. Kiválóan illusztrálja azt a közismert tényt, amit a szerző így fogalmaz meg:

Az egyszerű, vagyis nem összetett, hanem csupán egy mondatból álló mondat ugyan rendszerint rövid, ennél fogva nem bonyodalmas, hanem világos, könnyen áttekinthető és érthető, de nem okvetlenül ilyen. Az egyszerű mondatot is elronthatjuk, bonyolulttá, homályossá és nehézkesé tehetjük, ha túlságos hosszúra nyújtjuk azzal, hogy sok mondatrészt gyömöszölünk bele, főképp terjedelmes jelzőket és határozókat.

Ezek után nézzük meg Nagy J. példáját. Két, nyelvtanilag egyszerű mondatot hasonlít össze, mind a kettő a „tragikum” fogalmának a meghatározása.

Az *Új idők lexikona* így határozza meg a „tragikumot”:

Tragikum az emberi nagyság összeütközése a világgal, küzdelme és szükségszerű bukása.

A „tragikumnak” egy másik meghatározása, melynek szerzője Maczki Valér, így hangzik:

A tragikum a megsértett világrend helyreállítására törekvő nagy jellemnek erre vonatkozó pátozásban elkövetett túlkapasából eredt vétség miatti elbukása folytán kiegyenülése* a világrendi összhangot megsértő zavarnak.

* kiegyenlítődése

Ez bizony olyan fogalmazás, amelyet még a legtudományosabb munkában sem szívesen látnunk. Nagy J. hangsúlyozza: ez a meghatározás is egyszerű mondat, de ez már csak akkor volna rövid és könnyen felfogható, ha csupán ennyiből állhatna:

A tragikum a világrend összhangját megsértő zavarnak kiegyenlítődése.

A szerző így folytatja (uo.): „A fogalomnak azonban több jegye van, s ezek jelzőknek, köztük határozós jelzőknek hosszú sorával és egy határozóval vannak kifejezve; ez a sok, összezsúfolt bővítmény aztán szinte érthetlenné teszi a mondatot.”

Ezek után levonja a következtetést (uo.): „Ilyen sok meghatározó jegyű, bonyolult fogalom kifejtését nem lehet beleszorítani egyetlen egyszerű mondatba, erre a célra összetett mondat, sőt több külön mondat szükséges.”

És ez épp egy olyan példa, ahol VAN korreláció a mondanivaló bonyolultsága és a mondattípus közt: ha azt akarjuk, hogy a mondat könnyen **érthető** legyen, mindenképpen **összetett** mondatot kell használnunk, vagy akár külön mondatokat, ahogy Nagy J. Béla javasolja.

Ez tehát jó példa arra az esetre, amikor a **közlés tartalma meghatározza a mondattípust**.

Nagy J. azt is helyesen látja, hogy „[e]gyszerű dolgokról is szoktunk összetett mondatokban beszélni és írni” (uo.). Példaként Arany László egyik népmeséjét hozza:

A farkas egy darabig ordított, mert a forró víz úgy levitte a szőrét, hogy egy szál se maradt rajta.

Látjuk, hogy a szerző logikus okfejtéssel és kiváló szemléletes példákkal támasztja alá ezt a végkövetkeztetését: „Nincs tehát rá semmi ok, hogy féljünk az összetett mondatról, és mindenáron egyszerű mondatokat igyekezzünk írni.” (Nagy J. 1953: 243.)

2. példa

A második példát a *Kis magyar nyelvklinikából* vettük (Tótfalusi 1999: 147). A példa útikönyvből való:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
A valaha a martalócokkal megannyi erődként szembeszegülő és ma magukat az öböl kék vizében oly szelíd derűvel néző parti <u>házak</u> összkomfortos szobákkal <u>várják</u> a turistákat (egy görögországi útikönyvből).	A parti <u>házak</u> , amelyek valaha mint megannyi erőd szegültek szembe a martalócokkal, és ma oly szelíd derűvel nézik magukat az öböl kék vizében, összkomfortos szobákkal <u>várják</u> a turistákkal (Tótfalusi István átalakítása).

Tótfalusi István ezt írja az eredeti mondatról (uo.):

Ez a szörnyszülött mondat több sebből vérzik. Elsőként egyetlen (fő)mondat léte rejtendő hosszú, huszonöt szóból áll minden tagolás nélkül. Szerkezete miatt nem is tagolható, nincs hová vesszőt tenni. Azután: tizenkilenc szón rágjuk át magunkat, mire végre előkerül az alany, megtudjuk, *miről* állít valamit a szerző (a házakról), és csak a huszonharmadik szóból derül ki, *mit* állít (várják ti. a turistákat).

Egyetértünk a kritika tartalmával, de a stílusát nem tartjuk a legmegfelelőbbnek; jobb lenne higgadtan, tárgyilagosan foglalmazni. Bár a hivatásos nyelvhasználók nyelvi megnyilvánulásait nagyon is indokolt bírálni, ezt úgy érdemes tenni, hogy ne gerjesszünk fölöslegesen negatív érzelmeket.

Hivatásos (professzionális) nyelvhasználókon olyan embereket értünk, akiknek a foglalkozásához nyelvi, nyelvészeti ismeretekre és/vagy készségekre van szükségük. Ilyenek az (újság)írók, szerkesztők, nyelvi lektorok, tanárok, lelkészek, ill. másképpen a színészek, bemondók, logopédusok stb. is.



Azzal is egyetértünk, hogy az átalakított változat összehasonlíthatatlanul jobb, könnyebben érthető, de még szebb is.

3. példa

Ez a példa is a *Kis magyar nyelvklinikából* (Tótfalusi 1999: 148) származik:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Javított</i>
Az északi hegyek aranyának, a keleti pusztákon tenyésztett juhok gyapjának és a termékeny délvidék búzájának a városba való szüntelen <u>beáramlása</u> emberek ezreinek <u>adott munkát</u> (történelmi ismeretterjesztő könyvből).	Emberek ezreinek <u>adott munkát</u> , hogy a városba szüntelenül <u>áramlott</u> az északi hegyek aranya, a keleti pusztákon tenyésztett juhok gyapja és a délvidék búzája (Tótfalusi átfogalmazása).

Idézzük az elemzést (uo.):

Megint csak a legfőbb gond ezzel a mondatkigyóval, hogy sokáig bizonytalanságban hagy. Tizenkilenc szót elolvasva sem sejtjük még, hogy a mondat melyik régiójában mozgunk. Akkor találkozunk az alannyal (*beáramlása*), majd a huszonharmadik szóban végre fölleljük a mondandó kulcsát, az állítmányt (*adott, ti. munkát*).

Valóban fontos, hogy ha hosszú is a mondat, az állítmány lehetőleg ne maradjon a mondat végére, mert akkor az olvasónak a bővítményeket nincs mihez kötnie. Erről a *Szórendi változások egyszerű mondatokban (Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések)* című kötetben van szó, az alany és az állítmány szórendje kapcsán.

De idézzük újra Tótfalusit!

Ha a mondat szerkezetét alaposabban szemügyre vesszük, akkor kitűnik, hogy itt az alany roskadozik egy rá épülő bonyolult és terjedelmes szerkezet súlya alatt (... *aranyának beáramlása; ... gyapjának beáramlása; ... búzájának beáramlása; ... a városba való beáramlása; ... szüntelen beáramlása*). Minden gond egy csapásra megoldódik, ha ezt a szerkezetet alanyi mellékmondattá formáljuk át. (uo.)

Természetesen teljesen egyetértünk a szerzővel, hogy az eredeti mondat nagyon is rászorul erre az átalakításra.

Tótfalusi István példáiban az átalakított mondatok azért is sokkal jobbak, mert egyetlen állítmány helyett az „útikönyves” mondat átalakított változatában három, a történelmi ismeretterjesztő mondat átalakított változatában két állítmány van. Ezért lettek az átalakított mondatok – Tótfalusi metaforáival élve – sokkal „élénkebbek” és „mozgalmasabbak”.

B) A többszörösen összetett mondat

1. A többszörösen összetett mondatnak **többféle típusa** van annak alapján, hogy a tagmondatok milyen módon kapcsolódnak össze egymással. Az alábbiakban a *Nyelvművelő kézikönyvtár* alapján mutatjuk be a legfontosabb változatokat.

a) Mindegyik tagmondat **mellérendelő viszonyú**:

Felkelek, iszom egy kávét, megmosakodom, felöltözöm, és indulok a munkába.

Ez a típus a *Nyelvművelő kézikönyvtár* szerzői szerint kedvelt formája a **népies elbeszélésnek** és általában a **beszélt nyelvnek**.

Elégkétséges, hogy a besznyére általában jellemző volna a mellérendelés, ez inkább csak az elbeszélő műfajokra lehet igaz.



b) Mellérendelt főmondatokhoz **közös mellékmondat** tartozik:

Amikor rányitottam [időhatározói mellékmondat], zavartan elfordult, és sírva fakadt.

c) A **főmondat**hoz egynél **több**, egymáshoz képest **mellérendelt mellékmondat** kapcsolódik:

Segítsetek neki (abban), hogy pótolja lemaradását, és minél előbb utolérje a többiekét!

Ilyen mondatok minden további nélkül előfordulhatnak a **besznyében** is.

d) Láncszerűen alárendelő szerkesztésmód: a **főmondat mellékmondatához mellékmondat tartozik**, a mellékmondatához egy további mellékmondat és így tovább:

Mondd meg neki, hogy hozza magával azt a dossziét, amelyben azok az iratok vannak, amelyekről a telefonban beszéltünk.

Ez a típus sem idegen a besznyétől, persze az *amely* vonatkozó névmási kötőszó helyett a besznyében az *ami* formát használjuk:

Mondd meg neki, hogy hozza magával azt a dossziét, amibe azok az iratok vannak, amiről (esetleg: amikről) a telefonban beszéltünk.

A kézikönyvtár szerint ez utóbbi típus **könnyen nehezkesse válhat**. Ilyenkor a szerzők véleménye szerint a mondatot **önálló egységekre** célszerű bontani, azaz **több önálló mondat** alá kítani.



2. Az alábbi mondatot nemcsak a **kétszeres alárendelés** miatt bírálják a nyelvőrök, hanem azért is, mert a **vonatkozó névmási alárendelést** – amint alább látni fogjuk – **idegenszerűnek** tartják:

A vita még a lakásban is folytatódott, ahol a férfi felkapta a konyhakést, és nyakon szúrta feleségét, aki nem sokkal később meghalt.

Egy **bizonyos határon túl** nyilván **csakugyan nehezkessé válhat** az ilyen többszörösen összetett mondat. Ugyanakkor semmi tudományos vagy empirikus alapja nincs a az álvonatózó névmási alárendelés helytelenítésének. Az, hogy a szerkezet „idegenszerű”, nyilván azt akarja jelenteni, hogy idegen nyelvek hatására honosodott meg. Ez azonban mit sem von le a szerkezet értékéből vagy helyességéből.

Aki mégis ezt gondolja, az hisz a **nyelvi purizmus** ideológiájában. A valóságos nyelvi tényeknek és történeti folyamatoknak sokkal jobban megfelel a **nyelvi kontaktizmus** ideológiája, vagyis az a meggyőződés, hogy a nyelvérrintkezés alapvetően fontos szerepet játszik a nyelvek történetében: a kontaktushatás a nyelvi változások (egyik) legfontosabb mozgatórugója.



Az **önálló egységekre bontás** azonban **nem olyan egyszerű dolog**, mint amilyennek a nyelvőrök tanácsa alapján gondolnánk. Oda kell figyelni, hogy a „bontás” következtében a szöveg **ne váljon darabossá**.



A *Nyelvművelő kéziszótár* szerzői szerint tudományos stílusban és az újságnyelvben gyakori hiba, hogy „a mondanivaló összetettségét a nyelvtani szerkezet túlbonyolításával próbálják érzékeltetni” (NymKsz.² 2005: 130).



Az alábbi példában megfogalmazódó gondolatot a szerzők szerint „az egyszerű és az összetett mondatok arányának szerencsésebb megválasztásával” (uo.) sokkal világosabban is kifejezhetjük:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
Amilyen termékeny a XV. század vége és a XVI. század előremutató esztétikai gondolatokban, olyan visszaesés következik be a XVII. században, amikor egyfelől eltűnik az esztétikai érdeklődés, másfelől pedig, ha mégis megmarad, az abszolút monarchiák kiépülése, elsősorban a francia abszolút monarchia létrejötte következtében az udvari művészet törekvéseit próbálja az esztétikai gondolkodás szabályokba foglalni.	A XV. század vége és a XVI. század igen gazdag előremutató esztétikai gondolatokban. Annál sivárabb a XVII. század! E korban eltűnik az esztétikai érdeklődés, vagy csupán azokat a szabályokat próbálják megfogalmazni, amelyek az abszolút monarchiák – különösen a francia abszolút monarchia – udvari művészetében nyilvánulnak meg.

A kifogásolt mondat alapvetően **formális** stílusú, **enyhe választékos** „beütéssel”; ezzel szemben a nyelvőrök átfogalmazása **kifejezetten választékos stílusú**. Éppen ezért ez a megoldás nem tekinthető a kifogásolt mondat érvényes megfelelőjének. Más, jobb formát csak olyat szabad javasolni, amelynek a stílusa nem eltérő. Hiszen **annak érdekében, hogy kiküszöböljünk valamilyen nyelvi problémát, rendszerint nem válthatunk stílust, az adott stíluson belül kell a felmerülő problémákat megoldani!**



Hogy ezt megértsük, nézzünk meg egy példát a hétköznapi életből. Ha nyáron erősen süt a nap, s otthon felejtjük a sildes sapkákat, akkor hiába tölti be ezt a funkciót ugyanolyan hatékonyan be egy reklámszatyor, mégsem tesszük normális esetben azt a fejünkre. Ha temetésre megyünk, inkább vállaljuk, hogy napszúrást kapunk, mint hogy egy szatyrot tegyünk a fejünkre, pedig az is tökéletesen megvédene a napszúrástól. A saját kertünkben viszont, ahol senki sem lát, ugyanezt minden további nélkül megtehetjük.



Hasonló a helyzet a nyelvvel. **Nem elegendő az, hogy egy átfogalmazott szöveg „ugyanazt jelentse”, mint a másik, hanem fontos, hogy a stílusa is ugyanolyan legyen.** Vannak olyan helyzetek, amikor egy formális stílusú szöveg helyett nem használhatunk választékos stílusú szöveget, mert nevetségessé tennék magunkat.

A *Nyelvművelő kézikönyvtár* szerzőinek véleménye szerint „az idegen nyelvből fordító szakembereknek is joguk van arra, hogy a többszörösen összetett mondatokat felbontsák, tehát a mondat szerkesztést a magyaros stílus és a világosság követelményeihez igazítsák” (uo.).

Ez a vélemény ebben az általánosító formában **elfogadhatatlan!** A fordítás típusától függ, hogy a fordító mennyire bánhat szabadon a mondatokkal. Ha pl. egy francia íróra a hosszabb mondatok jellemzőek, egy másikra pedig a rövidebbek, nem helyes, ha a magyar fordításban ez a stílusbeli különbség megszűnik, hiszen a magyarban is vannak írók, akik inkább a hosszabb, míg mások inkább a rövidebb mondatokat kedvelik. **Nem olyan stílusjegyről van tehát, amit a magyar nyelvben ne tudnánk visszaadni. Ha pedig vissza tudjuk, akkor az igazán minőségi fordításnak ezt meg is kell tennie.**



Ugyanakkor ha például egy idegen nyelvi prospektusban vannak az eredetiben hosszú mondatok, a fordító éppenséggel megengedheti magának, hogy fordításában rövidebb mondatokat alkalmazzon, mivel **a prospektus (sokszor névtelen) szerzőjére, annak stílusára senki sem kíváncsi. A világhírű írókkal azonban nem ugyanez a helyzet.**

Nagyon szomorú, hogy nyelvőreink nem gondolnak az ilyen különbségekre, és olyan sommás tanácsokat adnak, amelyekkel csak újabb bizonyítékot szolgáltatnak arra nézve, hogy a hagyományos nyelvművelés nem tekinthető tudományos (megalapozottságú) tevékenységnek, akármennyire nehezményezik is nyelvőreink az ilyen állításokat.



3. Egy további, túláltalánosító kíváncsi a *Nyelvművelő kézikönyvtár* szerzői részéről az, hogy „közlésünk mindig jól érthető és a tartalomhoz illő stílusú legyen” (uo.).



Nem egészen igaz, hogy a közlésnek „mindig” jól érthetőnek kell lennie. Többnyire igen, de vannak **kivételek** is.



Például egy **vers** lehet **szándékoltan nehezen érthető** is. Ezenkívül valaki **etikátlan szándékkal** is akarhat **érthetetlen** lenni (például egy nyilatkozó politikus); ez persze morálisan elítélendő cselekedet, de a nyelv mindenkit ki kell szolgáljon, a terézanyáktól a hitlerekig.



És persze mindig az **adott célközönségre nézve** kell érthetőségről beszélnünk, vagyis egy atomfizikai szakszövegnek nem kell egy pék számára érthetőnek lennie.

Ami a kíváncsalom második részét illeti, mely szerint a közlésnek „a tartalomhoz illő stílusúnak” kell lennie, ezt ebben a formában ugyancsak el kell utasítanunk, mivel **a szöveg stílusát csak ritkán határozza meg a tartalom**. A legtöbb tartalmat **különbéle stílusokban** meg lehet fogalmazni.



A stílus egyfelől a **beszédhelyzethez** igazodik (melynek legfontosabb tényezője az interakcióban részt vevők egymáshoz fűződő viszonya és az interakció célja), másfelől pedig az egyes **szövegtípusok konvencióihoz**: például megvan annak a módja, hogyan kell egy beadványt megfogalmazni, s azt akkor is követni szoktuk, ha netán a hivatalnokot, akinek címeztük, személyesen ismerjük.

4. A Nyelvművelő kézikönyv sem áll mindig a helyzet magaslatán, amikor nyelvhasználati tanácsot ad a mondattípusok használatával kapcsolatban.



Nézzük meg a következő állítását (NyKk. I. 1983: 491):

Egyszerű közölnivaló kifejezésére természetesen alkalmas és elegendő az egyszerű mondat, bonyolultabb gondolat, gazdagabb mondanivaló esetén azonban nélkülözhetetlen az összetett mondat szerkezet.

A közölnivalókat nem lehet így osztályozni. *Most is arra menj, mint tegnap*. Ez nem tűnik bonyolult közölnivalónak, mégsem tudjuk egyszerű mondatban megfogalmazni. **A mondanivaló bonyolultsága és nyelvi formája közt nyilvánvalóan sokkal összetettebb a kapcsolat.**



Hasonló okokból nem fogadható el egyértelműen a *Nyelvművelő kézikönyv* következő állítása (uo.): „Általában arra kell törekednünk, hogy a mondat szerkezetet a mondanivaló természetének megfelelően alakítsuk.”



A mondanivaló természete és a mondat szerkezet közt nincs ilyen egy az egyben megfelelés.



Fontos viszont és helytálló a *Nyelvművelő kézikönyv* alábbi megállapítása (NyKk. I. 1983: 493):



Az összetett mondatok használata azonban általában nemcsak stílári kérdés, hanem a fogalmazási készségtől is függ. Aki az összetett mondat megalkotásában – az áttekintő és összefogó képesség bizonytalansága miatt – könnyen értelmi zavarba, nehézkes szerkezetekbe bonyolódik, annak nem tanácsos ilyen egységekben fogalmazni meg a mondanivalóját. Mindez – a vonatkozó mellékmondat bizonyos típusain kívül – kivált a kettőnél több tagú, ún. többszörösen összetett mondatokra érvényes.

Egyetérthetünk azzal, hogy a **stílus kíváncsalma**it olykor **felülírhatja** a beszélő **fogalmazási készsége**. Szerkesztőként ilyenkor „besegíthetünk” a szerzőnek azzal, hogy valamilyen mértékben átfogalmazzuk a gyöngye fogalmazási készségről tanúskodó szövegét (ha van rá idő és mód, jó ilyenkor megszerezni a szerző jóváhagyását).

3. Alárendelő és mellérendelő mondatok

Amint arról már szó volt, az alárendelő mellékmondat a **főmondat valamelyik mondatrészét** fejt ki. Ez a mondatrész a főmondatból vagy teljesen hiányzik, vagy csak az utalószó képviseli.

Amint arról a kötőszóknál már beszéltünk, a mellékmondatban a kötőszó **többnyire a tagmondat élén áll és hangsúlytalan.**

Előfordul, hogy a kötőszóként használt **vonatkozó névmásokat** egyeztetni kell a főmondatban lévő **utalószóval**:

Szeretném én látni <u>azt</u> az embert, <u>aki</u> ezt megtiltja nekem!
Szeretném én látni <u>azokat</u> az embereket, <u>akik</u> ezt megtiltják nekem!
<u>Az</u> egyáltalán nem derül ki a szövegből, <u>hog</u> y kikre gondol a szerző.
<u>Akkor</u> szép az erdő, <u>mikor</u> zöld.
<u>Addig</u> nyújtózkodjál, <u>ameddig</u> a takaród ér!

Az utalószó használata azért előnyös, mert **könnyebben érthetővé** teszi a mondatot. Amint a *Nyelvművelő kézikönyv* fogalmaz (NyKk. I. 1983: 157): „Az ilyen pontos utalószói–kötőszói megfelelés szorosabbá is teszi a fő- és mellékmondat egységét, világosabbá a mellékmondat értelmi és mondattani szerepét.”

Ennek ellenére nagyon sok mondat „elvan” **utalószó nélkül** is, különösen az **informális** stílusban, ill. a **besznyében**. Sőt az **informális** stílusban és a **besznyében** maga a **kötőszó is elmaradhat** (a valódi kötőszó, nem a vonatkozó névmás):

<i>Elliptikus forma</i>	<i>Teljes forma</i>
Gondoltam, meglátogatlak.	<u>Azt</u> gondoltam, <u>hog</u> y meglátogatlak. <u>Arra</u> gondoltam, <u>hog</u> y meglátogatlak.

Mivel ilyenkor nem mindig derül ki, milyen mellékmondatról van szó, a **szaknyelvi szövegekben**, ill. általában is a **formális** stílusú közlésekben ez a megoldás **ritkább**. Ennek nyilvánvaló oka az, hogy a szaknyelvekben – és más formális stílusú szövegekben is – a logikai viszonyok explicit kifejezésének nagyobb a jelentősége, mint a mindennapi besznyében.

Az ellipsis további esete az, amikor **törlődik a főmondat**, és csak odaértjük a mellékmondat mellé. Ilyen szerkezetűek jellemző módon az **óhajtó mondatok**, például az alábbi:

Ha énnékem száz forintom volna!



Az ilyen óhajtó mondatok mögött ilyesféle összetett mondat áll:

De jó lenne, ha énnékem száz forintom volna!

Ha **függő kérdésből** marad el a főmondat, az önállósuló mellékmondat **felkiáltó mondatként** funkcionálhat:

Hogy én milyen szerencsétlen vagyok!

Az ilyen felkiáltó mondatok mögött ilyesféle összetett mondat áll:

Nem tudod, hogy én milyen szerencsétlen vagyok?



A kötőszókról szóló fejezetben már szoltunk a kihagyásnak arról a „radikális” válfajáról, amikor a **kötőszó egymagában képviseli az egész mondatot**:

Mert?!

Ha...

Az alárendelő és mellérendelő mondatok használata

Az **alárendelő** és a **mellérendelő** mondatok használatával kapcsolatban a *Nyelvművelő kézikönyv* (NyKk. I. 1983: 492) **elhatárolódik** attól a 20. század első felében elterjedt nyelvi babonától, hogy „ha a magyaros fogalmazásban egyáltalán használunk összetett mondatot, ennek lehetőleg mellérendelő viszonyúnak kell lennie, mert az alárendelő szerkezet kevésbé magyaros”.

A *Nyelvművelő kézikönyv* leszögezi: valójában „mindkét fajta összetett mondat lehet jó is, rossz is” (uo.). Ezzel teljes mértékben **egyetérthetünk**.



Ugyanezt a gondolatot fogalmazza meg a *Hivatalos nyelvünk kézikönyve* is (HivKk. 1978: 24):

Az alárendelt összetett mondat a magyar nyelvnek – és ezen belül a mondatszerkesztésnek – értékes és szükséges kifejezőeszköze. Bonyolultabb tudattartalmaink megformálása végett igen gyakran folyamodunk hozzá. Az, hogy az alárendelés (a mellérendeléssel ellentétben) nem magyaros, továbbá hogy nem felel meg nyelvünk szellemének, csupán nyelvhelyességi babona. A jól megszerkesztett alárendelt összetett mondat éppoly kifogástalan lehet, mint a mellérendelt.

A *Nyelvművelő kézisztár* is ugyanezt az álláspontot képviseli (NymKsz.² 2005: 365):

A mellérendelt mondat nem magyarosabb, mint az alárendelt mondat. Nem állja tehát meg a helyét az a közkeletű vélekedés, hogy a magyar „mellérendelő nyelv”. Azt, hogy a kétféle mondat szerkesztési lehetőség: az alárendelés és a mellérendelés közül melyikhez folyamodunk, mindig az adott mondat tartalma, a közlés célja és a szövegkörnyezet szabja meg.

A **babona elutasítására** nézzünk meg végül egy idézetet, ezúttal Tótfalusi Istvántól, a *Kis magyar nyelvklinika* szerzőjétől (Tótfalusi 1999: 146–147)!

Sose sikerült kiderítenem, melyik írónk mondta még valamikor a múlt [19.] század végén, hogy a magyar ember egyenes lelkű, ezért egyszerű mondatokban beszél, és főként nem természete, hogy a mondanivalóját sandán alárendelő mondatokba dugdossa. Jómagam két magyartanáromtól is hallottam ezt az iskolai pályám során: egyikük mintha Gárdonyit említette volna szerzőjeként. Ez a nemzetiszínű pántlikával ékesített szamárság nem sok szót érdemelne, ha a köztudatban nem élne olyan makacsul. Úgy tetszik, hogy mások is hallottak róla az iskolában, és a magyar közírás számos jelensége arra vall, hogy a kelletténél sokkal többen vették és veszik szentírásnak.

Amint arra Tótfalusi is utal, az idézett véleményben **nyelvi moralista** és **nyelvi nacionalista** meggyőződés nyilvánul meg. A nyelvi és erkölcsi kérdések ilyen összekapcsolása nem indokolt.



Nagy J. Béla szerint annyi igazságmag van a babonában, hogy a mellékmondatokon belül az egyik csoport, a **vonatkozó mondatok** „magyaros mondat szerkesztésben” **jóval ritkábbak**, mint a **latinban** és más **indoeurópai** nyelvekben.

Amint azonban alább látni fogjuk, ez a „**magyaros mondat szerkesztés**” eléggé **visszaszorult**, s elterjedtek az indoeurópai nyelvekből ismert álalárendelő mondatok is. (Ami persze nem baj, ellenkezőleg: ez csak előnyére vált a magyar nyelvnek, bár a nyelvőrök ezt nem egészen így látják.)



Az alárendelő mondatok **többfajta váltakozásban** vehetnek részt: váltakozhatnak:

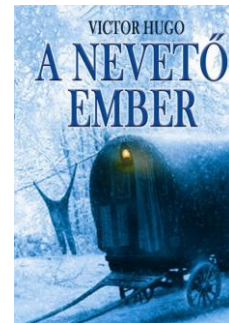
- a) **jelzős** vagy **értelmezős szerkezettel**
- b) **másfajta alárendelő mondatokkal**
- c) **mellérendelő mondatokkal**
- d) **önálló mondatokkal.**

A következő három alfejezetben ezt a négyfajta váltakozást mutatjuk be. (A mellérendelő mondatokkal és az önálló mondatokkal egyetlen fejezetben foglalkozunk, mivel ezek egymással is sűrűn váltakoznak.)

A) Alárendelés váltakozása jelzős vagy értelmezős szerkezettel

Amint erre Nagy J. Béla felhívja a figyelmet, a magyarban „gyakran inkább jelzővel vagy értelmezővel fejezzük ki a más nyelvben vonatkozó névmással kezdődő jelző mellékmondatot” (Nagy J. 1953: 245).

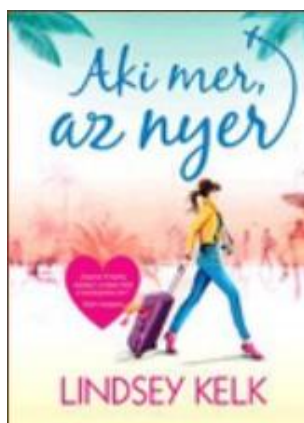
Kifogásolt	Ajánlott
His ducentis anni, qui sequuntur az alatt a kétszáz év alatt, amely következik	a következő kétszáz év alatt
L'homme qui rit (V. Hugo regényének címe) Az ember, aki nevet	Nevető ember
Mancha que limpia (J. Echegaray drámájának címe) A folt, amely tisztít	Tisztító folt
Felkereste X-et, aki a vállalkozásnak vezetője.	Felkereste X-et, a vállalkozásnak vezetőjét.



Természetesen egyáltalán nem hibásak a kifogásolt formák sem, csak a **jelző** vagy **értelmező** egy **alternatív** kifejezési mód. Az esetek egy részében bizonyára **gyakoribb**. Az utolsó mondat ajánlott formája ragos változatában régies, a mai nyelvben így ajánlatos használni:

Felkereste X-et, a vállalkozás vezetőjét.

De azért pl. az *Amelyik kutya ugat, nem harap* szólás nyelvi szempontból tökéletes volna így: *Az ugató kutya nem harap*, mégsem így honosodott meg. Ugyanúgy az *Aki mer, az nyer* ilyen formában használatos, nem pedig: *A merő nyer*. Ez utóbbi esetben a rímelés is hozzájárulhatott ahhoz, hogy a mellékmondatos forma honosodott meg.



Nyilván azért jobbak a megszokott formában ezek a szólások, mert így nagyobb hangsúly esik bennük a leglényegesebb elemre, az ugatásra, ill. a merésre, ugyanis ha csak jelző az *ugat*, ill. a *mer* származéka, szinte elsikkad ahhoz képest, mint ha önálló mellékmondatban van.



B) Vonatkozó alárendelés váltakozása másfajta alárendeléssel

Fentebb láttuk, hogy **maguk az alárendelő mondatok védelemre szorulnak**, mivel a régebbi nyelvművelés **helytelenítette** őket.

Az alárendelő mondatok „mostohagyermeké” volt és részben a mai napig az a **vonatkozó alárendelés**, melyet a többi típusú alárendelésnél is **gyakrabban támadtak**.



Ezzel kapcsolatban érdemes idézni a *Nyelvművelő kézikönyvből* (NyKk. II. 1985: 1248):

A vonatkozó névmással (*aki, amely, ami* stb.-vel) és a vonatkozó határozószóval (*ahol, amikor, ahogy* stb.-vel) bevezetett tagmondatok, röviden a vonatkozó mellékmondatok nyelvünk természetes belső fejleményei. Már legrégebbi szövegemlékeinkben is megjelennek, de sűrűn előfordulnak közmondásokban, népdalokban stb., sőt legjobb, legmagyarosabb stílusú íróink műveiben is. [...] Tarthatatlan tehát az a nézet, amely néhány régebbi nyelvvédő dogmatikus állásfoglalása nyomán néha még napjainkban is felüti a fejét, hogy ti. a vonatkozó mellékmondat használata idegenszerű, nem felel meg a magyar nyelv szellemének.

Természetesen **egyetértünk** azzal, hogy a vonatkozó mellékmondatok nem helytelenek, s azt is elhisszük, hogy belső fejlemények, még ha kialakulásukat idegen nyelvi hatás is elősegítette.

Ám fontos tudni, hogy a vonatkozó mellékmondatok helyessége egyáltalán **nem függ attól, hogy azok milyen eredetűek**; ha egyszer széleskörűen használatosak az egész nyelv-közösségben, nem lehetnek helytelenek.



Aki egy nyelvi forma helyességét annak eredetétől teszi függővé, az hisz a **nyelvi purizmusban**.



Bár a vonatkozó mellékmondatok mint olyanok a mai nyelvművelés szerint nem helytelenek, ez nem jelenti azt, hogy minden típusukat, amely széleskörűen használatos, elfogadják.

Vannak ugyanis a vonatkozó mellékmondatoknak olyan válfajai, melyeket a nyelvművelők **idegen eredetűnek** tartanak. Ezekben váltakozás van a **vonatkozó alárendelés** és **másfajta alárendelés** közt. Bár ezeknek **nem teljesen azonos a jelentésük**, mégis tekinthetők legalábbis **pragmatikai szinonimáknak**.



A nyelvőrök ilyen váltakozások esetében a **másfajta alárendelést** támogatják, mivel azt tekintik hagyományos – és így helyes – kifejezőeszköznek, a vonatkozó alárendelésben pedig idegen hatást látnak. A *Nyelvművelő kézikönyv* (NyKk. II. 1985: 1248–1249) ezzel kapcsolatban így fogalmaz:

Nyelvhelyességi szempontból különös figyelmet érdemelnek a vonatkozó mellékmondatnak azok a típusai, amelyek – jórészt bizonyosan idegen hatásra – másfajta alárendelést szorítottak ki, vagy éppenséggel a mellérendelő mondaszerkezetnek, esetleg az ön-

álló mondatnak a helyébe léptek. Nagyobb részüket hibásnak és fölöslegesnek tekintjük, akadnak azonban közöttük olyanok is, amelyeket a magyar nyelvszokás – sajátos stílusértékükben, kommunikációs szerepükben – már szentesített.

Ebben az alfejezetben azokkal a mondattípusokkal foglalkozunk, amelyek a fenti idézet szerint „másfajta alárendelést szorítottak ki”, a következő alfejezetben azokkal, amelyek mellérendelő szerkezetet, az azt követően pedig azokkal, amelyek önálló mondatokat.

Amint látni fogjuk alább, egyfelől a **szöveg stílusa**, másfelől a **beszélő szándéka** határozza meg azt, hogy a két lehetőség közül melyiket érdemes választani. Ha **hangsúlyozni** akarjuk a **logikai viszonyokat**, akkor bátran használjuk a nyelvőrök által javasolt formákat, különösen **bizalmas** és **választékos** stílusú szövegekben, de ha nem akarjuk, akkor a **formális** stílusú szövegben nyugodtan választhatjuk a **vonatkozó** alárendelést.



1. Az alábbi példákban a vonatkozó (jelzői) mellékmondat **okhatározói** mellékmondattal váltakozik.

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. Elfogadták a javaslatot, <u>amelynek</u> jogosultsága kétségtelen.	Elfogadták a javaslatot, <u>mert</u> jogosultsága kétségtelen.
2. Eljárás indult egy mérnök ellen, <u>aki</u> késve jelentette, hogy idegen valutája van.	Eljárás indult egy mérnök ellen, <u>mert</u> késve jelentette, hogy idegen valutája van.
3. A gőzkalapácsok tökéletlen gépek, <u>amelyeknek</u> hatásfoka nagyon alacsony.	A gőzkalapácsok tökéletlen gépek, <u>mert hatásfokuk</u> nagyon alacsony.
4. Az építőipari munkásokat illeti a dicséret, <u>akik</u> sokat segítettek a városon.	Az építőipari munkásokat illeti a dicséret, <u>mert</u> sokat segítettek a városon.

A **formális** stílusba a kifogásolt mondatok **tökéletesen beleillenek**, de *csak* abba. A **választékos** stílusban megfelelőbb volna a nyelvőrök által javasolt formák alkalmazása. **Bizalmas** stílusú szövegekben a vonatkozó mellékmondat alkalmazása föl se merül lehetőségként, oda egyáltalán nem illik.



Szemben a kifogásolt formákkal, melyek **formális** stílusértékűek, a javasolt formák **közömbös** stílusértékűek, így azok alkalmazásával a szöveg **veszít formalitásából**, és inkább választékosnak érződik. Ez azonban a legtöbb esetben egyáltalán nem baj.



Másfelől! azonban azt is figyelembe kell venni, hogy a **szerző joga, hogy eldöntse, hogy az okot hangsúlyozza-e**, vagy pedig **az alanynak a tulajdonságát akarja-e megfogalmazni**. Ezért mások kéziratában az ilyen vonatkozó mellékmondatokat NE javítsuk okhatározóira.



2. A most következő példákban a vonatkozó mellékmondat **célhatározói** mellékmondatl váltakozik.

<i>Vonatkozó mellékmondat</i>	<i>Célhatározói mellékmondat</i>
1. Ott volt a postagalamb is, <u>amely</u> megvigye	Ott volt a postagalamb is, <u>hogy</u> megvigye az

az örömhírt.	örömhírt.
2. Az üzem szakértőt kért fel, <u>aki</u> a tervet elkészítse.	Az üzem szakértőt kért fel, <u>hogya</u> készítse el a tervet.
3. Kotyvasztok valamit, <u>amivel</u> elüsd az éhedet!	Kotyvasztok valamit, <u>hogya</u> elüsd az éhedet!

A nyelvőrök által kifogásolt mondatok mindenfajta stílusban szokatlannak tűnnek, a mellékmondatban található felszólító mód (kötőmód) használata miatt. A 3. sz. mondatot egyébként a *Nyelvművelő kézikönyv* kifogástalannak tartja.

Azt, hogy a szokatlanság oka a mellékmondatban található ige módja, jól mutatja, hogy a 3. mondat kijelentő módú igével teljesen megszokott (nem számítva a régies-irodalmias *éh* szó használatát, amely nem illik a mondat hétköznapi tartalmához, ill. a *kotyvaszt* stílusértékéhez):

Kotyvasztok valamit, amivel elütheted az éhedet.

Mivel a fenti mondatok felszólító módú igével a mai nyelvben nem használatosak, ha mégis, akkor tudatosan, stílushatás céljából, valójában nyelvi helyénvalósági kérdéseket nem nagyon vetnek fel. Nyilvánvaló, hogy az ilyeneket inkább célhatározói formában szoktuk megfogalmazni, ill. a 3. sz. mondat esetében legalább annyira jó a vonatkozó mellékmondat is, ha jelen idejű igét használunk, s persze az *éh* szót mai jelöletlen megfelelőjével helyettesítjük:



Kotyvasztok valamit, amivel elütheted az éhségedet.

3. A vonatkozó mellékmondatokba, ha **következményes** értelműek, a nyelvőrök szerint jobban illik a *hogya* kötőszó, mint a vonatkozó névmás. Itt tehát a nyelvőröknek nem a mondati-pussal van bajuk, csak a kötőszóval:



<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. Ezek az adók akkora bevételt adnak, <u>amelyről</u> a város nem tud lemondani.	Ezek az adók akkora bevételt adnak, <u>hogya</u> a város nem tud lemondani <u>róla</u> .
2. Olyan félelem fogta el, <u>amelytől</u> remegni kezdett a térde.	Olyan félelem fogta el, <u>hogya</u> remegni kezdett a térde.

Az 1. példa, mivel formális stílusú, **eredeti formájában is kifogástalan**. A 2. példa nem tűnik formális stílusú szövegből valónak, ezért ott mindenképpen **jobb a nyelvőrök által javasolt megoldás**, akár **bizalmas**, akár **választékos** stílusú szövegben képzeljük el a mondatot.

A javasolt, *hogya* kötőszós formák egyaránt beleillenek **formális**, a **választékos** és a **bizalmas** stílusba, mivel **közömbös** stílusértékűek. Emiatt viszont, ha az 1. mondatot javítjuk, **veszít formalitásából** (ez persze nagyon sok esetben egyáltalán nem kell, hogy baj legyen).



4. Bár itt **megengedő** értelmű **mellérendeléssel** váltakozik a vonatkozó alárendelés, nem másfajta vonatkozó alárendeléssel, ezt az esetet is itt említjük meg, jóllehet a következő fejezetbe tartozna:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
Cserbenhagyott a barátom, <u>aki</u> tudta, hogy bajba kerültem.	Cserbenhagyott a barátom, <u>pedig</u> tudta, hogy bajba kerültem. Cserbenhagyott a barátom, <u>jóllehet</u> tudta, hogy bajba kerültem. Cserbenhagyott a barátom, <u>bár</u> tudta, hogy bajba kerültem.

Semmi probléma sincs a kifogásolt mondattal, olyannyira, hogy még a **kissé bizalmas** beszélt nyelvben is elképzelhető, nemcsak a **formális** és **választékos** nyelvben. Természetesen a javasolt formák is kifogástalanok, azzal, hogy a *jóllehet* kötőszó csak formális és választékos stílusú szövegekbe illik.

A *Nyelvművelő kézikönyv* (NyKk. II. 1985: 1249) meglehetősen faramuci módon érvel az alárendelés ellen: „A megengedés kifejezésére számos kötőszava van nyelvünknek, tehát a megengedő mellékmondatot se vonatkozó névmással vezessük be.”

Ez az érvelés teljességgel **elfogadhatatlan**: azért, mert egy nyelvi funkcióra számos kifejezőeszközünk van, még nem helytelen egy olyan kifejezőeszköznek a használata, amely több-funkciós. Az, hogy létezik külön dugóhúzó, még nem teszi helytelenné az olyan bicska használatát dugóhúzásra, amin dugóhúzó is van. Attól, hogy létezik olyan bútordarab, amelyet kifejezetten alvásra, használnak, az ágy, még nem helytelen, ha valaki heverőn alszik.



Ezenkívül a *hogy* kötőszó jóval gyakoribb az *aki* vonatkozó névmásnál, így éppenséggel a nyelvöröknek örülniük kellene, hogy az *aki* használatával csökken a *hogy* gyakorisága. Az MNSZ2 a *hogy* szóalakra 14 268 678 találatot adott (természetesen tisztítás nélkül), az *aki* szótőre 2 714 089, ami több mint 5-ször kevesebb.

A *hogy* kötőszó találataiban a *hogyan* rövidebb alakjának, a *hogynak* a találatai is benne vannak, de stilisztikai szempontból nem nagyon számít, hogy két különböző kötőszóról van szó.

Az attól való idegenkedés mögött, hogy az *aki* egy újabb funkcióban legyen használatos a megszokotthoz képest a **nyelvi izomorfizmus** ideológiája áll, s persze a háttérben verbalizálatlanul ott lappang a **nyelvi purizmus** és a **nyelvi konzervativizmus** is.



Bátran használhatjuk az ilyen mondatokat **nyelvérzékünk** szerint. Ha az **ellentétet** akarjuk inkább hangsúlyozni, használhatjuk a nyelvörök által ajánlott **ellentétes kötőszókat**, de ha **nem** akarjuk hangsúlyozni az ellentétet, tökéletesen megfelel a **vonatkozó névmás** is.



C) Alárendelés váltakozása mellérendeléssel és önálló mondattal

Ebben az alfejezetben azokkal az esetekkel foglalkozunk, amikor alárendelő összetett mondatok mellérendelő mondatokkal vagy önálló mondatokkal váltakoznak.

a) A mondanivalót új mozzanattal kiegészítő vonatkozó mellékmondatok

A mondanivalót új mozzanattal kiegészítő vonatkozó mellékmondatok csak **formailag alárendelő** mellékmondatok, **tartalmilag** inkább **mellérendelő**k, s mint ilyenek **mellérendelő mondatokkal** vagy **önálló mondatokkal** váltakoznak. Például:

<i>Álvonatkozó mellékmondat</i>	<i>Mellérendelő mondat</i>	<i>Önálló mondatok</i>
Letartóztatták a gyanúsítottakat, akiket azóta már ki is hallgattak.	Letartóztatták a gyanúsítottakat, és azóta már ki is hallgatták őket.	Letartóztatták a gyanúsítottakat. Ki is hallgatták őket.
A kormányfő Ankarába utazott, ahol a török elnökkel tárgyalt.	A kormányfő Ankarába utazott, s ott a török elnökkel tárgyalt.	A kormányfő Ankarába utazott. A török elnökkel tárgyalt ott.

Ezt a mondatípust a *Nyelvművelő kézikönyv* (NyKk. II. 1985: 1249) így jellemzi:

A vonatkozó (jelzői) mellékmondat néha nem kapcsolódik szorosan, elég szervesen a főmondatbeli névszóhoz, nem gazdagítja a vele jelölt fogalom tartalmát, hanem valamilyen új mozzanattal egészíti ki a mondanivalót, vagy továbbfűzi az elbeszélést. Ilyenkor a mellékmondatot rendszerint az *aki, amely, ahol* kötőszó vezeti be, s a főmondatban nincsen utalószó.

A csak formailag alárendelő, „álalárendelő” mondatokat a nyelvőrök többé-kevésbé helytelenítik.



A *Nyelvművelő kézikönyv* (NyKk. II. 1985: 1250) szerzői szerint az ilyen viszony kifejezésére „nyelvünk hagyományos természete szerint inkább mellérendelt tagmondat, esetleg önálló mondat való, ezért nem érezzük magyarosnak az ilyen – különösen a sajtó nyelvéből ismert – mondatokat.”

A „**hagyományos természet**” elég nehezen értelmezhető **nyelvi idiomista** és **nyelvi szisztemista** szókapcsolat: valószínű, hogy a nyelv a *korábbi* „természetére”, még inkább állapotára gondoltak a szerzők, de ezt nem tartották ildomosnak leírni, mivel kiderült volna, hogy a nyelv korábbi állapotának a visszaállítását látják kívánatosnak, vagyis a háttérben a **nyelvi konzervativizmus** ideológiája munkál, a **nyelvi purizmussal** karöltve.



Még egyértelműbb a **nyelvi purizmus** a folytatásból (uo.): „A mellérendelő értékű vonatkozó mondat használata az indoeurópai nyelvek hatására, főképp latin, német és orosz mintára terjed el a magyarban, tehát kétségtelen idegenszerűség.”



A *Hivatalos nyelvünk kézikönyve* (HivKk. 1978: 25–26) így fogalmaz: „Nem célunk e sokat hibáztatott mondatípust mereven elítélni, különösebb stilisztikai indíték nélkül mégsem ajánljuk a vonatkozó mellékmondatoknak mellérendelő szerepben és értékben való használatát.”



A **formális** stílusú szövegekben **nincs szükség semmilyen különleges stilisztikai indítékra**, mivel ez a fogalmazásmód ott teljesen **normális, szokványos, stilisztikailag jelöletlen**. Vagyis: maga az, hogy formális stílusú szövegről van szó, elegendő ahhoz, hogy „alárendelő” mondatok előfordulhassanak benne.



A **formális** szövegeken kívül **választékos** szövegekben is megjelenhetnek ilyen jellegű alárendelő mondatok, sőt bizonyos típusaik, amint alább látni fogjuk, a **bizalmas** stílustól sem idegenek.



Tudni kell továbbá, hogy **nyelvi szempontból** teljesen normális az, hogy egy forma többféle tartalmat hordoz, így **abban sincs semmi szokatlan, ha egy alárendelő forma mellérendelő jelentésű**. Csak a **nyelvi izomorfizmus** hívei gondolják úgy, hogy az baj, ha egy formának többféle funkciója, jelentése van.



Éppen ezért az ilyen alapú, a szöveg stílusától vagy típusától eltekintő, **nyelvi autonomista** általános helytelenítést **nem lehet elfogadni**.



Annak **oka**, hogy idegenszerűsége ellenére a nyelvőrök nem ítélik el határozottabban ezt a mondatípust, nyilvánvalóan az, hogy tudják: „jó stílusú íróink műveiben is fel-felbukkan” ez a nyelvi forma (NyKk. II. 1985: 1250):



Tökhéjban vizet hozott, melyet odanyújtott urának (Kosztolányi: Nero, a véres költő).
S meg is érkezett szerencsésen a malomba, ahol a molnár az első zsák gabonát fel is öntötte rögtön (Tamási: Bölcső és bagoly).

Látjuk tehát, hogy ez esetben a **nyelvi belletrizmus**, ill. tágabban a **nyelvi elitizmus** és a **nyelvi docilizmus** felülírja a **nyelvi izomorfizmust** és a többi főtebb említett nyelvi ideológiát.



A *Nyelvművelő kézikönyv* szerzői – dicséretes módon – felismerik a **vonatkozó mellékmondatok előnyét** is a mellérendelőkkel vagy az önálló mondatokkal szemben: míg a **mellérendelő** összetett mondat vagy a két **önálló** mondat a „mondanivaló részegységeit” inkább **tagolja**, addig a **vonatkozó** mondat **szorosabbra fűzi** őket.



Ennek ellenére a nyelvőrök az **alárendelés elkerülésére** buzdítanak. Erre többféle lehetőséget is látnak. Nézzük meg a három legfontosabbat a *Nyelvművelő kézikönyv* alapján! Előrebocsátjuk azonban, hogy a mi célunk nem az, hogy az egyik kifejezési eszközt a másikkal helyettesítsük, hanem az, hogy felhívjuk a figyelmet a **váltakozás tényére**, és – ha van rá empirikus alapunk – meghatározzuk a két változat közötti **használati, stilisztikai különbséget**.



1. A **vonatkozó** mellékmondat **kapcsolatos mellérendelt** tagmondattal váltakozik. A **vonatkozó névmásnak** vagy **névmási határozószónak** a mellérendelt tagmondatban **személyes** vagy **mutató névmás**, ill. **személyragos** vagy **mutató névmási határozószó** felel meg:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
A hallgatók megtapsolták az előadókat,	A hallgatók megtapsolták az előadókat, s a

akiket a társasvacsorán is melegen ünnepeltek.	társasvacsorán is melegen ünnepelték <u>őket</u> .
Bált rendezünk, amelyre meghívjuk a város közönségét.	Bált rendezünk, s arra meghívjuk a város közönségét. Bált rendezünk, s meghívjuk <u>rá</u> a város közönségét.
Az üzemi szabványügyi bizottság folyó évi július 4-én ülést tartott, amelyen a következő napirendi pontokat vitatták meg...	Az üzemi szabványügyi bizottság folyó évi július 4-én ülést tartott, <u>s ezen</u> a következő napirendi pontokat vitatták meg...
Átalakítják az épületet, amelyben kórházat akarnak berendezni.	Átalakítják az épületet, <u>és</u> kórházat akarnak berendezni <u>benne</u> .
Három ember megsebesült, akik közül egy meghalt.	Három ember megsebesült, egy meg is halt <u>közülük</u> .
A gyűlést X nyitotta meg, aki után Y emelkedett szólásra.	A gyűlést X nyitotta meg, <u>utána</u> Y emelkedett szólásra.
Fontos kérdés ez, amelyről sokat kell írni.	Fontos kérdés ez, sokat kell írni <u>róla</u> .
Meglátogattam szülővárosomat, ahol nagy fejlődést tapasztaltam.	Meglátogattam szülővárosomat, <u>s ott</u> nagy fejlődést tapasztaltam.
Megszerette a lányt, akit feleségül vett.	Megszerette a lányt, <u>és</u> feleségül <u>vette</u> .
Bementem a könyvkereskedésbe, ahol megvettem az új nyelvművelő könyvet.	Bementem a könyvkereskedésbe, <u>s</u> megvettem az új nyelvművelő könyvet.

A kifogásolt mondatokkal **semmi baj** nincsen, amennyiben **formális stílusúak**.

Sőt: a **formális** stílusban inkább ezek a stilisztikailag **jelöletlen** esetek, a helyettük erőltetett mellérendelő megoldások vagy önálló mondatok pedig *ott* kevésbé természetesek (noha azok sem rosszak). Mindenki ízlése szerint választhat.



Más a helyzet a **választékos** stílusban, ahol valószínűleg **mindkét** mondat típus **széleskörűen** használatos, s a fogalmazó aszerint választja az egyiket vagy a másikat, mennyire szorosnak érzi a két tagmondat összetartozását.

Ami a **bizalmas** stílust illeti, abban a vonatkozó névmási mellékmondat nem használatos, a bizalmas stílusú szövegekben a **mellérendelés** a természetes.

Ahogy arra a jegyzet egyik lektora, Benő Attila felhívta a figyelmemet, a nyelvőrök példamondatai közt olyanok is akadnak, melyekben a mellékmondat tartalma árnyalja a mellékmondattal jelölt főmondatbeli fogalmat. Ilyen például a következő:

Bált rendezünk, amelyre meghívjuk a város közönségét.

A mellékmondatból kiderül, hogy milyen méretű lehet a bál, kik a résztvevők stb.

Ezt tehát azt jelenti, hogy az a főntebb a *Nyelvművelő kézikönyvből* idézett állítás, mely szerint a mellékmondat „nem gazdagítja” a vele jelölt fogalom tartalmát, túlságosan kategorikus.

A *Nyelvművelő kézikönyv* a vonatkozó névmási mondat szerkezet **hibájául** rója fel, hogy „gyakran megfordítja a reális időviszonyokat, és logikátlan előidejűséget éreztet” (NyKk. II.



1985: 1251). Például a fön­tebb idézett egyik mondat, a *Megszerette a lányt, akit feleségül vett*, a nyelvőrök szerint azért hibás, logikátlan, mert szó szerint véve azt jelentené, hogy azt a lányt szerette meg, akit korábban feleségül vett.

A mondat­szerkezet eredeti jelentésének esetleges zavaró hatása – melyről alább külön alfejezetben lesz szó – olykor esetleg valóban fennállhat, de viszonylag ritkán; épp ezért terjedhetett el ez a mondat­­típus. Ha úgy érezzük, hogy az eredeti előidejű jelentés „bezavar”, vagyis az időviszonyok másfajta értelmezése is lehetséges az olvasó számára, inkább alkalmazunk mellérendelést, a nyelv­művelők tanácsának megfelelően.



2. Ritkábban a **vonatkozó** mellékmondat **ellentétes**, **következtető** vagy **magyarázó mellérendelt** tagmondat­­tal váltakozik. A mellérendelő mondat­­szerkezetben az új tagmondatot a megfelelő mellérendelő kötőszó vezeti be, a **vonatkozó névmásnak** vagy **névmási határozószónak** pedig a mellérendelt tagmondatban ugyanúgy **személyes** vagy **mutató névmás**, ill. **személyragos** vagy **mutató névmási határozószó** felel meg, mint az előző esetben:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. Lopáson érték a raktárost, <u>aki ellen</u> eljárást indítottak.	Lopáson érték a raktárost, <u>ezért</u> eljárást indítottak ellene.
2. A kapott gól felrázta a játékosokat, <u>akik</u> azonban csak az utolsó percben tudtak egyenlíteni.	A kapott gól felrázta a játékosokat, <u>de</u> csak az utolsó percben tudtak egyenlíteni.
3. Csak kevesen jelentek meg, <u>miért</u> is elmaradt a gyűlés.	Csak kevesen jelentek meg, <u>ezért</u> elmaradt a gyűlés. Csak kevesen jelentek meg, <u>tehát</u> elmaradt a gyűlés.
4. Kérdést intéztek a miniszterhez, <u>aki</u> azonban elzárkózott a nyilatkozattétel elől.	Kérdést intéztek a miniszterhez, <u>ő</u> azonban elzárkózott a nyilatkozattétel elől.
5. A műtermet mentse meg a főváros, <u>amelynek</u> már eddig is sok haszna volt belőle.	A műtermet mentse meg a főváros, <u>hiszen</u> már eddig is sok haszna volt belőle.
6. Pista festesse ki a szobát, <u>aki</u> lakni fog benne!	Pista festesse ki a szobát, <u>hiszen ő</u> fog lakni benne.

Az 1–5. sz. mondat két változata csak **stílusértékben** különbözik egymástól, mégpedig úgy, hogy az **alárendelő** inkább **formális**, **hivatali** nyelvi, a **mellérendelő** a **választékos** és a **bizalmas** stílusú szövegekben természetesebb, s mivel közömbös stílusértékű, formális kontextusban is használható.

A 6. sz. mondat **bizalmas** stílusú, mégsem okoz stílustörést a vonatkozó névmási alárendelés; amint fön­tebb említettük, vannak a vonatkozó névmási alárendelésnek olyan típusai is, melyek a **bizalmas stílusba is beleillenek**. Itt tehát bármelyiket választhatjuk a két váltakozó forma közül.

Összefoglalóan is elmondhatjuk, hogy a kínáló­zó lehetőségek közül nyugodtan választhatunk **tetszésünk** szerint, ill. aszerint, mennyire akarjuk **hangsúlyozni** az ellentétes, következtető, magyarázó viszonyt, s mennyire nem. Ha hangsúlyozni akarjuk, élhetünk a nyelvőrök által javasolt formákkal, ha nem akarjuk, és ha a mondat stílusa megengedi,



használjunk nyugodtan alárendelést. Természetesen figyelembe kell venni az egyes változatok stílusértékét, ahogy arra a hat példamondat bemutatásakor utaltunk is.

3. Mivel a mellérendelő mondatok – különösen a kapcsolatosak – önálló mondatokkal szoktak váltakozni, érthető, hogy a **vonatkozó mellékmondatok** is váltakozhatnak **önálló mondatokkal**:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. Egyik lövés sem találta el a fiút, <u>aki</u> sértetlen maradt.	Egyik lövés sem találta el a fiút. Sértetlen maradt.
2. Kutatómunkájának eredményeként elkészült az új kapcsolószerkezet, <u>amelyből</u> még ebben az évben húszezret gyártanak.	Elkészült az új kapcsolószerkezet. Még ebben az évben húszezret gyártanak <u>belőle</u> .
3. A trafikos értesítette a rendőrséget, <u>ahová</u> csakhamar előállították a betörőt.	A trafikos értesítette a rendőrséget. A betörőt csakhamar előállították.
4. A lakomán X volt az első felszólaló, <u>aki</u> az elnököt éltette.	A lakomán X volt az első felszólaló. Az elnököt éltette.
5. A képzés két mérnöki és egy üzemmérnöki szakon folyik, <u>amelyek</u> a következők...	A képzés két mérnöki és egy üzemmérnöki szakon folyik. <u>Ezek</u> a következők...
6. Nyári lakást béreltem ki egy kis villában, <u>amelynek</u> ablaka a búzaföldekre nyílt.	Nyári lakást béreltem ki egy kis villában. A lakás ablaka a búzaföldekre nyílt.
7. A legnagyobb erő a földön az igazság, <u>amelyet</u> bármily mélyen ásnak is el, kitör és diadalra jut.	A legnagyobb erő a földön az igazság. Bármily mélyen ássák <u>azt</u> el, kitör és diadalra jut. A legnagyobb erő a földön az igazság. Bármily mélyen ássák el, kitör és diadalra jut.
8. Volt egyszer egy szegény asszony, <u>akinek</u> volt egy igen rest leánya.	Volt egyszer egy szegény asszony, <u>annak</u> volt egy igen rest leánya. Volt egyszer egy szegény asszony. <u>Annak</u> volt egy igen rest leánya.

Amint láthatjuk, a két változatnak itt is eléggé **eltér a stílusa**, a **hangulata**, akár csak az előző esetekben. A különbség itt is ugyanolyan, mint amazoknál: a **vonatkozó** mellékmondat inkább **formális** stílusértékű, a „**kétmondatos**” változat pedig **választékos** vagy **bizalmas** stílusértékű.

Ezen felül az is fontos különbség, hogy a **két önálló mondatból** álló változat jobban **széttagolja** a szöveget, amely (vagy: és az ☺) ennél fogva **kevésbé** lesz **gördülékeny**. S mivel a példákban az összetett mondat sem éppen hosszú, a „feldarabolás” természetellenesen rövid mondatokat eredményez, amelyek emiatt olykor akár stilisztikailag jelöltek is lehetnek.

Az első öt mondat – tartalma alapján – inkább olyan szövegből való, amely tipikusan **formális** stílusú szokott lenni, ezért ezekhez jobban illik a nyelvőrök által kifogásolt forma, vagyis a vonatkozó névmási alárendelés.

A 6. sz. mondatot viszont inkább olyan műfajban tudjuk elképzelni, melyre a **választékos** stílus jellemző, pl. regényben. Ebben a nyelvőrök által javasolt forma éppoly helyénvaló, mint az általuk kifogásolt változat.

A 7. sz. mondat **választékos** stílusú, ezért nem nagyon illik bele a vonatkozó névmási alárendelés: valamivel jobb a nyelvőrök által javasolt két forma, különösen a második, melyből elmarad a mutató névmás tárgyragos alakja. A mutató névmás használata ugyanis inkább a formális mondatokra jellemző, a választékos mondatokba jobban illik a magyaros, mutató névmás nélküli forma.

A 8. sz. mondat nyilvánvalóan **népmeséből** való; ebben talán valamivel stílusosabb a nyelvőrök által javasolt magyaros, mellérendelő forma, de a vonatkozó névmási alárendelés sem okoz stílusterést. Népmeséinkből számos példa idézhető volna a vonatkozó névmási alárendelésre is.

A kínálkozó lehetőségek közül itt elsősorban a szöveg **stílusa** alapján válasszuk ki a megfelelőt.



b) Az amely és az ami tagmondatok időbeli viszonyait megzavaró használata

Az ilyen használatra már az előző alfejezetben is voltak példák, de ott a szerzők más összefüggésben utaltak a jelenségre. Ebben a fejezetben ez a központi téma.

A *Nyelvművelő kézikönyvtár* szerint az *amely* kötőszóval bevezetett mellékmondat rendszerint **előidejű** (a főmondatbeli cselekvésnél korábbi cselekvést fejez ki).

Ez az oka annak, hogy az olyan mondatokat, mint amilyenek az alábbi négy táblázat bal oszlopában vannak, a szerzők **értelemzavarónak** tartják. A *Nyelvművelő kézikönyv* szerzői ezt még megtették azzal, hogy az ilyen mondatokat „**nem érzik magyarosnak**”.



1. Nézzük meg az első három mondatot!

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. Leejtette zsebkendőjét, <u>amelyet</u> felvettem s feléje nyújtottam.	Leejtette zsebkendőjét; én felvettem s feléje nyújtottam.
2. A járdán megpillantott egy ötszázast, <u>amit</u> szó nélkül zsebre vágott.	A járdán megpillantott egy ötszázast. Szó nélkül zsebre vágta.
3. Elolvastam a cikket, <u>amelyből</u> nagyon sokat tanultam.	Elolvastam a cikket; nagyon sokat tanultam <u>belőle</u> .

A 1. sz. mondat **hétköznapi** tartalma miatt a **mellékmondat** használata valóban **nem természetes**. Ha hétköznapi beszélgetésből való, annak **bizalmas** stílusába jobban illik a **mellérendelés**; ha a mondat egy **regényből** van idézve, szintén jobb a **mellérendelés**, mivel ebben az esetben a választékos stílusba is a mellérendelés illik jobban.

Az **alárendelés** csak **formális** stílusú szövegekben volna helyénvaló, csak hogy nem valószínű, hogy ez a mondat formális stílusú szövegbe illeszkedik bele.

Mivel tehát ez a fogalmazásmód **formális** szövegekre jellemző, **csúsztatás a hétköznapi stílusú példamondat közlése**, mert így az olvasó könnyen gondolhatja, hogy ez a fogalmazásmód valóban zavaró, ám ha formális mondatot hoztak volna példának, egyáltalán nem ez lett volna a véleményük:



A támadó elővette fegyverét, melyet a rendőr kicsavart a kezéből.

Persze ha így is **zavarónak** érezzük az időviszonyok kétféle lehetséges értelmezése miatt, nyugodtan használjuk a nyelvújítók által javasolt formát:

A támadó elővette a fegyverét, (de) a rendőr kicsavarta a kezéből.

A 2. sz. mondat is **hétköznapi** élethelyzetre utal, tehát ezt is vagy bizalmas, vagy választékos stílusú szövegben tudjuk elképzelni. Ezért ehhez sem illik annyira a formális stílusú szövegekre jellemző vonatkozó névmási alárendelés, ám itt a helyzet **kevésbé zavaró**, mivel a szerző nem az *amely*, hanem a kevésbé formális, bizalmas és részben választékos stílusú szövegekre jellemző *ami* névmást használja.

Más kérdés, hogy a nyelvújítók – akik nem érzékenyek a stílus kérdéseire – az *ami* használatát is felróják a szerzőnek, aki ezzel még csak tetézi a „vétségét”, amit (amelyet ☺) azzal követt el, hogy vonatkozó névmási alárendelést használt.

A 3. sz. mondat **bizalmas beszélt nyelvi**, a beszélt nyelvtől viszont ez a szerkezet idegen, ott jobb a nyelvőrök által javasolt mellérendelés. Nagyon inkorrekt dolog azzal „járatni le” egy kifejezési formát, hogy olyan mondatba helyezzük, amelyben nem illik.



Az idézett három mondat az **időviszonyok** szempontjából nem félreérthető (nem érthető félre ☺). A **valóságismeret** az első két mondatnál eligazítja az olvasót. Az 1. sz. mondat esetében mindenki számára evidens, hogy a le nem ejtett zsebkezdőt nem lehet felvenni. A 2. sz. mondat esetében sem gondolhat senki arra, hogy az illető a járdán egy olyan ötszázast pillantott meg, amit már korábban zsebre vágott. A 3. sz. mondatban is nagyon valószínűtlen, hogy a szerző olyan cikkről ír, amiből korábban tanult sokat. Ha erre gondolt volna, akkor ezt időhatározóval tette volna egyértelművé:



(Újra) elolvastam a cikket, amelyből korábban nagyon sokat tanultam.

2. Nézzük a következő két mondatot!

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. Hirtelen kopognak az ajtón, <u>amely</u> rögtön kinyílik.	Hirtelen kopognak az ajtón, <u>s az</u> rögtön kinyílik.
2. Egy üveg benzinnel babrált, <u>amelyet</u> leejtett.	Egy üveg benzinnel babrált, <u>és</u> leejtette.

Ezt a két mondatot leginkább **regényben** vagy esetleg **riportban** tudjuk elképzelni, ezért a **választékos** stílus illik hozzájuk. Így módon a nyelvőrök által javasolt **mellérendelés**

stílusosabb, jobb megoldásnak tűnik a vonatkozó névmási alárendelésnél. Ebből persze nem következik, hogy az alárendeléses változat helytelen volna.

Az **időviszonyok** szempontjából ezek a mondatok **sem félreérthetőek**.

Az 1. sz. mondat esetében mindenki számára nyilvánvaló, hogy nem a kinyíló ajtón kopognak, hanem először kopognak rajta, azután nyílik ki. A 2. sz. mondat esetében sem gondol senki arra, hogy az illető először leejtette az üveg benzint, és csak aztán babrált vele.

Ezenkívül ezek a mondatok a való életben **nem elszigetelten** hangzanak el, hanem **szövegbe ágyazva**, a szövegösszefüggés pedig még inkább egyértelműsíti a helyes jelentést.

Az előzőekből következően elegendő a fenti **stilisztikai** szempontokat figyelembe venni, amikor el akarjuk dönteni, hogy vonatkozó mellékmondatot használjunk-e, vagy mellérendelést.



3. Most következzen további három mondat!

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. Nekiment a villamosnak egy idős asszony, <u>akit a jármű ellökött</u> .	Nekiment a villamosnak egy idős asszony, <u>s a jármű ellökte</u> .
2. Egy tehergépkocsi elgázolta az úttesten figyelmetlenül átkelő X. Y. nyugdíjast, <u>akit a mentők kórházba szállítottak</u> .	Egy teherautó elgázolta az úttesten figyelmetlenül átkelő X.Y. nyugdíjast. <u>A sérültet a mentők kórházba szállították</u> .
3. Kolontyos Rózsa köszöntötte az ünnepeltet, <u>akinek Bébula Mártonné egy szép virágcsokrot nyújtott át</u> .	Kolontyos Rózsa köszöntötte az ünnepeltet, Bébula Mártonné <u>pedig</u> egy szép virágcsokrot nyújtott át <u>neki</u> .

Mind a három mondat **formális** stílusú, így a **vonatkozó** mellékmondat teljesen **helyénvaló**. Persze aki „**magyarosabban**”, **hagyományosabban** szeretne fogalmazni, választhatja a nyelvőrök által javasolt formát is, csak azzal kell számolnia, hogy a szöveg kevésbé lesz formális (ami persze nem feltétlenül probléma).

Ami az **időviszonyokat** illeti, mind a két mondat **elvileg kétfélét** jelenthet, ám **gyakorlatilag nem valószínű, hogy bárki is félreértse őket**.

Az 1. sz. mondat olvasója aligha gondolja azt, hogy olyasvalaki megy neki a villamosnak, akit előzőleg a villamos ellökött. Az is az abszurdítások birodalmába tartozik, amit a 2. sz. mondat másik értelmezése sugallna, hogy ti. a teherautó olyasvalakit gázoljon el, aki a kórházban fekszik, mert korábban odaszállították. S persze azt sem igen hiszi senki a 3. sz. mondatot olvasva, hogy előbb adták át a virágcsokrot, és csak aztán köszöntötték az ünnepeltet.

Éppen ezért ez a három mondat sem tekinthető félreérthetőnek, ezért **csakis stilisztikai** szempontokat kell figyelembe venni akkor, amikor a váltakozó formák közül választunk.



Az eddig bemutatott mondatokban az volt a közös, hogy a mai befogadó csak elméletileg értheti őket félre, **gyakorlatilag nem**, mivel egyrészt a **szövegösszefüggés**, másrészt a **világismeret** egyértelműen **eligazítja**.

4. Más a helyzet a következő mondatokkal:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. Szabálytalanul rendelkezésére bocsátották a szervezetet bélyegzőjét is, <u>amelyet</u> törvénybe ütköző ügyleteinek lebonyolítására használta fel.	Rendelkezésére bocsátották a szervezetet bélyegzőjét is, <u>s ezt</u> törvénybe ütköző ügyleteinek lebonyolítására használta fel.
2. A hátvéd megütötte a játékvezetőt, <u>amiért</u> az kiállította.	A hátvéd megütötte a játékvezetőt, <u>ezért</u> az kiállította.
3. Súlyosbodott a beteg állapota, <u>akit</u> kórházba szállítottak.	Súlyosbodott a beteg állapota, <u>ezért</u> kórházba szállították.
4. Az igazgató elbocsátotta a gépírónt, <u>akit</u> az egyeztető bizottság <u>visszahelyezett</u> állásába.	Az igazgató elbocsátotta a gépírónt, az egyeztető bizottság <u>azonban visszahelyezte</u> állásába.
5. El akarták adni a könyvtárt, <u>amelyre</u> egy tömbben nem akadt vevő.	El akarták adni a könyvtárt, <u>de</u> egy tömbben nem akadt rá vevő. El akarták adni a könyvtárt, <u>de</u> az egészre nem akadt vevő.

Az 1. mondatnál elképzelhető az az értelmezés is, hogy az illetőnek egy olyan bélyegzőt bocsátották a rendelkezésére, amivel korábban törvénysértő ügyleteket bonyolított le. Hasonlóképpen a 2. mondatnál elképzelhető az is, hogy a hátvéd azért ütötte meg a játékvezetőt, mert az kiállította. A 3. mondat esetében nem zárható ki az az értelmezés sem, hogy egy olyan betegnek súlyosbodott az állapota, akit korábban már kórházba szállítottak. A 4. mondat esetében arra is gondolni lehet, hogy az igazgató azt a gépírónt bocsátotta el újra, akit korábban az egyeztető bizottság már visszahelyezett az állásába. Az 5. mondatnál esetleg az is feltételezhető, hogy volt már egy korábbi kísérlet az épület eladására, és most újra árulják azt az épületet, amit korábban nem sikerült egy tömbben eladni, bár ha a szerző csakugyan ezt akarta volna mondani, valószínűleg beiktatott volna egy időhatározót:

El akarták adni a könyvtárt, amelyre egy tömbben korábban nem akadt vevő.

A **lehetséges félreértés miatt** az első 1–4. sz. mondat esetében egyértelműen a mondat **kijavítását** javasoljuk, például a nyelvőrök javaslatának megfelelően. A **fogalmi pontosság fontosabb** ugyanis, mint az, hogy a mondat ne veszítsen formalitásából. A nyelvőrök által javasolt változat is formális, csak kevésbé, így biztosak lehetünk benne, hogy beleillik a szöveg egészébe.



Az 5. sz. mondat esetében a **félreértés veszélye csekély**, mivel azonban a nyelvőrök által javasolt változatnak nincs hátránya, szintén érdemes azt választani.

Lehetséges, hogy a többi esetben sem áll fenn a félreértés lehetősége, ha az érintett mondatokat nem elszigetelten olvassuk, hanem egy hosszabb szövegbe ágyazva, vagy pedig a beszédhelyzet ismerete segíthet a helyes értelmezésben. **Gondozott** szövegben ennek ellenére érdemes **kiküszöbölni a kétértelműséget**.



Összefoglalóan elmondhatjuk: ha a szöveg **formális** stílusértékű, nyugodtan használhatjuk a nyelvőrök által kifogásolt vonatkozó névmási alárendelő mondatokat, de – ha akarjuk – választhatjuk az általuk javasoltat is, a mellérendelést. Ha a szöveg **választékos** stílusértékű, az esetek egy részében jobbnak látszik a nyelvőrök által javasolt forma, máskor mind a két forma beleillik a szövegbe. **Bizalmas** stílusban ilyen fogalmazású mondatok nem szoktak előfordulni, így ott nem is merül fel a kifogásolt forma használatának lehetősége.



c) Az egész mondat tartalmára vonatkozó amivel alkotott alárendelő mondatok

Az egész mondat tartalmára vonatkozó *ami* névmással alkotott alárendelő mondatok is változhatnak **mellérendelő** mondatokkal. A nyelvőrök itt is a **mellérendelő** mondatokat támogatják.

Nézzünk meg erre az esetre egy példát!

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. A villa ablaka a búzaföldekre nyílt, ami fővárosi embernek nagy gyönyörűség.	A villa ablaka a búzaföldekre nyílt, <u>az pedig</u> fővárosi embernek nagy gyönyörűség.
2. Kijelentette, hogy beszámol megbízójának, <u>amit</u> meg is tett.	Kijelentette, hogy beszámol megbízójának; <u>azt</u> meg is tette. Kijelentette, hogy beszámol megbízójának; <u>meg</u> is tette.

A 1. sz. mondatot egyértelműen **választékos** (vagy **kiegyenlített**) stílusú szövegben tudjuk elképzelni. Ennek ellenére **kifogástalan** a nyelvőrök által hibáztatott **alárendelő** forma. Ugyanakkor természetesen a nyelvőrök által javasolt **mellérendelő** megoldás **is beleillik** a választékos stílusba. A két lehetőség közül teljesen szabadon választhatunk ízlésünk vagy hangulatunk szerint.

A 2. sz. mondat olyan esetet ír le, amely egyaránt megfogalmazható választékos és formális stílusban. Ha **regényben** írunk róla, melyhez a **választékos** stílus illik, jobb a nyelvőrök által javasolt mellérendelő forma, különösen az, melyben mutató névmás sincs.

Ha viszont ugyanilyen tartalmú **rendőrségi hírt** vagy **újsághírt** írunk, megfelelő a **formális** stílusú változat is, azaz a nyelvőrök által kifogásolt mellérendelés.

Néhány internetes példa a helytelenített változatra:

Gaetani egy színházi fesztiválra érkezett Londonba két éve, és éppen az ismerőseihez tartott biciklivel, amikor életét vesztette. Ezután küldte oda a rendőrség Craig Cartert, hogy gyűjtse össze a férfi cuccait, amit meg is tett, de a testkamerája rögzítette, hogy később átnézte a tárcáját, és kivett belőle 115 fontot, valamint néhány eurót és némi aprót. Az őrsön aztán azt mondta, a tárcában csak 6 font és 6 euró volt.

A Szcientológia Egyház ezenkívül arról is beszámolt, hogy a Fővárosi Ítéltábla jogerős ítéletében helybenhagyta az alsóbb fokú bíróság azon határozatát, amely szerint a NAIH

<p>megsértette a Szcientológia Egyház jogait, amikor azt állította, hogy az Egyház jogellenesen jutott hozzá egy 2017-es buszbaleset áldozatainak és azok családtagjaiknak a személyes adataihoz. A bíróság arra kötelezte a NAIH-ot, hogy fizessen 100 000 Ft-ot (290 USD-t) a szervezetnek, és hogy tegyen közzé a weboldalán egy bocsánatkérést, amit meg is tett.</p>
<p>A magyar nő, Barbara egy 95 éves nyugdíjas betegápolójaként dolgozott. Az idős asszonyt rávették, hogy írassa a nevükre házát, amit meg is tett, de a halála előtt megváltoztatta a végrendeletet. Barbara bosszúból felgyújtotta az épületet. Éppen egy újabb gyújtogatásra készült, amikor a rendőrök tetten érték.</p>
<p>Mint ismeretes, az Akko legnagyobb tulajdonosa jelenleg a Mevinvest 30,1 százalékos részesedéssel, melyet 33 százalék fölé kíván növelni, így a jogszabályok szerint kötelező vételi ajánlatot kellett tennie, amit meg is tett 266,1 forintos részvényenkénti árfolyamon (az ajánlatot a Magyar Nemzeti Banknak kell jóváhagynia, az eljárás folyamatban van).</p>
<p>A lemezlovas leopárdmintás zakóban és nadrágban, illetve kék napszemüvegben állt színpadra, és a szettje alatt többször is magyarul szólt a fesztiválzókhöz. Hol azt mondta, „Szerelek, Szeged!”, illetve egy alkalommal azt idézte fel, hogy egy magyar előadó azt mondta neki, említse majd meg a közönségnek a szegedi paprikát, amit meg is tett. Bár a DJ-k általában nem szoktak annyit kommunikálni a rajongókkal, sem a mikrofonon keresztül, sem pedig azáltal, hogy a színpadon kijjebb merészkednek a szokásosnál.</p>
<p>Tavaly ősszel kiderült, minden korábbi biztató hír ellenére – júliusban 15 ezer eurós nyereséget mutattak ki – nagy a baj. Bár az említett jelzálogszerződés feltételeinek megszegése súlyos következményeket állapított meg arra az esetre, ha a vízmű nem fizeti időben a törlesztőrészeket, a vízmű mégsem törlesztett több hónapon át. Ráadásul, mint azt Balogh Zsolt, az igazgatótanácsot másfél évig vezető elnök elmondta, Cséplő Gábor korábbi igazgató rendszeresen arról számolt be, rendben történik a törlesztés. A fizetés elmaradása alapot adott a HASS cégnek arra, hogy követelni kezdje a büntetőkamatokat, illetve végrehajtást indítson, amit meg is tett.</p>
<p>A fővárosi motoros egység járőrei szolgálat közben figyelmesek lettek egy gépkocsira, amely a Palárik utcában parkolt, sofőrje pedig láthatóan a volán alá próbált elrejtőzni, ám a rendőrök észrevették és igazoltatták. / Az egyenruhások megkérték a férfit, hogy nyissa ki az ajtót – ekkor már érezni lehetett a marihuána szagát. Ezután felszólították, mutassa be járművezetői engedélyét, amit meg is tett, ám eközben kristályos anyagot tartalmazó műanyag zacskó kandikált ki a kesztyűtartóból.</p>
<p>Egy 21 éves nógrádmegyeri férfi tavaly májusban megkérte nőismerősét, hogy alapítson céget a nevére, amit meg is tett. A kft. tulajdonosa folyószámlát nyitott az egyik banknál, majd a férfi elkérte a nőtől a számlanyitással kapcsolatos dokumentációkat, belépési azonosítókat és jelszavakat. A gyanúsított – önmagát banki ügyintézőnek kiadva – 2023. augusztus 31-én délután felhívott egy jászapáti lakost, akit arról tájékoztatott, hogy számlájáról utalást kívánnak végrehajtani, és ennek megakadályozásához telepítse le az AnyDesk alkalmazást. A sértett végrehajtotta a telefonáló utasításait, megadta netbanki azonosítóit. A gyanúsított ezt követően 3 millió 980 ezer forintot utalt el a kft. bankszámlájára, amit a férfi azonnal le is vett.</p>
<p>A fiatalember a helyszínről távozni próbálva áldozata után ment, majd ököllel leütötte és tovább verte. A fiatal férfi átkutatta áldozata zsebeit, és elvette annak telefonját, és karóráját is. Az áldozat ekkor félelmében felajánlotta a férfinak, hogy bankkártyájával vesz neki italt a közeli dohányboltban, amit meg is tett. A fiatal a dohánybolttól kiérve visszarángatta az áldozatát a korábbi bántalmazás helyszínére, majd a már elvett telefon átadását követelte tőle.</p>
<p>A világhírű evangélista mindkét oldalról rengeteg kritikát kapott abban az időszakban, és még pénzügyi fenyegetésekkel is szembesült szolgálatának integrált volta miatt, de ez nem tántorította el a céljától, hogy munkálja az etnikai megbékélést. / King állítólag azt javasolta Grahamnek, hogy összpontosítson a délre, és tartson ott vegyes összetételű alkalmakat,</p>

<p><u>amit meg is tett</u> Arkansastól Alabamáig hirdetve Jézus Krisztus bősziéntől független megváltó üzenetét.</p>
<p>Amikor Párizsban, ahol a fiunk szolgált, beköszöntött a tél, megtudtuk, hogy elővette a kabátot, felpróbálta, és akkor látta, hogy túlságosan kicsi rá. Így hát plusz pénzt kellett tennünk a bankszámlájára, hogy vehessen magának egy másik kabátot Párizsban, <u>amit meg is tett</u>. Némi bosszúsággal megírtam neki, hogy ha valóban nem tudja használni az első kabátot, akkor adja oda valakinek.</p>
<p>Ami a főpolgármestereket illeti: a Medián utoljára május 23-a és 25-e között mérte fel, ki milyen esélyekkel indul a választáson. Akkor már lehetett olyan pletykákat hallani, hogy Szentkirályi Alexandra esetleg visszalépne (<u>amit meg is tett</u>, méghozzá Vitézy Dávid javára).</p>
<p>Jüttner Janka az első mérkőzésén az azerbajdzsáni Mammadova ellen nyert fojtással, majd a második összecsapását elvesztette a második helyen kiemelt spanyol Martinezzel szemben. Ezután a vigaszágon bizonyíthatott Janka, <u>amit meg is tett</u>. Az izraeli Gil felett vazarival aratott győzelmet, utána pedig az ukrán Jemeljanován lépett tovább földharcban, leszorítással.</p>
<p>Vince nagyapja, Berzeviczy János. Az ország akkor négy nagy területre volt osztva. Ő a Tiszán-inneni területnek a katonai parancsnoka volt. A parancsnokság itt volt Kassán. Hogy ilyen magas tisztséget betölthessen, ehhez viszont rekatolizálnia kellett, <u>amit meg is tett</u>. Mária Terézia, ugye, nem nagyon kedvelte a protestáns embereket maga körül. János vette ezt a házat. Nagy társadalmi élet folyt benne. Az utca felé bálterem volt, beljebb vendégházak. Az asszonyok is rendkívül nagy társasági életet vittek. A felesége egy francia arisztokrata nő volt. János életútja nagyon széles volt, de nem elég hosszú. Hamar meghalt, és egy másfél éves kislányt hagy maga után, Berzeviczy Ferencet, aki Vincének lesz az apja. Ő olyan környezetbe kerül itt Kassán, ahol mindenki németül beszél, tehát ő sem tud jól megtanulni magyarul. A fia, Vince viszont már 8 nyelven beszélt, ami közül egyik a magyar volt.</p>

A példák vég nélkül folytathatók, nyilvánvaló, hogy formulává vált kifejezésről van szó, amely a csupán **enyhén választékos**, **enyhén formális** vagy akár **kiegyenlített** stílusú szövegektől sem idegen. Az utolsó idézet szóban hangzott el, s kiegyenlített stílusú.



A nyelvőrök által támogatott formára is bőven vannak példák az interneten.

<p>Az ilyen elutasító, rideg, ellenséges és gögös nagyhatalmi magatartás ellenére is alá kellett írni a „békefeltételeket”, mert ha nem írják alá, még gyalázatosabb dolgok történtek volna, valami olyasmi, amit az ördöggel cimboráló Beneš akart, hogy Magyarországból csak Pest és vidéke maradjon. A magyar kormány csupán egyet tehetett – <u>és azt meg is tette!</u> –: ki nyilvánította a világnak, hogy nem a sátáni (elsősorban cseh és román) praktikáknak és hazugságoknak, hanem a főleg történelmi és gazdasági-stratégiai kritériumokra hivatkozó, nyers erőszaknak kénytelen engedni; mégpedig úgy nyilvánította ki, hogy 1920. június 4-én a dokumentumokat „két jelentéktelen, hatalom és hivatal nélküli személy írta alá, akik sem előtte, sem utána nem játszottak szerepet a magyar történelemben”.</p>
<p>Minden ember halála szörnyű és pótolhatatlan veszteséget jelent, de egy 18 hónapos gyermeké nemcsak szörnyű, de megmagyarázhatatlan is – jelentette ki a tanácsvezető bíró, majd hozzátett egy fontos mondatot: mások felelőssége is felvetődik, de ez a bíróság csak abban a kérdésben foglalhatott állást, <u>és azt meg is tette</u>, hogy a két vádlott elkövette-e ezt a cselekményt és azt szándékosan, vagy gondatlanságból tette-e.</p>
<p>Seress Rezső túlélte a zuhanást, ájultan szállították a MÁV-kórházba, ahol napokig feküdt. Mozdulni nem tudott, egyvalamire volt csak képes, <u>és azt meg is tette</u>. Megfojtotta magát azzal a dróttal, amellyel az ellensúlyt erősítették a gipszére. Hatvankilenc éves ekkor. Négy falikart őriz tőle Szathmáryné és megvan még a zongorája, amelyet most eladna Bartári László. Kopott egy hangszer, a fedelén karcolások. Ki is kell még porszívózni.</p>

A második félidő elején gyorsan betaláltak a hazaiak Bódizs révén, erre a 60. minutumban válaszolni tudott Kiss Roland. (5-2) Kiss Norbert a hazaiak játékos-edzője csak három helyen tudott változtatni, <u>azt meg is tette</u> , de a listavezető fölényére ez sem jelentett gyógyírt. Helembai duplázott, Órbottyáni oldalon Kiss Roland triplázott, így 8-3-as különbségű végeredmény alakult ki a Fót javára, megérdemelten nyerték meg a meccset a megyei negyed osztályban.
A másodfokú bíróságnak kötelezettsége volt az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás megalapozottságát vizsgálni, <u>és azt meg is tette</u> , az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást megalapozottnak tartotta.
Igazából nekem nem volt csalódás a második évad. Ennek lehet az az oka, hogy nem olvastam a mangát, illetve az elvárásaim sem voltak magasak. Annyit vártam a sorozattól, hogy lekösse a figyelmem, <u>és azt meg is tette</u> . Igaz, kevesebb pontot kap, mint az előző évad, mivel az első részben túl sokat rohagáltak logikátlanul és mert a végére Mira játéka kissé ellaposodott.
A tény, hogy az állítólagos tartozás eredeti megtagadása után a Bizottság beleegyezett az ügy újbóli vizsgálatába, <u>és azt meg is tette</u> , véleményem szerint elegendő annak igazolására, hogy a Németország kontra Bizottság ügy világosan elkülöníthető a jelen ügytől. Szaúd-Arábiának továbbra sem volt bankrendszere; az aranyözön semmiféle gazdasági célt nem szolgálhatott. Szulejmán egyetlen dolgot tehetett, <u>és azt meg is tette</u> : utasította az udvar mesterembereit, hogy készítsenek még több, jól megvasalt ládát az aranypénz elhelyezésére...
Elsősorban a kis káposztalégy nyüveit kellett irtania, <u>és azt meg is tette</u> . A kezeletlen táblákon 10-15 nyüvet is találtam tövenként, míg a csávázott táblákban csak egy-kettőt. Az viszont igaz, hogy a repcebolha és a repcedarázs ellen 3-4-szer kellett permeteznünk egy klórpírifosszal.
Mint ismeretes a Szlovák Nemzeti Párt 2006-ban beperelte a magyar politikust, mert azt mondta róla, hogy fasiszta. A bíróság bocsánatkérésre kötelezte Durayt, aki <u>azt meg is tette</u> , de magyar nyelven. Ezután döntöttek úgy a nemzetiek, hogy „végrehajtó útján hajtják be Duaryn a szlovák nyelvű bocsánatkérését”.

Látjuk, hogy a nyelvőrök által támogatott mellérendelő forma bármilyen stílusú szövegben előfordulhat, vagyis közömbös stílusértékű. Mégis úgy tűnik, hogy használata inkább a lazább, csak enyhén formális stílusú szövegekre jellemző, ami (de ez ☺) persze nem azt jelenti, hogy erősen formális stílusú szövegekben ne fordulhatna elő.

Az utolsó példában egy más típusú alárendelés van, ott az *aki* vonatkozik az egész mondat tartalmára, ezért ott nem is jöhet számításba az általunk vizsgált forma, mivel nagyon nehézkes volna: (?A bíróság bocsánatkérésre kötelezte Durayt, aki amit meg is tett, de magyar nyelven. A nyelvőrök a mondatot nyilván így javították volna: A bíróság bocsánatkérésre kötelezte Durayt, ő pedig/és ő azt meg is tette, de magyar nyelven.

A példák keresése során kiderült, hogy a nyelvőrök által helytelenített kifejezésnek más szinonimája is van: (*mint*) ahogy/ahogyan (azt) meg is tette, ill. *amint* (azt) meg is tette. Ezek formailag ugyancsak alárendelő mellékmondatok, így szervezettebben beépülnek a mondat-egészbe, mint a nyelvőrök által támogatott szerkezet:

Sajnos nem vagyok látnok, így ezt nem tudom biztosan megjósolni. © Talán Dr. Rab Árpád tanár úr többet tudna mondani a témával kapcsolatban, mint ahogyan azt meg is tette Friderikusz Sándor podcastjában. Annyi viszont bizonyos, hogy a közösségi médiumok továbbra is jelentős szerepet fognak betölteni az életünkben, főleg ha csupán ilyen rövid

időre tekintünk előre.
A történelmet nem lehet megváltoztatni. A múlt eseményei kőbe vannak vésve, és amíg fel nem találják az időgépet, ez így is marad. A videójátékokban viszont bármi megtörténhet, a történelmet pedig kedvünk szerint formálhatjuk bennük, <u>ahogy azt meg is tette</u> néhány lát-noki fejlesztő az elmúlt évtizedek során.
Kétségtelen, hogy ez a következtetés elvezethet ahhoz a helyzethez, amelyben Magyarországnak, <u>ahogy már meg is tette</u> , meg kell szüntetnie a HTM-et, ezzel együtt megtartva a vevő által megfizetett és a támogatás értékét magában foglaló árat, miközben a Dunamenti Erőműnek e támogatás értékét vissza kell fizetnie az államnak. [...] A jelen esetben a Magyar Állammal fennálló szerződéses kapcsolaton túlmenően az Electrabel az Energia Charta Egyezményben foglalt biztosítékokkal is rendelkezik, amelyek lehetővé teszik számára a teljes átállási költség visszafizetésének követelését az ICSID választottbírósa előtt, <u>amint azt meg is tette</u> .
Alves rendkívül energikus játéka, na meg az elmúlt években mutatott teljesítménye végül felé billentette a mérleg nyelvét, arról nem is beszélve, hogy szükség esetén képes akár jobbszélsőt is játszani, <u>mint ahogyan azt meg is tette</u> a Real Madrid elleni tavaszi rangadón.
A 2019. október 13.-i önkormányzati választáson Rákoskeresztúr 4. számú egyéni választói körzetében elnyertem a következő öt évre szóló képviselői mandátumot. Lévén a kerületben járóbeteg-szakellátást abszolváló egészségügyi intézmény vezetője, a körzetben gyakorló orvos, mélyen etikátlan lett volna – és lenne a továbbiakban is –, ha pácienseimnél kilincselnék a szavazatokért. Ezt viszont megteheti – <u>mint ahogy meg is tette</u> – mindkét, körzetemben induló ellenfelem. És ugyanezt – helyettem – megtehetik csapatom tagjai.
Zakariás úszója nem mozdul. Az előtte fekvő nádcsomó felfogta a sodrást, így ott szinte állóvízi körülmények vannak, nyugodtan le lehet tenni a botot és kényelmesen rágyújtani, <u>mint ahogyan azt meg is tette</u> barátunk.
A helyzet az, hogy közterületen – amely ugyan a lakosságé, de az önkormányzat kezeli – engedély nélkül nem történhet változtatás. Ugyanakkor a virágültetés semmilyen állagsérelemmel nem járt. Az önkormányzat megteheti – <u>ahogy meg is tette</u> – hogy elviteti az illegálisan kihelyezett virágokat, azonban a felelős őrzésről és állagmegóvásról gondoskodnia kellett volna.
A: Van jogi kötőereje az Európai Parlament állásfoglalásának? B: Nincs, hiszen az EU alapszerződése egyértelműen rendezik a tanács elnökségét, amit minden tagállam egyenjogú rotációban tölt be. Ez minden tagállam számára kötelező feladat, nem pedig valamiféle jogosultság, és komoly pluszterhei vannak a soros elnökséget betöltő vonatkozásában. Erről a kérdéstről pedig egyértelműen a tanács hatásköre dönteni, <u>ahogy azt meg is tette</u> egy határozatban, egészen 2030-ig.
Ez valószínűleg az én egyéni szóc problémám, de azt várnám a sorozatjunkien, hogy egy sorozatos hírt sikerül minimum semlegesen kirakni. És természetesen a véleményét ott írja le, ahol akarja, pláne a saját blogján (illetve nekem az egyik fő szerkesztőnek tűnik), <u>ahogy azt meg is tette</u> anno a pilot kritikájában. De itt mi az értelme? Miért nem lehetett csak annyit írni pl., hogy itt egy plakát a Dominion induló 2. évadjához, az első évadhoz kapcsolódó kritikánk róla itt és itt. A véleménye ugyanúgy megjelenne, de sokkal ízlésesebb lenne, hogy úgy mondjam.

Az idézett példák arra engednek következtetni, hogy ezek a kifejezések enyhén formálisak, ill. enyhén választékosak, a nagyon bizalmas szövegekbe illenek bele legkevésbé.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy az **időviszonyok** szempontjából a vizsgált szerkezetek **nem félreérthetőek**, ezért elegendő a fenti **stilisztikai** szempontokat figyelembe venni, amikor el akarjuk dönteni, hogy vonatkozó mellékmondatot használjunk-e, vagy mellérendelést.

d) Az addig... amíg... szerkezet használata

A témával a szerkezetben található kötőszó szempontjából a kötőszók tárgyalásakor már foglalkoztunk.

1. Amint a *Nyelvművelő kézikönyv* is megállapítja, elsődleges jelentésében az *amíg* vagy *míg* a *meddig?*, *mennyi ideig?* kérdésre felelő **időhatározói mellékmondat** kötőszava:

Addig üsd a vasat, amíg meleg!
Addig üsd a vasat, míg meleg!

Az ilyen *amíg* vagy *míg* kötőszós (és *addig* utalósós) mondatok **egyidejűséget** fejeznek ki.

Ez a használat **nem vet fel nyelvhelyességi problémát**, nincs is más mondatípus, mellyel ez a szerkezet változna.



2. Az egyidejűséget kifejező időhatározói alárendelés átfejlődhet **szembeállító** vagy **megszorító ellentétes mellérendeléssé**:

1. Míg én dolgozom, addig ő pihen.
2. Míg a behozatal növekedett, (addig) a kivitel csökkent.

Ezek a mondatok **egyszerre** fejeznek ki **időhatározói alárendelést** és **ellentétes mellérendelést**.

Vagyis az 1. sz. mondat egyrészt azt jelenti, hogy egyszerre történik az én munkavégzésem és az ő pihenése, másrészt azt is, hogy az én munkavégzésem és az ő pihenése közt ellentét van (s a mondat azt is implikálhatja, a szövegösszefüggés függvényében, hogy ez így nincs rendjén).

Hasonlóképpen a 2. sz. mondat egyrészt azt jelenti, hogy a behozatal növekedésével párhuzamosan csökkent a kivitel, másrészt érzékelteti az e kettő közötti ellentétet is.

3. Vannak mondatok, amelyekben az **időhatározói jelentés már nem érvényesül**. Ezeket a régebbi nyelvűvelő irodalom **hibáztatta**, mert idegen eredetűnek tartották, az ugyanilyen szerepű német *während* kötőszó szolgai másolását látták bennük.



A latin *mare* olasz megfelelője hímnemű, míg francia fejleménye nőnemű.
Míg a zöldségtermesztés föllendült, (addig) az állattenyésztésben visszaesés mutatkozott.

Am újabbán a nyelvőrök egy része arra a meggyőződésre jutott, hogy ez a jelentésváltozás **belső magyar nyelvi fejlemény** is lehet, s ezért ma már eltekintenek az ilyen mondatok hibáztatásától.



Ez persze a **nyelvi purizmus** megnyilvánulása, de így is örülhetünk, hogy legalább a **nyelvi konzervativizmus** miatti ellenérzéseiket sikerült leküzdeniük.



A mai nyelvűvelés hangsúlyozza, hogy a *míg*nek ez a jelentésárnyalata a német mintától függetlenül is kifejlődhetett, ilyen fokozatokon keresztül:

1. Míg az édesanya a konyhában mosogat, a gyerekek a szobában játszanak	egyidejűség + burkolt ellentétesség
2. Míg fiamnak remek az étvágya, lányom csak csipeget az ételből.	ellentét + mellékesen időbeli egybeesés is
3. Míg egyeseket érdekel a politika, másokat teljesen hidegen hagy.	tiszta ellentétesség

Meg kell jegyezni, hogy a 2. sz. mondat jelentése a szövegkontextusától függ. Ha általános érvényű a megállapítás, tiszta ellentétet fejez ki, ha konkrét étkezési helyzetet ír le, jelen van az egyidejűség is.

A *Nyelvűvelő kéziszótár* beismeri, hogy ezt a jelentésbővülést a **19. században siettethette a hasonló német mondatszerkezet hatása**, ezt azonban nem tartja elégséges oknak arra, hogy a *míg* kötőszó ilyen értelmű alkalmazását germanizmusnak minősüljön, és üdözést kelljen szenvednie.

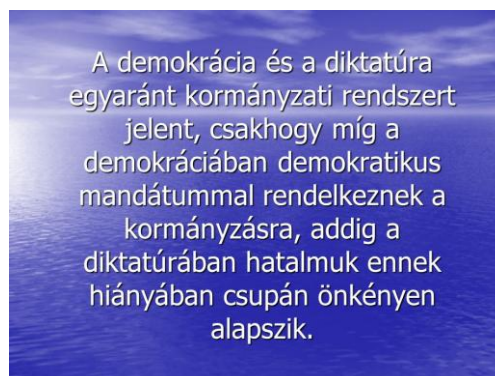
Ezzel mélységesen egyetértünk: nagyon sok olyan belső indítékú változás van, amire **idegen nyelvi hatás is „rásegít”**, ill. olyan idegen nyelvi hatás, melynek belső okai is vannak, ez köz-helyszerű megállapítás a történeti nyelvészetben.

A nyelvőrök azt is észreveszik, hogy a *míg ...*, *addig* páros kötőszónak nincs is pontos német megfelelője (de ha lenne, természetesen akkor sem volna helytelen):

Míg barátaim a rockzenét kedvelik, addig engem a komolyzene érdekel.
Míg a telet szívesen töltöm a fővárosban, addig nyáron csak az erdős tájakat szeretem.

Az ilyen mondatokban a kötőszó rendszerint rövidebb *míg* alakjában szerepel, ami azt mutatja, hogy ez már az **időhatározóitól elkülönült, megállapodott új mondattípus**, balgaság lenne üdözni.

Az új mondattípus így még a **nyelvi izomorfizmus** ideológiájának is megfelel, s nincs ellentétben a nyelvőrök által kedvelt **nyelvi szisztemizmussal** sem.



A fentiekhez hasonló mondatokat **kifogástalanoknak** tartjuk mind a **formális**, mind a **választékos** stílusú szövegekben. A **bizalmas** stílusú szövegektől viszont az ilyen típusú fogalmazás valószínűleg **idegen**. A stílusérték pontosabb megállapításához empirikus kutatásokra volna szükség.



Néhány példa az MNSZ2 **szépirodalmi** alkorpuszából, amely jól mutatja, hogy **legjobb íróink** sem idegenkednek ettől a szerkezettől:

Vagy <u>míg</u> Nagy László mítoszeremtő nagy verseiben közösségi élményeket növeszt föl s tesz személyessé, <u>addig</u> Szécsi megfordítja a folyamatot, és a legszemélyesebb élményeiből terem, illetve készül közösségi mítoszt teremteni. (Csoóry Sándor)
Főuraink örökös gyalázatára legyen mondva, hogy a szegény üldözöttek több segítséget találtak az idegeneknél, mint nálunk, <u>míg</u> nem tudunk példát arra, hogy egy gróf megvédett volna egy prédikátort, <u>addig</u> a Duna melletti református superintendens bizton menekülhetett Nagykörösről Budára, Ali bég pártfogásába, Kassán Spankau német generális szabadította fel a környező vidék papjait a citáció terhe alól, a szepességeket pedig a lengyel helytartó tiltotta el a megjelenéstől. (Moldova György)
Még javítgatott-barkácsolt, ha épp nem használhatta már tovább; de <u>míg</u> régen arról volt híres, hogy mindent tízszer erősebbre csinál a kelleténél, mostanság csak fércelt/ragacsolt s alig javította meg, szétment a keze alatt. (Határ Győző)
S <u>míg</u> mindezt otthon nem lehet elmondani, <u>addig</u> az emigráció nemcsak önmagát, hanem az országot és a népet tagadná meg, ha elnémulna. (Méry Tibor)
Szerinte a férfi és nő sexusa között annyi a különbség, hogy <u>míg</u> ugyanazon orgánumok az egyiknél befelé, <u>addig</u> ugyanazon orgánumok a másikon kívül vannak fordítva. (Nádas Péter)
A román népet soha nem bántotta, hogy <u>míg</u> Eminescu Tîrgu-Mureş városában szállt meg, <u>addig</u> Petőfi Marosvásárhelyről indult a fehéregyházi csataterre – meghalni a világszabadságért. A román népet soha nem bántotta, hogy <u>míg</u> legjobbjai Sibiuban egyesültek a nemzeti gondolat jegyében, <u>addig</u> egy Bruckenthal Hermannstadtnak gyűjtött nagy értékű műkincseket. A példákat sorolni lehetne, ha abszurd tiltással szemben ésszerű érvet felhozni egyáltalán lehetséges. (Sütő András)
Ahogy gondolkozni kezdtem és terveket szőni, egyre jobban éreztem, hogy különös izgalom babusgat. Először lassan és játékosan csörgedezett ez az izgalom, de apránként sodra lett

neki, mint a hegyi patak, mely szelíd és virágos lejtő után iramosabb földet kap maga alá, majd hegynek csúcsára érkezik, s onnét megnőve száguld tengeri jövőbe. S míg a hegyi pataknak hűvösen illatozó és tisztán játszadozó vize van, addig az én izgalmam áradása fényből és melegségből volt. A fény futva özlött belém, nagyokat csillámlott néha, és ugrott is nagy hajlatokban, mintha unokája lett volna valamelyik mámorosan szaladó szívárványnak. S véle együtt a melegség is gyors iramlásban szállott meg engem és lázított fel csodálatos öröme. Lobogtam, mintha mennyből szakított volna valaki. (Tamási Áron)

Mindez végül úgy következett be, hogy egyetlen pillanatig sem lehetett 48-49 és 67 vitájában igazságot tenni – már akkor sem. Amin nincs mit csodálkozni, a kérdés egyértelműen nem megválaszolható. Igazában utólag sem. Amit az idő ok-okozattá kovácsolt össze, érdemben már nem választható szét. Egy fontos összehasonlítást azonban érdemes megtenni: míg Bécs számára 48 egyoldalú kényszerhelyzet volt, addig 67 már mind a két fél számára az. (Mészöly Miklós)

Nem értem – szólaltam meg –, hogy míg itt az Egyesült Államokat mindenki kedvére átkozhatja, addig a Szovjetunió ellen egyetlen szót sem engednek leírni. (Faludy György)

Hasonló jelentésváltozáson mentek keresztül más időhatározósók és az időhatározói kötőszók is, pl. az *azalatt ... mialatt, a miközben; az ugyanakkor ... amikor; stb.*

Örvendetes tény, hogy a mai nyelv művelők egy része már elfogadja ezeket a szerkezeteket, de nem érthetünk egyet az érveléssel, hogy ti. azért jók ezek a mondatok, mert „belső nyelvi fejleményként is létrejöhetnek” (NyKk. I. 1983: 209). **Ha merőben idegen hatásra jöttek volna is létre, ez önmagában nem lehet ok a hibáztatásukra.**



Egyébként is – amint említettük – **legtöbbször a belső nyelvi hatás és a kontaktushatás egyszerre jelentkezik, egymást erősítve.** A megállapításban a **nyelvi purizmus** nyilvánul meg.

4. Van az új szerkezet használatának egy olyan esete is, amellyel a nyelv művelők egyáltalán nem békéltek meg mind a mai napig.



A *Nyelvelemző kézikönyv* (uo.) szerint „[különösen visszás érzést kelthet, ha az ilyen típusú ellentétes mondatösszetételben időhatározók is előfordulnak, s ezeknek időviszonya nem felel meg a kötőszó–utalószó eredeti jelentésének”.

Ugyanez a véleménye a *Nyelvelemző kézikönyv*nek is (NymKsz.² 2005: 41): „Ha az összetett mondat tagmondatai között nincs egyidejűség, ezt a szerkesztésmódot kerülnünk kell.”

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
<u>Míg</u> a 19. században a gőzvasút, <u>addig</u> napjainkban a sugárhajtású repülőgép forradalmasította a közlekedést.	A 19. században a gőzvasút, napjainkban <u>pedig</u> a sugárhajtású repülőgép forradalmasította a közlekedést. A 19. században a gőzvasút, napjainkban <u>viszont</u> a sugárhajtású repülőgép forradalmasította a közlekedést.
<u>Amíg</u> a múlt században a szifilisz, <u>addig</u> napjainkban az AIDS szedi áldozatait.	A múlt században a szifilisz, napjainkban <u>viszont</u> az AIDS szedi áldozatait. A múlt században a szifilisz, napjainkban <u>pedig</u> az AIDS szedi áldozatait.

Ha valakit **zavar** az ilyen megfogalmazás, annak joga van hozzá, hogy ne használja, de hihetõleg a legtöbb ember semmi kivetnivalót nem lát a „különösen visszás érzést” keltõ mondatban, mivel ez a szerkezet már **teljesen átértékelõdött ellentétessé**.

Ezért **bátran használhatjuk** ezt a szerkezetet akkor is, ha az eredeti jelentésének ellentmondó idõhatározó fordul elõ benne, hiszen eredeti jelentése már ilyenkor nem érvényesül. Ha érvényesülne, a szerzõk más megoldást választottak volna. Természetesen a nyelvõrõk által ajánlott megoldások is tökéletesek, azokat is választhatjuk, ha jobban tetszenek.



e) Az úgy... mint... szerkezet használata

Az e szerkezetben szereplõ elemekkel a kötõszókról szóló fejezetben, a páros kötõszóknál, valamint a *mint* kötõszónál már foglalkoztunk. Most a szerkezet szempontjából foglaljuk össze a tudnivalókat.

1. Ez a szerkezet eredeti jelentése szerint **hasonlítást** fejez ki. Az *úgy* a fõmondat utalószava, a *mint* pedig a hasonlító mellékmondat kötõszava:

Úgy eltűnt, mint a kámfor.

Úgy szeretlek, mint anya a gyermekét.



Ezt a használatot a nyelvűvelők **kifogástalannak** tartják, amivel természetesen egyetértünk.



2. Az ilyen típusú összehasonlításból idővel **páros kötőszó** jött létre, amely immár **kapcsolatos** viszonyt fejez ki.

a) Ez ilyesféle mondatokban történhetett:

Úgy hordták a könyveket a lányok, mint a fiúk.

Ez még csak annyit jelentett, hogy a lányok ugyanolyan módon (módszerrel), erősen, kitaróan stb. hordták a könyveket, mint a fiúk. Az idézett forma értelmezhető úgy is, hogy a lányok semmivel sem maradtak el a fiúktól, ugyanúgy hordták ők is a könyveket.

b) Egy kis **szórendváltoztatással** ilyen mondat is létrejöhetett:

Hordták a könyveket úgy a lányok, mint a fiúk.

Elvileg még ez is jelentheti még ugyanazt a **hasonlítást**, mint az előző mondat, de ebben már inkább az **összekapcsolás** dominál (vö. *mind a lányok, mind a fiúk*).

c) Végző változatként létrejött a nyelvűvelők által sűrűn kárhoztatott forma, amely már csak **kapcsolatos** viszonyt fejez ki:

Úgy a lányok, mint a fiúk hordták a könyveket.

Példák az MNSZ2-ből:

Az ördögi terv majdnem sikerült is, hiszen hetek óta mozdulni se tudnak a nép ellenállása miatt és kilátásuk sincs, hogy a lakosságot szépszerével engedelmességre bírják. Ezek után az se volna meglepő, ha kiderülne, hogy titokban maga az alezredes szítja az ellenállást. Hogyan lehet különben megmagyarázni a tegnapi esetet is, hogy a lázadók ellenőrzésére kirendelt nagyszámú katonaság egyetlen szó nélkül engedte átvonulni az orra előtt úgy a háromszékiket, mint az erdőre menekülteket. Ma kapta a hírt, hogy a Szépvízre kirendelt katonaság ahelyett, hogy elzárta volna az erdőről jövő néptömeg útját, egész éccaka együtt dorbézolt a lázadókkal. (Nyíró József)

S még egy másik levelet is írtam Marseille-be, bizonyos Saviro úrnak, aki szintén jóakaróm volt, s igen tehetős ember. Mindez a szalonban történt egy vasárnap kora délután. A feleségem kis íróasztala mellett ültem, s miután elkészültem úgy a gondolataimmal, mint az írnivalókkal, elővettem valami könyvet, amely ott volt, s lapozgattam benne. Megvallom, én már nemigen tudok olvasni. Nyugtalanul tűnődve, magammal elfoglalva, elolvasok a közepén egy-két mondatot, aztán megint egyet valahol, s ha ez tetszett, kezdem esetleg előlről. S így most is. (Füst Milán)

E tisztavirág életű diadalmenetről csupán annyit, a kikoplalt, földig rombolt Németországban unatkozó amerikai tisztek úgy a maguk, mint a katonák és táborlakók szórakoztatására

<p>ökölvívócsapatokat szerveztek. Váratlan sikert hozott. Az amerikaiak fogadásokat kötöttek a találkozó előtt. Vadul, szenvedélyesen drukoltak, öklüket rázták, fölugráltak a székekre. A táborlakók is. Mindig lázban égett a tömeg. Füttyültek, dobogtak, harsogott a biztatás, pfujolás. Nemezszer a pockingi rendőrök védelmezték meg a pontozó bírót a lincseléstől. (Fejes Endre)</p>
<p>És ezt nem pusztán egy kötelező házi feladat, amit valami megszokás okán csinálni kell, hanem azon a józan megfontoláson alapul, hogy ha műveltek lesznek a társadalom tagjai, akkor ebből a műveltségéből együttműködés és béke fakadhat, ez is egy fontos tényező lehet abban, hogy szolidáris társadalom alakuljon ki, amelyben <u>úgy</u> a közösségek, <u>mint</u> az egyének boldog és teljes életet élhetnek. (sajtó)</p>
<p>A válaszadók döntő többsége hetente vagy ennél gyakrabban szokott pénzügyi-gazdasági kérdésekben tájékozódni, és e tekintetben lényeges eltérés regisztrálható a vizsgálat két időpontjában. A válság súlyosbodásával párhuzamosan egyre többen és gyakrabban tájékozódik a pénzügyi-gazdasági kérdésekről. Az eredmény egybecseng azokkal az eredményekkel, amelyek szerint az online gazdasági lapok olvasottsága megnőtt. Pénzügyi-gazdasági kérdések esetében leginkább hiteles információforrásnak – <u>úgy</u> decemberben, <u>mint</u> februárban – a független gazdasági elemzőket tekintik a válaszadók. (sajtó)</p>
<p>A következő mandátumidőszakra vonatkozóan általános célként lehetne kitűzni, hogy a Parlament a hagyományos kisebbségek európai szintű védelme ügyében immár kezdeményezőként lépjen fel <u>úgy</u> a többi intézmény, <u>mint</u> a tagállamok felé. A reményeink szerint hamarosan hatályba lépő Lisszaboni Szerződés megfelelő jogi alapot szolgáltat majd egy szélesebb uniós kisebbségvédelmi jogszabály- és intézményrendszer kiépítésére. (sajtó)</p>
<p>A királyhelmecci római katolikus hívek csak remélni tudják, hogy <u>úgy</u> a petíció, <u>mint</u> a küldöttség látogatása a Kassai Érseki Hivatalban a plébános áthelyezésével kapcsolatban befolyásolja majd az egyházi felsőbbség döntését ez ügyben és mégiscsak mostani szolgálati helyén, Királyhelmeccen hagyják Szalay László plébánost, figyelembe véve így a hívek ragaszkodását és a plébános eddigi munkáját ebben a régióban. (sajtónyelvi)</p>
<p>Nagyon sok adventi koncertet adnak <u>úgy</u> helyben Nagymenyeren, <u>mint</u> más falvakban, városokban, meghívásra esetleg külföldön is. Igazából ez a mostani aktuális program a kórus számára. Ezt követően az mindig adódik, tehát folyamatosan jönnek a felkérések akár kórusfesztiválra, vagy egyéb más lehetőségekre, ahol meg tudják magukat mutatni. Jelen pillanatban verseny, amire a kórus készülné, nincsen. (sajtónyelvi)</p>
<p>A legnagyobb baj azonban a hajtóművekkel volt: <u>úgy</u> a főhajtómű, <u>mint</u> a kormányhajtóművek olyan elven működtek, hogy ha kinyitották a hajtóanyag komponensek szelepeit és kevertek a gázok, azok öngyulladó tulajdonsága miatt a hajtóművek automatikusan beindultak, ám a szelepek nyitásához is áram kellett. (tudományos)</p>
<p>A kazárok eredetileg természetvallást követtek, égitesteket és az elemeket és természeti erőket imádva. Később aztán <u>úgy</u> az iszlám, <u>mint</u> a zsidó vallás is meghonosodott, sőt az utóbbi irányadó vallássá lett – ezt követték a fejedelmek és főtisztek –, anélkül azonban, hogy a többi vallást (keresztények, nazarénusok) üldözte, vagy elnyomta volna. A nép harcias volta mellett szorgalmas földművelő, halász és kereskedő volt. A hajózáshoz nem értettek, de a hozzájuk szállított árukkal kereskedtek, és különösen Bizánccal állandó összeköttetésben álltak. (tudományos)</p>
<p>Vannak a Napnál több millió évvel idősebb csillagok. Mi a Kitty Hawk-tól kb. 70 év alatt eljutottunk a Holdra, de lehetséges, hogy egy egymillió éves civilizáció tudhat olyan dolgokat, amelyeket mi nem.... Feltételezem, hogy létezik egy olyan technológia, amely képes uralni <u>úgy</u> az anyagot, <u>mint</u> a szellemet. A szellemi világ, amely a mai napig annyira titokzatos számunkra, lehet, hogy csak egy szokványos része egy fejlett technológiának. (tudományos)</p>
<p>Mert itt is nagyon nagy elvárás van, pontosan azoktól a tulajdonosoktól, akik a birtokaikat több táblában, dirib-darab területeken tudták csak megszerezni, <u>úgy</u> a kárpótlás kapcsán, <u>mint</u> a részaránytulajdon kapcsán. Nagyon nagy az elvárás abban, hogy ez a nemzeti földalap</p>

<p>minél előbb fölálljon és nagyon jól is funkcionáljon. Ez is rendkívül fontos. (hivatalos)</p>
<p>A módosító javaslatot <u>úgy</u> szakmai, <u>mint</u> társadalmpolitikai szempontból korszakalkotó változtatásnak lehet tekinteni. Úgy gondoljuk, hogy az európai uniós csatlakozás küszöbén a törvényjavaslat tervezett intézkedéseivel hozzájárul a közszolgálati munka presztízsének, színvonalának, szakmaiságának erősítéséhez, miközben az európai uniós államok tendenciáinak megfelelően növeli nemcsak a szakmaisággal, hanem a közszolgálattal szemben támasztott követelményeket és az ehhez kapcsolódó egyéb társadalmi igények kielégítését is. (hivatalos)</p>
<p>Tekintettel arra, hogy a képviselő úr ismét felhívta a nyilvánosság figyelmét is erre a bűncselekményre, ami sajnos azokkal a káros hatásokkal jár, amit a képviselő úr is mondott, én e helyről szeretném azt mondani, aki erre figyel és akinek erre füle van, hogy <u>úgy</u> a felvásárlóknak, <u>mint</u> azoknak az illegális felvásárlóknak, akik járják egyébként az utcákat, és illegálisan vásárolnak fel színesfémet azoktól, akik hajlandók ilyet eladni, hogy a hatóságoknak fokozottan feladatává fogjuk tenni a jövőben, hogy ezt a tevékenységet határozottabban és fokozottabban ellenőrizzék. (hivatalos)</p>
<p>Hazánkban ebben az évben is igen jelentős károk keletkeztek természeti katasztrófák következtében, <u>úgy</u> az önkormányzatok, <u>mint</u> a magánszemélyek tulajdonában. A kormány és a Belügyminisztérium most is rövid idő alatt hathatós segítséget nyújtott a bajba jutottaknak. Ebben az évben a kormány múlt heti döntését követően már több mint egymilliárd forint kifizetéséről született meg döntés, amely a vis maior alapból kárenyhítési, illetve helyreállítási célokat szolgál. Azt lehet mondani, hogy tulajdonképpen minden rendben van, bár azért érdemes végiggondolni a dolgokat. (hivatalos)</p>
<p>Ez a tendencia máshol is igaz; meg lehet nézni, hogy az Egyesült Államokban szinte félévente vannak újabb és újabb továbblépések a piacon és újabb és újabb eljárások ezen a területen. Ez a törvényhozóknak jelentős munkát jelent, és viszonylag naprakészséget igényel <u>úgy</u> a kormány, <u>mint</u> a törvényhozás részéről, de hitünk szerint érdemes ezen az úton végigmenni. (hivatalos)</p>
<p>Nagyon felkészültünk <u>úgy</u> mentálisan, <u>mint</u> fizikálisan próbáltunk erre a koreai csapatra, hiszen tudtuk, hogy egy olyan hatvan percig fognak futni. Hál'Istennek, elvettük a kedvüket, így csak a negyvenötödik percig kellett a ritmust tartani velük. Egy nagyon jó kiegyensúlyozott teljesítményt nyújtottunk <u>mind</u> támadásban, <u>mind</u> védekezésben, és szerintem a Szatyri ahogy beállt, onnantól kezdve gyakorlatilag nem tudtak gólt lőni, illetve nagyon keveset, és igazából a védekezésnek, illetve kapusteljesítménynek köszönhetően fel tudtunk menni támadásba is. (besznye)</p>
<p>Ha az állatokra gondolunk és a Bükkre, az alpesi gőte élőhelyének a felmérése és megőrzése, ill. fejlesztése, mindegyik nagyon fontos <u>úgy</u> nekünk, <u>mint</u> a gazdálkodónak. Mert szerencsétlen gőte nem tudja, hogy az az élőhely pont egy nagy pocsolya az út közepén. Ezeket valahogy meg kell védeni. Ki kell alakítani egy olyan helyet, ahol biztonságosan tud szaporodni. (besznye)</p>
<p>Ugyanis a mindenkori állam, <u>úgy</u> Csehszlovákiában, <u>mint</u> Szlovákiában a kormányok, <u>úgy</u> néztek a déli területekre, hogy ez, egy nem stabil régió. Amit nagyon sok, szlovák közigazdaság is elismer, hogy a Kassa, és Pozsony közti, gyorsforgalmi, vagy autópályának a megépítését, a józan ész is, azt diktálta volna, hogy azt, délen kellett volna megvalósítani, nem a Vág-völgyében. Mivel az, hatalmas költségekkel jár. (besznye)</p>
<p>Rezső magyarázatát nem ismerem, de kíváncsi vagyok rá. Az enyém: a határok eltűnésével a magyar nemzet tűnne el először, ez benne a veszély. Állítólag ez a terület eléggé közkedvelt lenne <u>úgy</u> a keleti, <u>mint</u> a délebbi népek számára. Nem beszélve a nyugatiakról. A finnekben azért bízom, nem akarnának ide jönni, helyettünk. (fórum)</p>
<p>Nos, a skandináv példa látom, hogy nem tette meg nálad a kellő hatást. Nem összehasonlításnak szántam, hanem kizárólag példát vehetünk belőle. Márpedig <u>úgy</u> a dán, <u>mint</u> a svéd történelem vállalja azt, hogy igenis folyt etnikai tisztogatás. A dánok egy része Dániába</p>

települt át, másik része „elsvédésedett”. Megtörtént az, amiért mi sírunk, ma mégsem „ugat” senki. Miért? Mert mindenki jól járt: a kecske is jóllakott s a káposzta is megmaradt. (fórum)

Három készüléket néztem ki magamnak. Ha segítenének nekem dönteni, persze amennyire lehet nem egyből saját készülék felé húzva válaszolni legyetek kedvesek. Szempontjaim: Viszonylag mindhárom egy árfekvésű készülék, ezért érdekelne kinek mi a véleménye, és mindhárom topikban ugyanezt a kérdést fogom feltenni. A lényeg nálam, a legfontosabb kritériumok, amik döntőek lennének: 1: pontos, jó GPS 2: kijelző láthatósága, fényereje 3: hangzás (úgy külső, mint belső) 4: támogatottság, fejlesztés 5: kamera, videók minősége. (közösségi)

Nos, elég ostobának kell ahhoz lenni, hogy normálisan gondolkodó ember elhiggye a politikusok halandzsáit. Persze, kíváncsi vagyok annak a bírónőnek az ítéletére, határozatára, aki tételesen mindent végigolvasott egy ügy kapcsán, és minden egyes pontra magyarázatot kért úgy a felperes védőügyvédjétől, mint az alperes bank jogtanácsosától, és minden egyes pontot nemcsak végigolvasott, hanem tanulmányozott. Vajon őt hogyan fogják megfélemlíteni és sikerül -e, akár a PSZÁF-nak a Kúrián keresztül, akár másoknak? (közösségi)



A nemzeti érdekből kiindulva úgy a keleti, mint a nyugati kapcsolatokat fejleszteni kell

Kökemény harc jön

2022.11.04. 2021

Kellenek a pontok úgy a ZTE-nek, mint az Újpestnek

Agárdy Gábor: Lengyel félelem Kelettől és Nyugattól?

Lengyelország nem ok nélkül gyanakszik, ugyanis úgy a szovjet, mint a német hosszan tartó megszállás még elevenen él a köztudatban.



Lekopogom, eddig minket úgy a betegség, mint a sérülések elkerültek



AKTÍV

TAVASZI TAKARÍTÁSRA FEL! ÚGY A GARDRÓBBAN, MINT A LELKEDBEN

2022. április 27., szerda

Ahogy a fák új leveleket hoznak, és a természet felveszi új ruháját, úgy frissítsd fel tavasszal az otthonod és a lelked te is! A tisztaság, a rendezettség és a színek harmóniája valódi megújulást hoz kívülről.

Ezt a szerkezetet azért kárhoztatták a nyelvvelők, mert a **németben** is van egy **hasonló** szerkezet, a *so..., wie*, ill. *sowohl..., als (auch)*, vagyis a helytelenítés indítéka a **nyelvi purizmus** ideológiája volt.



A mai nyelvvelők egy része már inkább úgy vélekedik, hogy a fentiekben vázolt belső fejlődést a **német nyelv hasonló szerkezete siettethette**.

Ez teljesen **kézenfekvő feltételezés**. Valójában azonban teljesen mindegy, hogy belső fejleményként jött létre, vagy idegen hatásra, vagy mindkét tényező szerepet játszott létrejöttében (az ilyen típusú nyelvi változásokban általában több tényező játszik szerepet).

Az a vélekedés, hogy egy szerkezet csak akkor lehet helyes, ha létrejött legalább részben magyarázható fejleményként is, nem más, mint **nyelvi purizmus**.



A mai használat az, melynek alapján meg kellene ítélni a szerkezet helyességét és helyénvalóságát, vagyis a **nyelvi uzualizmus**, a **nyelvi normalizmus** és a **nyelvi domeszticizmus ideológiáit** kellene érvényesíteni.

Ezenkívül a szerkezet a **nyelvi elitizmus** követelményeinek is megfelel, hiszen iskolázott beszélők használják.

Ebben az esetben – meglepő módon – a *Nyelvvelő kézikönyv* valóban „a művelt nyelvhasználat kialakult szokására” hivatkozva **rosszallja** ennek a szerkezetnek a használatát, s amint azt már fentebb, a kötőszók bemutatásánál is láttuk, más, szinonim formákkal való helyettesítésre buzdít:



<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
Úgy a lányok, <u>mint</u> a fiúk hordták a könyveket.	<u>Mind</u> a fiúk, <u>mind</u> a lányok hordták a könyveket. A fiúk <u>is</u> , a lányok <u>is</u> hordták a könyveket. A fiúk és a lányok <u>egyformán</u> hordták a könyveket. A fiúk és a lányok <u>egyaránt</u> hordták a könyveket.
Úgy a keddet, <u>mint</u> a szerdát veletek tölthetem.	<u>Mind</u> a keddet, <u>mind</u> a szerdát veletek tölthetem. A keddet <u>is</u> , a szerdát <u>is</u> veletek tölthetem. A keddet és a szerdát <u>egyformán</u> veletek tölthetem. A keddet és a szerdát <u>egyaránt</u> veletek tölthetem.
Úgy a vezetőség, <u>mint</u> a tagság egyetértett a javaslattal.	<u>Mind</u> a vezetőség, <u>mind</u> a tagság egyetértett a javaslattal. A vezetőség <u>is</u> , a tagság <u>is</u> egyetértett a javaslattal.

Az *egyforma* melléknév *egyformán* határozói alakja azt is jelentheti, hogy a fiúk és a lányok ugyanolyan módon hordták a könyveket; az értelmező kéziszótár az 'egyaránt' jelentésű *egyformán* alakot az *egyforma* melléknévnek mintegy külön jelentéseként tartja számon.

Az egyes megoldásoknak nem egyforma a stílusértéke.



Az **informális** mindennapi nyelvben inkább csak az *is* kötőszós megoldást alkalmazzuk, esetleg ha hangsúlyos, akkor az *egyformán* határozót tartalmazó megoldást.

A többi megoldás, beleértve a hibáztatottat, a „németeset”, a **formális** stílusú szövegekbe való, és a beszélő szabadon választhat közülük. Ha a **magyarosabb** megoldások tetszenek neki jobban, akkor leginkább a *mind* kötőszósat ajánlhatjuk, vagy pedig, ha hangsúlyos, az *egyaránt* határozósósat.

Bár egyelőre nem ismerjük közelebbről a „művelt nyelvhasználat kialakult szokását”, leszögezhetjük: nincs okunk rosszallni ezt a szerkezetet. Az MNSZ2-ből idézett példákban arra következtethetünk, hogy az *úgy...*, *mint* leginkább enyhén formális szövegekben használatos a kapcsolatos viszony kifejezésére.

Nyugodtan használhatjuk stílusértékének megfelelően, vagyis elsősorban az **enyhén formális** stílusú szövegekben. A **választékos** stílusú szövegekbe inkább a *mind...*, *mind* kötőszós változat, valamint az *egyaránt* határozót tartalmazó változat illik. Ugyanakkor a *mind...*, *mind* kötőszós változat a formális stílusú szövegekben is használható. Az **erősebben formális** szövegekbe talán a *mind...*, *mind...* kötőszók illenek jobban; biztosabbat csak tüzetesebb vizsgálatok után tudunk majd mondani.



Végül nézzünk meg a szerkezet használatára néhány internetes példát!

A város a hulladékokról szóló törvény értelmében és az idevonatkozó általános érvényű rendelet alapján biztosítja a háztartási hulladék gyűjtését, szállítását és elhelyezését a hulladéklerakaton úgy a lakosoktól, mint a jogi személyektől, illetve vállalkozóktól, illetve ró ki a helyi adókról és illetékekről szóló törvény értelmében, amit célirányosan csak a hulladékgazdálkodással kapcsolatos tevékenységekre fordíthat.

A bozontos stílus még mindig az egyik legnépszerűbb úgy a fiatal lányok, mint a nők körében. Azért is szeretik ennyien, mert ha kell, kitűnő alkalmi frizurának, de tökéletes a rohanós hétköznapokra is. Elkészíthető göndör, hullámos és egyenes hajból, lehet klasszikus, menő és bájos is. Elkészítése többféle módon történik, de alapját a különböző rétegek képezik, melyek volument és textúrát adnak a frizurának. Ez a stílus nagyon jól párosítható a frufruval, legyen az oldalra fésült vagy egyenes vonalú. Éppen olyan jól mutat a teljesen rövid, mint a középhosszú vagy hosszú hajból elkészítve.

Pokoli kutyának hívják a koronavírusnak azt a variánsát, amely az őszi szezonban, elsősorban novemberben és decemberben egy újabb hullámát okozhatja a járványnak. / A világjárvány kezdetétől már számos variáns vált dominánssá úgy a világon, mint Szlovákiában is. Elsőként a később alfának elnevezett brit variáns, amely a járvány legsúlyosabb szakaszát eredményezte Szlovákiában 2021 elején.

2022-ben a járványügyi korlátozások feloldásával úgy a belföldi, mint a nemzetközi turizmus dinamikus növekedésnek indult, s ez megmutatkozik a hazai szállodák hónapról-hónapra javuló eredményeiben is. Ugyanakkor a II. féléves teljesítményekre negatív hatással lehet az orosz-ukrán háború, valamint az infláció erősödése Magyarországon és az Európai Unióban.

Ez abból látszik, hogy a szállodák iránti belföldi kereslet augusztus után szeptemberben is elmaradt a tavalyitól.

Egy csőrendszer megválasztásánál sok szempontot kell figyelembe venni úgy az ivóvíz, mint a fűtési hálózatok esetében. Kiemelten mérlegelendők az üzemeltetés jellemzői: hőmérséklet, nyomás, vízminőség, üzembiztonság, karbantartási költség. A szerelő számára lényeges kérdés a kivitelezés körülményei: évszak, határidő, rendelkezésre álló szerelő kapacitás, épület jellege.

A csakra az ind filozófia ezoterikus hagyományai szerint az emberi testben elhelyezkedő pszichikai energia központi magja, amely úgy a hindu tantrizmus, mint a tantrikus buddhizmus alapvető fogalma. Neve a szanszkrit "kerék" szóból származik, de a buddhista jóga forgatagnak, vagy örvénylésnek is fordítja.

„A mai napon vezető nemzetként egy olyan feladat jelképes kulcsait vesszük most át, amely kitüntetett szerepet tölt be úgy a balti államok polgárainak életében, biztonságában, mint a NATO történetében” – mondta Szalay-Bobrovniczky Kristóf honvédelmi miniszter a litvániai Šiauliai repülőbázison megrendezett átadás-átvételi ceremónián. Az eseményen részt vett Ruszin-Szendi Romulusz altábornagy, a Magyar Honvédség parancsnoka is.

S, ami a legjobb, az Apache OpenOffice teljes mértékben mentes mindenféle licence költségtől úgy a letöltésre, mint a használatra vonatkozóan. Az Apache OpenOffice az Apache 2.0 Licence alatt került kiadásra, ami annyit jelent, hogy Ön bármilyen célra használhatja a programot, legyen az otthoni, üzleti, oktatási, közigazgatási. Annyi számítógépre telepítheti, amennyire kedve tartja. Másolatokat készíthet, amiket aztán családtagoknak, barátoknak, tanítványoknak, munkavállalóknak vagy bárki másnak továbbadhat.

A Lemvig Biogas 1992 óta Dánia legnagyobb biogáz előállító üzeme. A hő- és energia előállítására nagyjából 75 gazdaságból származó zagyot és az ipari termelés során képződő termékmaradványokat használja fel. Ennek eredményeként úgy a biogáz előállító üzem, mint a hőt felhasználó fogyasztó is jól jár.

A kert az a hely, amely a házigazdát képviseli. Ez egy olyan kirakat, amelyről gondoskodni kell, hogy úgy a látogatókat, mint a tulajdonosokat elbűvölje. Készíthetünk eredeti kompozíciót, vagy követhetjük a kertészek körében népszerű stílusokat, mint amilyen például a japánkert.

A somorjai versenyző úgy a K2 (Zalka, Balázs) ezer méteren, mint a K4 (Zalka, Balázs, Nemček, Fraňa) ezer méteren bejutott a döntőbe! A K1 kétszáz méteren pedig elődöntős. A döntőbe jutásért szombaton 14.30 órakor fog harcolni.

A lángost nem lehet megunni – különösen, hogy a végtelenségig variálható: úgy a tészta, mint a rá-, sőt, belevaló lehet sokféle, garantáltan mindenki megtalálja a kedvencét!

A műsorunk nagyon tartalmas, a 1,5-2 órás bulik alkalmával 60-70 dal csendül fel, mindezt megfűszerezve egy színházi látvánnyal. A memóriánknak megterhelő, de imádjuk, az évek, a rutin és az egésznek a szeretete viszi előre a csapatot. Eddig minden egyes koncertről úgy jöttünk le, hogy rácsodálkoztunk a végére, úgy repül az idő – mesélte az énekes, aki a jövő évi tervekbe is beavatta lapunkat. – December 31-ig folyamatosan játszunk, utána picit leállunk, ez idő alatt kisebb fejlesztéseket hajtunk végre úgy a műsorban, mint a látványt illetően. Igyekszünk mindig nagyobbat durrantani, mint az előző évben – fűzte hozzá.

A bérleti szerződésben kikötött építési hozzájárulás úgy a szerződési illeték, mint a házadó alapjának megállapításánál számításba veendő

A bérleti szerződésben kikötött építési hozzájárulás úgy a szerződési illeték, mint a házadó alapjának megállapításánál számításba veendő. In: Polgári jog : a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, (6). 35b. (1930)



Cikk, tanulmány, mű
polgari_jog_1930_035b.pdf
Letöltés (531kB) | Előnézet

Úgy ☺ a föntebb bemutatott MNSZ2-példák, mint ☺ az internetről idézett részletek arról tanúskodnak, hogy az *úgy...*, *mint...* páros kötőszó használata elsősorban az **enyhén formális** stílusnak a kifejezőeszköze, de **erősebben formális** vagy **választékos** szövegekben is megjelenhet.

Az utolsó részletben – az interjúalany szövegében – **informális** szavak és kifejezések is vannak (pl. *buli*, *imád* ‘a rajongásig szeret’, *picit*, *nagyot durrant*), ugyanakkor **formális** vagy **választékos** stílusértékű nyelvi formákat is találunk benne (pl. *felcsendül*, *ez idő*, *fejlesztéseket hajt végre*, *vmit illetően*), vagyis **kiegyenlített stílusú** szövegről van szó.

& MONDATTANI SZERKEZETEK

Ebben a fejezetben három olyan mondattani szerkezetet tekintünk át, amely **más mondat-tani szerkezetekkel váltakozik**. Ezeket egy-egy konkrét példa alapján fogjuk megnevezni, hogy ne kelljen hosszadalmas körülírásokat alkalmaznunk. Az első a „**természetesen, hogy**”, a második az „**el kell menjek**”, a harmadik a „**lehet elmegyek**”.

Az első két két jelenségben az a közös, hogy a nyelvőrök „**szerkezetkeveredésnek**” titulálják őket. A nyelvőrök „**szerkezetkeveredés**” fogalma meglehetősen **zavaros**. Nem különböztetnek meg két nagyon eltérő esetet:



1. az olyan jelenségeket, melyek egykor **esetleg valóban szerkezetkeveredésként** vagy **vegyülésként** jöttek létre, az idők folyamán azonban **megszilárdultak**, s ma már az, hogy vegyüléssel keletkeztek, csupán **történeti tény**, melynek a mai használatra nincs kihatása;

2. az olyan **alkalmi vegyüléseket**, melyek az adott pillanatban jönnek létre **nyelvbtlásként**, s amelyeket a beszélő is ki tud maga után javítani, ha akar.

A kettő között persze **átmenetek** is lehetnek, olyan jelenségek, amelyek még nem szilárdultak meg annyira, hogy új, önálló szerkezetként tartsuk őket számon, de már nem is olyan alkalmiak, hogy egyszerű nyelvbtlásnak tekinthessük.

Az e fejezet első két alfejezetében tárgyalt két jelenség egyértelműen az 1. csoportba tartozik, tehát amikor egy mai beszélő ezt a szerkezetet használja, **nem követ el botlást**, nem kever össze két szerkezetet.



A nyelvművelők azonban ezt sajnos nem így gondolják, ami a szerkezettel kapcsolatos értékítéletükben is megmutatkozik.

1. „Természetesen, hogy”

1. E címszó alatt **több hasonló** felépítésű kifejezésről lesz szó. Ilyen példamondatokkal lehet őket szemléltetni:

Ha nem jók az eredmények, <u>természetesen, hogy</u> nem adunk rá engedélyt.
Bizonyára, <u>hogy</u> a körözött személy is ott ül a nézők között.
A több lábra állás jó üzlet, és <u>biztosan, hogy</u> az lesz továbbra is.
<u>Kétségkívül, hogy</u> a nyelvvel mi hátrább vagyunk.
<u>Kétségtelenül, hogy</u> sok nehézséggel kell megküzdenünk.
<u>Nyilvánvalóan, hogy</u> nem akartam letaglózni a reményeket.
<u>Sajnos, hogy</u> elmúlt már a hosszú, forró nyár.
Valamit hall, de <u>valószínűleg, hogy</u> a készülékkel is csak a zörejeket hallja.
<u>Szerencsére, hogy</u> nem történt nagyobb baj.
<u>Remélhetőleg, hogy</u> az útja sikerrel jár.

Látjuk, hogy ezekben határozóragos szavak **nem mondatrészként** szerepelnek, mint hagyományosan szoktak, hanem (mintegy) **állítmányi** szerepet kapnak, s (mintegy) **önálló főmondatot** alkotnak; ehhez a „főmondathoz” (mintegy) **mellékmondat** kapcsolódik, a *hogy* kötőszóval bevezetve.

Természetesen (, hogy ☺) csupán formailag van szó összetett mondatokról, tartalmilag inkább továbbra is inkább határozóról beszélhetünk, amelyhez mintegy hozzátapadt a *hogy* kötőszó (*bizonyárahogy, biztosanhogy, kétségkívülhogy* stb.).

A határozószót általában meglehetősen **nyomatéktalanul** szokás ejteni, s persze **szünet sincs** a határozószó és a *hogy* kötőszó között.

Ilyen szavak és szókapcsolatok szoktak részt venni ebben a váltakozásban:

bizony, bizonyára, biztosan, érdekes módon, igenis, kétségkívül, köztudottan, nemhiába, nem véletlenül, nyilván, nyilvánvalóan, pontosan, remélhetőleg, sajnos, sajnálatosan, szerencsére, tényleg, természetesen

E szavaknak csak egy része **határozószó** (pl. *bizonyára, kétségkívül, nem véletlenül*), ill. essivusragos határozó (pl. *biztosan, köztudottan, pontosan, remélhetőleg*), más részük **mondatzó** (*bizony, igenis, sajnos, tényleg*), de van köztük olyan is, mely **kettős szófajú**: határozószó is és mondatzó is (*nemhiába*).

Bár a nyelvújítók ezt a szerkezetet **új fejleménynek** és **szerkezetkeveredésnek** tartják, a nyelvészek mindkét állítást megkérdőjelezték.



Egyrészt É. Kiss Katalin nyelvész már a **16. század első feléből származó nyelvemlékekben** is talált rá példákat (2004: 25), tehát nem egészen igaz az az állítás, hogy újkeletű volna ez a szerkezet:

<i>A nyelvemlékekben</i>	<i>Szó szerinti fordítása mai nyelvre</i>	<i>Mai közhasználatú megfelelői</i>
bizonyával, hogy szépök	bizonyal, hogy szépek	bizonyosan szépek biztos, hogy szépek bizony szépek bizony, hogy szépek
minden bizonyal, hogy Szatánál volna	minden bizonyal, hogy Szatánál volt	minden bizonyal Szatánál volt

Másrészt a szerkezet létrejötte **nemcsak szerkezetkeveréssel** magyarázható (*nyilvánvalóan megteszi x nyilvánvaló, hogy megteszi* → *nyilvánvalóan, hogy megteszi*), hanem pl. Nemesi Attila László nyelvész szerint néhány régebbi, *hoggyal* és *hogy* nélkül is használt mondatzó **analógiás hatásával** is:

<u>Persze, időben ott leszünk.</u>	<u>Persze, hogy időben ott leszünk.</u>
<u>Ugye időben ott leszünk?</u>	<u>Ugye, hogy időben ott leszünk?</u>
<u>Naná! Ott leszünk!</u>	<u>Naná, hogy ott leszünk!</u>
<u>Végre itt vagyunk!</u>	<u>Végre, hogy itt vagyunk!</u>

Ezek mintájára jöhetett létre hasonló váltakozás **más mondatszók** esetében:

<u>Bizony</u> neki kéne bocsánatot kérnie!	<u>Bizony, hogy</u> neki kéne bocsánatot kérnie!
<u>Sajnos</u> nem voltunk eléggé résen.	<u>Sajnos, hogy</u> nem voltunk eléggé résen.
<u>Tényleg</u> ez volt az elvárás.	<u>Tényleg, hogy</u> ez volt az elvárás.

A mondatszókon kívül a **határozószók** és **essivusragos határozók** is az analógia hatása alá kerülhetnek:

<u>Bizonyára</u> ott volt.	<u>Bizonyára, hogy</u> ott volt.
<u>Biztosan</u> ott volt!	<u>Biztosan, hogy</u> ott volt.

Sajnos, hogy ...

- túl sok a beteg, az alkalmi használó
- az ellátó rendszer hiányos
- az egészségügyi rendszer kellő ellenszennvel viselkedik a drogosokkal szemben
- a társadalom még nem tanult meg együtt élni ezzel a problémával

Valószínűleg, hogy mintegy hatmillió személy esett át a koronavírus fertőzésen



Bizony, hogy volt egy védés!

2016. ÁPRILIS 26., 22:00

Ramos fejtelt egy szöglet után, legalább ennyi mutogatni való van.

Nem véletlenül, hogy pont ma: Ő az, egy kolléganőjét ölelő fotóval írta ki magából az érzéseit Csonka András



2. Ahogy az előzőekből is kiderült, a címként feltüntetett szerkezet **hároms váltakozásban** vesz részt, azaz három nagyjából azonos jelentésű szerkezet váltakozik egymással:

1. <u>Bizonyára</u> ő is tudja.	2. <u>Bizonyos, hogy</u> ő is tudja. <u>Biztos, hogy</u> ő is tudja.	3. <u>Bizonyára, hogy</u> ő is tudja.
<u>Nyilván</u> nincs igazad.	<u>Nyilvánvaló, hogy</u> nincs igazad.	<u>Nyilván, hogy</u> nincs igazad.
<u>Nyilván</u> eltévedtünk.	<u>Nyilvánvaló, hogy</u> eltévedtünk.	<u>Nyilván, hogy</u> eltévedtünk.
<u>Nyilvánvalóan</u> eltévedtünk.	<u>Nyilvánvaló, hogy</u> eltévedtünk.	<u>Nyilvánvalóan, hogy</u> eltévedtünk.
<u>Sajnos</u> megint rossz idő van.	<u>Sajnálatos (dolog), hogy</u> megint rossz idő van.	<u>Sajnos, hogy</u> megint rossz idő van.
<u>Természetesen</u> ott leszek.	<u>Természetes, hogy</u> ott leszek.	<u>Természetesen, hogy</u> ott leszek.
<u>Természetesen</u> segíték.	<u>Természetes, hogy</u> segíték.	<u>Természetesen, hogy</u> segíték.

<u>Valószínűleg</u> megkapom a bizonyítványt.	<u>Valószínű, hogy</u> megkapom a bizonyítványt.	<u>Valószínűleg, hogy</u> megkapom a bizonyítványt.
<u>Valószínűleg</u> még az idén megnyílik az új áruház.	<u>Valószínű, hogy</u> még az idén megnyílik az új áruház.	<u>Valószínűleg, hogy</u> még az idén megnyílik az új áruház.
<u>Valószínűleg</u> további kamatcsökkentésre kerül sor.	<u>Valószínű, hogy</u> további kamatcsökkentésre kerül sor.	<u>Valószínűleg, hogy</u> további kamatcsökkentésre kerül sor.

A nyelvőrök mindegyik bemutatott esetben (és a többiben, a be nem mutatottakban is) csak az **1. és a 2. számú változatot** fogadják el **helyesnek**, a **3. számút elutasítják**, arra hivatkozva, hogy az az előző kettő **keveredéséből** keletkezett. A *Nyelvművelő kéziszótár* „keveredéssel létrejött divatos beszédfordulatnak” titulálja őket (NymKsz.² 2005: 556).



Ezek a szerkezetek egyáltalán **nem tűnnek divatosnak**. Már csak azért sem, mert a divat követése tudatos dolog, míg ezt a szerkezetet valószínűleg szinte kizárólag **tudattalanul** használják az emberek.



Nyilván (, hogy ☺) csak a nagyobb megbélyegzést szolgálja a *divatos* jelző, empirikus tény legföljebb annyi áll mögötte, hogy **elégge elterjednek** látszik (elsősorban a besznyében), de ezt is érdemes lenne empirikusan ellenőrizni.



A *Nyelvművelő kéziszótár* szerzői szerint az „efféle keverék formáknak” a terjedése a **nyelvi tudatosság csökkenését, a figyelem lanygulását** mutatja (NymKsz.² 2005: 413).

Valójában e szerkezet terjedésének valószínűleg **nem sok köze van a figyelem lanygulásához**, a nyelvi tudatossághoz, mert a spontán beszédre eleve az jellemző, hogy nem monitorozzuk a beszédünket, és a nyelvi tudatosság is alacsony fokú. Nem tűnik valószínűnek, hogy korábban, amikor még ezek a szerkezetek kevésbé voltak elterjedve, az emberek a hétköznapi beszédhelyzetekben jobban odafigyeltek volna a beszédükre.



Amint láttuk is fentebb, a kutatások tanúsága szerint az új formák létrejöttének sokféle magyarázata van, ezek közül a **szerkezetkeveredés csak az egyik**. Ám a keletkezési mód nem szabadna szerepet játsszon a helyesség megítélésében, még a nyelvművelés hivatalos álláspontja szerint sem: egyedül a **nyelvszokást** volna indokolt figyelembe venni.



Az tehát, hogy ez a szerkezet esetleg **vegyüléssel** keletkezett, még **nem ok arra, hogy helytelenítsük**.

Maguk a nyelvművelők is helyesnek fogadnak el vegyüléssel keletkezett szerkezeteket, ráadásul olyanokat, amelyek még félreérthetőek, sőt a logika szabályainak ellentmondók is. Ezeket nyilvánvalóan (hogy ☺) azért fogadják el, mert nem ma keletkeztek, hanem már régen. Erre alább, a *Tagadás mellékmondatban* című fejezetben fogunk látni példákat.

Az ilyen hozzáállás a nyelvművelők **nyelvi konzervativizmusát** és **nyelvi platonizmusát** mutatja. A vegyülékes formák helytelennek bélyegzése a **nyelvi kontaminizmus**, ill. tágabban a **nyelvi lapszizmus** ideológiáján alapul.



A nyelvőrök javára legyen mondva, hogy a bírált szerkezeteket az „igényes”, ill. a „nyilvánosság előtti” beszédben, s különösen írásban tartják okvetlenül kerülendőnek. Az „igényes beszélt nyelvben és írásban” csak a nyelv művelők által kiindulónak tekintett szerkezetek valamelyikével szabad élni (azokkal, amelyek a fentebbi táblázatokban az 1. és a 2. számmal jelölt oszlopokban találhatók).



Ezt a tanácsot nagyjából el is fogadhatjuk, csak persze kissé át kell fogalmazzuk, ill. érdemes részleteznünk a helyénvaló és helyénvalótlan használat eseteit.

A *természetesen*, hogy típusú szerkezetek tehát a besznyében nagyon gyakran teljesen **helyénvalók**: mindenekelőtt a **bizalmas** stílusban, ezenkívül a **kissé formális** vagy **kissé választékos** stílusban is. Csak az **erősebben formális** vagy **erősebben választékos** besznyében, ha **gondozott** szöveg létrehozására törekszünk, kellene odafigyelnünk, és inkább a két **hagyományos** szerkezet valamelyikét használjunk mindaddig, amíg a szerkezet esetleg ezekben a stílusokban is közhasználatúvá nem válik.



Az írott nyelvben a két **hagyományos** szerkezetet ajánljuk használni, addig legalábbis, amíg empirikus kutatások nem tisztázzák az új szerkezet stílusértékét és társas jelentését.

Nézzünk meg néhány internetes példát!

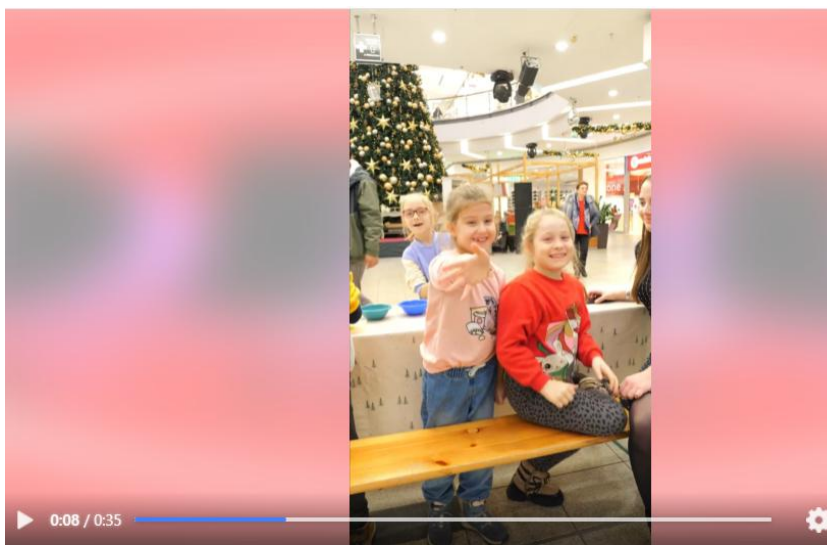
1. Vegyék úgy, hogy ez a konstruktív hozzáállásomnak az egyik bizonyítéka, hogy már most szeretném felhívni arra a figyelmet, hogy a pedagógusok ezt a dolgot hogy tekintik, és már most szeretném arra felhívni a figyelmet, hogy ezt valódi tartalommal, olyan tartalommal kell kitöltenünk, amely tartalom megfelel majdan a 3. évezred eleje követelményeinek és akkor bizonyára, hogy egyetértés lesz kettőnk között.
2. A céghez kapcsolódott a három kicsi villamosvasúti vállalat: a BURV, a BVKV és a BLVV. Érdekes módon, hogy leszámítva az első világháború utáni késedelmes leszállításokat, az új vállalat első járműbeszerzése nem egy új személyszállító motorkocsitípus volt, hanem a tehermozdonyok számát szaporították jelentősen. Ennek az volt az oka, hogy a háború után jelentős mértékben megnövekedett a teherszállítás mértéke, a közúti járművek hiánya miatt.
3. Igenis, hogy ki kell lépni a rossz kapcsolatból, mert az már nem lesz jobb. Nem önzőség és nem is bűn ezt felismerni, sőt, szerintem inkább áldás, ha az elméd azonosítja ezt. Ha képes vagy rá, hogy bevalld magadnak, hogy ez most egy rossz választás volt, és hajlandó vagy változtatni ezen csupán azért, hogy Neked jobb legyen, akkor képes vagy szeretni önmagadat. Akkor meg is érdemled önmagad és a boldogságot is. Az univerzum meg fogja ezt hálálni Neked.
4. Figyelmet érdemel a *pruglo* típusú rántóhurok, amelynek több variánsa ismeretes a magyaroknál. Kétségtávol, hogy ezt a madárhurkot a magyarok már a finnugor népekkel való együttélés ideje óta ismerik, de nem volt ismeretlen az indoeurópai ősnépnél sem. Ma is gyakran használnak *pruglo* típusú hurokféléket a románoknál, bolgároknál, szerbeknél stb. A *pruglo* egyébként azok közé a kultúrelemek közé tartozik, amelyek éppen úgy ismertek az Óvilág, mint az Újvilág (Észak-Amerika) vadász kultúrájában.
5. Köztudottan, hogy ez a sorozat is nagy port kavart, akárcsak az összes többi megtörtént eseményeken alapuló politikai krimi, de még mindig működik tőlünk pár országgal arrébb ez a műfaj. Maximum a nézők háborgása jutott el a készítőkhöz. Mi viszont egymást kérjük számon? Szakmán belül? Ez egy gerjesztett hisztéria.

<p>6. Az ember nemcsak a kánikularuháiban vagy a farmersortjában szeretné magát jól érezni nyáron, hanem a fürdőruhájában is: ami azt illeti, ez a viselet az évszak egyik legjelentősebb öltözeke. / <u>Nemhiába, hogy</u> az ember olyan gondos odafigyeléssel vásárolja meg a fazonban és színben számára legtökéletesebb fürdőruhát.</p>
<p>7. Sokakban merült fel a kérdés, hogy mi alapján lehet megkülönböztetni a tojásokat, hozzáuk rengeteg kérdés érkezik például a tojásokon található kódok miatt. Igen, <u>nem véletlenül, hogy</u> a kódokat nézik az emberek, ugyanis ez az, ami mindent el kell hogy áruljon az adott tojásról.</p>
<p>8. [Kérdés] A diákok szeretnek részt venni ilyen munkákban? Nem ódzkodnak attól, hogy most nekik kell felszedni a szemetet, takarítani vagy gyomlálni fűvet és gereblyézni? Vagy erre is nevelni, irányítani kell őket? [Válasz] <u>Nyilván, hogy</u> vezetni és irányítani kell őket. Tíz éves kor körül még sokkal nyitottabbak, könnyebben, érdekesebben élnek meg akár az ilyen környezetszépítő munkákat is. Nyilván vannak olyan időszakok, amikor kevésbé tetszik nekik, hogy a közért tegyenek valamit.</p>
<p>9. Sokan keresnek minket azzal összefüggésben, hogy a munkahelyi stressz miatt álláspontjuk szerint egészségkárosodásuk következett be, mint például alvászavarok, szívelégtelenség stb. / <u>Nyilvánvalóan, hogy</u> ha az egészségkárosodás a munkavégzéssel és a nem megfelelő munkahelyi légkörrel ok-okozati viszonyban áll, akkor adott esetben lehet igényt érvényesíteni.</p>
<p>10. Előfordulnak olyan válaszok is, igaz alacsony számban (6-5-5-1), amelyekben a megkérdezett pedagógusok saját magukat hibáztatták az erélytelen, színvonalon aluli meggyőző munka miatt, amelyet a szülők között a vizsgálat idején kifejtettek. Szinte naponta meggyőződhetünk arról, hogy e téren jelentős változásra került sor. A médiákban kiváló szakemberek, politikusok, művészek, egyszerű emberek fejtik ki véleményüket az anyanyelvi oktatás megvédéséről, folytonosságának biztosításáról, amíg nem lesz késő. <u>Remélhetőleg, hogy</u> az igen figyelemre méltó okos érvek nem maradnak hatás nélkül a szülők között, s az elsősök száma a korábbi évekhez viszonyítva majd emelkedni fog.</p>
<p>11. Nagy hatású angol nyelvű könyvében tétélesen cáfolta meg a román nacionalizmus dákoromán elméletét. Számtalanszor lépett fel az erdélyi magyarság védelmében. Ennek eredményei azonban a nagypolitikára hatástalanok maradtak <u>Sajnálatosan, hogy</u> egy teljes, nyomdakész anyaga is rejtélyesen nyoma veszett.</p>
<p>12. Először a komplett Cruiser mezőny állt rajthoz. A Cruiser bringák annyiban különböznek a többi BMX kerékpártól, hogy 24 colos kerekeken gördül és talán egy kicsit könnyebben kezelhető, jobb indulatú, mint a rendkívül ideges 20 colos BMX. Nos, Markó Norbi itt állt rajthoz a 40-44 évesek között. <u>Sajnos</u> elég nagy kihagyás után tért vissza a rajtgép mögé és talán ez is meglátszódt az egyébként profi mozgásán. <u>Sajnos, hogy</u> az egész jónak mondható 5-4-5-ös selejtezők csak a 43. helyre voltak elegendők és csupán három hellyel csúszott le az üdvösséget jelentő <u>továbbjutásról</u>.</p>
<p>13. Nem tudom, készültek-e rá, vagy spontán jött az ötlet a magyar szöveg hallatán, de mindegy is már. A dunaszerdahelyiek csapatindulóját, nyilván nem először hallották a Slovan-szurkolók sem, így az első verzió sokkal inkább valószínű. Persze, számítani lehetett arra, hogy valami történni fog, egy kis derűlátással azt is mondhatnánk, <u>szerencsére, hogy</u> nagyobb baj nem történt, nem estek egymásnak a szurkolók, és nem verték véresre egymást.</p>
<p>14. Nektek is, kedves diákok, szükségetek van a jó hallásra és a helyes beszédre. A jó hallás alatt nem azt értjük, hogy akusztikusan meghalljátok, amit tanítanak, hanem, hogy odafigyeljétek, koncentrálni tudjátok, tudjátok elmétekből mindent félretenni, hogy az órán csak arra figyeljétek, amit oktatnak. <u>Természetesen, hogy</u> a jó halláshoz szükséges a csend és a rend az osztályban. Kell a beszéd adománya is, hogy a megtanult dolgokat minél jobban, bővebben, értelmesebben el tudjátok mondani, amikor felelték.</p>
<p>15. A házelnök elismerte, hogy valóban beszélt Alena Zsuzsovával. Mint mondta, hét évvel ezelőtt kapott egy fényképet „egy szép nőtől, és <u>természetesen, hogy</u> neki tetszenek a szép</p>

nők”. Hozzátette, hogy kötetlen flörtöléseik alkalmával sosem beszélt a nőnek munkáról vagy politikáról. Azt is állította, hogy személyesen sosem találkoztak.

A 3. példában az első mondat („Igenis, hogy ki kell lépni a rossz kapcsolatból”) a cikk tételmondata, a cikk címe viszont ez: „Igenis ki kell lépni a rossz kapcsolatból”, vagyis a nyelvőrök szerinti szabályos forma.

A 15. példában a *természetesen, hogy* használata interferenciajelenség, ill. fordítási hiba is lehet, mivel Danko nyilatkozata nyilvánvalóan (hogy ☺) szlovákul hangzott el, szlovákul pedig a *prirodzene, že* (szó szerint „természetesen, hogy”) forma megszokott. Ez pedig azt jelzi, hogy a kétnyelvűségi helyzet is kedvezhet a *hogy* kötőszós szerkezet terjedésének, bár ezt egyelőre nem sikerült empirikusan bizonyítani.



Szombaton és vasárnap biztosan, hogy a Fórumban leszek! 😊 Üdv: A Grincs! Videót készítette: Alföld Televízió

Meg kell jegyezni, hogy a példák összegyűjtése elég sok időt és erőfeszítést vett igénybe, a legtöbb találat a beírt szókapcsolatra irreleváns volt, olyan mondatot képviselt, melyben hátra volt vetve a határozó, a főmondat végén állt, utána pedig egy *hogy* kötőszóval kezdődő mondat állt. Például ilyenek:

1810-ben Németországban koncertezett, ahol megismerkedett egy francia gitárossal *Antoine Meissionnier*-vel, aki később Párizsban kiadót alapított és ennek a korai barátságának is köszönhető bizonyára, hogy később ő adta ki *Carcassi* műveinek jó részét.

Ez csak jó étvágyat csinált számukra remélhetőleg, hogy újra visszatérjenek hozzánk a családjaikkal.

Így aztán nem lehet kizárni sajnos, hogy egy, az eredetnél sokkal halálosabb variáns is felüti még a túskefehérvégét valamely közösségben.

Azt is beleírtuk a javaslatba természetesen, hogy kik azok, akiknek járna ez a 100 százalékos vasárnapi bérpótlék, felsoroltuk őket, de gyakorlatilag összefoglalva arról van szó, hogy mindenkinek, aki vasárnap dolgozik. Benne van természetesen, hogy 100 százalékos bérpótlék jár a vasárnapi munkavégzésért.

Az ilyen mondatoknak természetesen(, hogy ☺) nincs közük a nyelvőrök által kifogásolt szerkezethez. Ezek száma az interneten sokszorososan meghaladja a kifogásolt szerkezetét. Ez is arra utal, hogy az analógia szerepet játszhatott a szerkezet létrejöttében és megerősödésében.

A releváns példák gyér száma azt is mutatja, hogy a szóban forgó szerkezetek használata az **írott nyelvre nem jellemző**. Nem zárható ki persze, hogy az ide tartozó szerkezetek (beszélők által való) elfogadása nem teljesen egyforma: elvileg lehetnek köztük valamivel elterjedtebbek, amelyek az írott nyelvi szövegekből sem feltétlenül rínak ki. Empirikus kutatások nélkül erről nem tudunk semmi kézzelfoghatót mondani.

2. „El kell menjek”

1. A *kell* ige utáni alanyi szerkezetnek **háromféle kifejezőmódja** van, melyek nagyjából azonos jelentésűek, és **széleskörűen váltakoznak**:

1.	2.	3.
Délután mindenképpen <u>el kell mennem</u> a könyvtárba.	Délután mindenképpen <u>el kell, hogy menjek</u> a könyvtárba.	Délután mindenképpen <u>el kell menjek</u> a könyvtárba.
Nem hibázott, mégis <u>meg kellett fizetnie</u> a büntetést.	Nem hibázott, mégis <u>meg kellett, hogy fizesse</u> a büntetést.	Nem hibázott, mégis <u>meg kellett fizesse</u> a büntetést.

Az 1. oszlopban a **kell** igehez **főnévi igenév** kapcsolódik, amely itt, mivel konkrét személyre vonatkozik, s nem általános igazságot fejez ki, **birtokos személyjellel** van ellátva. A 2. oszlopban **alanyi mellékmondat** fejezi ki a főnévi igenév tartalmát. A 3. oszlopban **kettős állítmányt** találunk.

A *Nyelvművelő kézikönyv* (NyKk. I. 1983: 1130) a 3. oszlopban található változatot, a kettős állítmányt, „bár az irodalmi nyelvben is eléggé gyakori”, nem tekinti „általános köznyelvi formának”, de megjegyzi, hogy „a keleti nyelvjárásokban, ill. az ország keleti részének köznyelvében” ez a forma eléggé természetes”. A kézikönyv írásának ideje óta eltelt csaknem fél évszázad alatt a szerkezet – legalábbis jelen idejű formában – a köznyelvben is elterjedt, valószínűleg a beszélők ott is „eléggé természetesnek” érzik.



A 3. pont alatti szerkezet, a **kettős állítmány** az elmúlt évtizedekben annyira elterjedt, hogy ma már nyugodtan tekinthető **általános köznyelvi formának**, csak éppen a használata **nem annyira a formális**, hanem inkább a **kissé bizalmas** és részben a **választékos** köznyelvre jellemző.



A *Nyelvművelő kézikönyv* csak az 1. oszlopban található formát tartja **szabályosnak**, a *kell* ige és a birtokos személyjellel ellátott főnévi igenév alkotta szerkezetet (*el kell mennem*). A 2. oszlopban található formát (*el kell, hogy menjek*) **mondatvegyülésnek**, amely „az alsóbb szintű köznyelvben él”; a 3. oszlopban található formát (*el kell menjek*) **tájnnyelvi eredetűnek** tartja, amely a köznyelvben „bizalmas-népies” vagy „bizalmas-pongyola” hatású.



Valószínűtlen, hogy az *El kell hogy menjek* a **kevésbé iskolázott** beszélők nyelvhasználatára volna jellemző, de meg kellene vizsgálni.



Az *el kell menjek* egyáltalán nem pongyola, eredeti stílusértékét tekintve a köznyelvben nyilván **bizalmas** és **népies** (Erdélyből terjedt el a 20. század folyamán immár az egész nyelvterületen), ma már azonban nemcsak **bizalmas**, hanem **választékos** stílusú szövegekben is használatos.

Pongyolának nyilván azért nevezik, mert úgy gondolják, hogy vegyüléssel keletkezett. Az a meggyőződés, hogy egy nyelvi forma értékét negatívan befolyásolja vegyülékes eredete, nem más, mint **nyelvi kontaminizmus**, tágabban pedig **nyelvi lapszizmus**.



A **keletkezési mód etimológiai kérdés, semmi köze a mai használatához**. Ha valami ma **pongyola**, az azt jelenti, hogy **nem pontos**, csak hozzávetőlegesen jelenti azt, amire használják, pl. pongyola, ha egy heverőt ágynak nevezünk vagy egy fazekat lábasnak. De az *el kell menjek* szerkezetet **pontosan olyan jelentésben használjuk, amilyenben kell**.



Némelyek a kettős alanyt, az *el kell menjek* formát **románból** átvett tükörszerkezetnek tartják. Ha netán az lenne is, ez a tény nem szabadna befolyásolja ☺ a helyénvalósági megítélését. Ha mégis befolyásolja, az bizony a nyelvművelők **nyelvi purizmusáról** tesz tanúbizonyságot.



Bárczi Géza azzal utasítja el a kettős alanyt, hogy az „új árnyalatot nem hoz” (Bárczi 1974: 79).



Nem igaz, hogy az *el kell menjek* típusú szerkezet nem hoz új árnyalatot! A szavaknak és nyelvtani elemeknek nemcsak denotatív jelentésük van, hanem **konnotatív** jelentésük, hangulatuk, sajátos stílusértékük és társas jelentésük is. Ezek tekintetében az *el kell menjek* igenis **új árnyalat**. Ha nem volna az, akkor nem is terjedne, a beszélők nem éreznék készletét arra, hogy elkezdjenek használni egy más vidékről származó formát.



Néhány példa az internetről, minden személyben:

1. Az egyik gyermekem gluténérzékeny. Ételek vásárlásakor minden címkét el kell olvasni. Talán Nektek nem kell ennyire odafigyelnetek, de biztos Ti is szoktatok látni tápérték-adatokkal telezsúfolt termékeket. A címke milliányi információval lát el bennünket: kalóriaérték, zsír-, fehérje- és szénhidrát tartalom.
2. Az egy részből álló e-cigiket eldobható e-ciginek is lehetne nevezni, hisz amikor lemerül az elem, meg kell válni a cigitól. Addig lehet hát élvezni az elektro cigit, ameddig az elem tart, aztán sajnos meg kell szabadulni a működésképtelen e-cigitől. Viszont egyik nagy előnye mindenképp az, hogy nem kell magaddal hordoznod a hozzátartozó részeket, illetve nem kell törődj a töltéssel s az elemekkel.
3. Onnantól, hogy az elkövetőt utánképzésre kötelezte a bíróság, ő már bármely utánképzésre feljogosított szervezetnél jelentkezhet. Itt be kell mutatassa a hatósági értesítést, mely tartalmazza a kötelezés okát, a vizsgaközpont pedig ezzel párhuzamosan lekérdezi a feltáráshoz szükséges adatokat az engedély nyilvántartási rendszerből és a közúti közlekedési előéleti pont nyilvántartásból.
4. „Gyere le az ablakból!” – kiáltom, és boldogok vagyunk, hogy rá kell szóljunk az öcsikéjére. Kicsit mások lettünk, nyíltak, és öntörvényűek, csak az igaz barátok maradtak mellettünk.

Nem félünk megkeresni idős, beteg esteleg haldokló rokonaikat, barátainkat. Láttuk a Halált, nem félünk már tőle, de nekünk még itt nagyon sok dolgunk van. Nem mi vagyunk az egyetlenek akik elveszítették a gyereküket, sajnos mással is megtörténhet.

5. Egy megjegyzés a képhez: a nagy fotón nem látszik a folyós csokoládébelső, úgyhogy el kell higgyétek nekem, hogy nem egy csokis muffint tettem oda:). A kicsi fotón azért talán valamennyire kivehető a belseje. Aki próbált már valaha ételfotót készíteni, az biztos tapasztalta, hogy néhány étel az Életben nyálcsorgatóan és hívogatóan néz ki, viszont borzasztó nehéz róla gusztu fotót csinálni (legalábbis amatőr körülmények között). Ezek egyike a csokoládé.

6. A testen viselt kamerák az emberi aktivitás „frontvonalában” állnak. Ellen kell tudjanak állni minden olyan körülménynek, amelyet viselője elvisel – beleértve az ütések, a szélsőséges hőmérsékleti viszonyokat és a kedvezőtlen időjárási körülményeket is –, miközben folyamatosan kiváló minőségű képeket és hangot állítanak elő. A hardver hosszú élettartama és tartóssága kritikus fontosságú tehát a folyamatos működéshez. Ezenkívül a gyártónak folyamatos támogatást, hibaelhárítást és képzést kell kínálnia a legjobb teljesítmény biztosítása érdekében.

Érdeemes észrevenni, hogy három idézetben is (1., 2. és 6. sz. példák), valamint az egyik alábbi képen (*Rákóczi erőt kell adjon, ma is meg kell védeni a közösséget*) ugyanabban a mondatban vagy szövegrészletben fordul elő a kétfajta szerkesztésmód, pedig nem szándékosan lettek így válogatva. Ez arra utalhat, hogy használatában a **szerkezetisméltés elkerülésére való törekvés** is szerepet játszhat.

GYAKORIKÉRDÉSEK.HU

Új kérdés Véletlen

Egyéb kérdések

listva 2

Kezdőoldal » Gyerekvállalás, nevelés » Egyéb kérdések » A kereszt szulok mit kell...

A kereszt szulok mit kell vegyenek a gyerekek a keresztelore vagy egyaltalan mit kell adjanak a gyerekek?

Figyelt kérdés

segitsetek mert nagyon nagy gondban vagyok e miatt.

2008. szept. 8. 10:42 [Privát üzenet](#)

szatmár.ro

a megye legtovább hírtörője

2016-05-01 21:56:46 • hírek • Kocsis Zoltán

Rákóczi erőt kell adjon, ma is meg kell védeni a közösséget

1711. április 30-án kötötte meg a szatmári békét Károlyi Sándor a szövetséges rendek képviseletében III. Károly király megbízottjával, Pálffy János császári főparancsnokkal, véget vetve ezzel a sok éves szabadságharcnak. II. Rákóczi Ferenc vezérlő fejedelem nem vett részt a békekötésben, ugyanis éppen az orosz I. Péter cárral tárgyalt. A békeszerződést Szatmárnémetiben, a Vécsey-palotában írták alá a nemesség





Milyen kell legyen a jó pedagógus?

- Kell ismerje a diákjait
- Olyan legyen, aki figyelmesen meghallgatja diákjait
- Meg kell szabja a határokat, és következetesen felügyelje betartását
- Ismerje meg azt, amit lead – és itt nem a végtelen ismeretről van szó, de legyen tisztában azzal, hogy miről beszél

2. Mielőtt nyelvhasználati tanácsot adnánk, föl kel hívjuk ☺ a figyelmet arra, hogy az **erdélyi köznyelvben** ez a szerkezet **jóval elterjedtebb**, mint a nyelvterület többi részén, szélesebb körűen használatos múlt időben is (*be kellett fejezze estig*), feltételes módban (*be kellene fejezzük estig; be kellett volna fejezzék estig*) stb.

Ezenkívül használata a *muszáj* és a *szabad* szóra is kiterjed. A Google keresője segítségével számos példa kutatható fel, ezekből nézünk meg néhányat (kontextusból kiszakítva és néha kissé átírva az eredeti mondatokat).

Muszáj:

Holnap <u>muszáj elmenjek</u> fogorvoshoz.
A barátom ballagott, úgyhogy <u>muszáj volt elmenjek</u> az ünnepségre.
<u>Muszáj volt megcsináljam</u> a csatornát, mert ha alá épül az üvegház, nem fogok tudni többé igazán hozzáférni lefesteni.
<u>Muszáj lesz elmenjek</u> szakrendelésre megint.
Ha a munkáltató nem talál 3 hónapig német munkaerőt a munkára, akkor <u>muszáj megadja</u> a munkaügyi hivatal a munkavállalási engedélyt külföldieknek

Szabad:

Nekem ezt nem <u>lett volna szabad megnézzem</u> .
Ma lyukasztották ki a fületem, így nem <u>szabad elmenjek</u> úszni, mert egyrészt még friss, másrészt pedig nem tesz neki jót a klór sem.
Már megbocsáss, nem <u>szabad bejöjnek</u> a kedvenc cukrászdámba?
Sőt, még aki valamilyen szinten meg lett választva, még az sem lenne <u>szabad megszólaljon</u> az én nevemben.
Nem <u>szabadna megengedjük</u> magunknak, hogy a műszaki fejlesztések útjába esetleges befektetők kételyei álljanak.

Az MNSZ2 erdélyi alkorpuszában csak kevés példa található a *muszáj* + felszólító módú ige szerkezetre. Az összeset bemutatjuk:

– Térjünk vissza a régi dolgokra. Családjukban beszéltek örményül is? – Nem. – Az édesanyja tudott örményül? – Csak magyarul. – Románul, németül? – Románul tudott. <u>Muszáj volt tudjon</u> , hiszen ott élt közöttük. – Ismerte-e a nagyapját? – Nem. Pardon, Anyámnak az apját
--

ismertem. Sármasra mentünk mint gyerekek. Szóval felkeltünk, s nyár volt. Látok egy öreg, ősz embert, derékig mosakodik künn. Kérdem, ki az az ember? Azt mondja egy valaki: az a te nagyapád! Száznégy éves. Mind hosszú életűek voltak. Anyám is. (Tar Károly)
Rózsikának én megmagyaráztam, hogy vannak olyan dolgok, amikről nem szabad tudjon, nem <u>muszáj tudjon</u> . Mert az súlyosbíthatja a dolgokat. És megértette. Aztán ez vitt el minket onnan. Még volt más valami is. A Munkássegélyben egyszer egy fiatalember ideadott nekem egy csomagot, hogy ügyeljek rá. Ügyeltem. De ő nem még jött érte, hogy elvigye. Ismertem valamennyire a mozgalmat, nem mentem bé vele a házba. Bár bevitem volna. (Tar Károly)
Na, aztán, mit mondjak még kiskoromról? Otthon apám jött haza Vásárhelyről, hozta az árut a Szellővel és a Vidámmal. Aztán nyáron görögdinnye <u>muszáj volt jöjjön</u> kettő-három. Aztán be a kútba, hogy legyen jó hideg. Jön apám – hallottuk – a szabédi hegytetőn. „Szellő! Vidám!” Hát Szellőt, Vidámot elvitték '14-ben katonának. Már megint csak két pirosat vett: Tündért és hogy hívták... 1050 koronát vagy mennyit fizettek akkor, a háborúban. (Tar Károly)
Hogy miért, azt részletesen nem feltette ki mosolygó beszélgetőpartnerem – akinek nevét nem akarom megadni, sőt, elnézést kérek tőle, hogyha ezt a topikot és ezt a hozzászólást olvassa, hogy ezt az információt ide leírtam, ugyanis tudom, hogy vele szemben nem illene, de úgy érzem, <u>muszáj leírjam</u> , hogy kicsit tisztábban lássuk mind a helyzetet-lehet, hogy Christian kifejti, hogy miért. (fórum)

Példák a **szabad + felszólító módú** ige szerkezetre az MNSZ2 erdélyi alkorpuszából (itt is közzöljük az összeset):

– Bátyám is mind mondta: Ne gondolkozz, mert itt van nem tudom melyik századosnak a lánya Désen, és gyere és vedd el. Mit csináltam volna én egy századosnak a leányával? Az mit dolgozott volna nekem? De ez szegény, amikor én kaptam a paralízist, és nem tudtam dolgozni... – Mi történt? – Nem volt <u>szabad</u> pálinkát <u>igyak</u> . És nem tudom, miféle gyűlés volt. Azt mondja valamelyik nekem: „Egyél!” Mondom, ezek én a végén. És nagyon megéheztem. Nem még vártam, hogy tálaljanak, megittam két pohár pálinkát. Mikor az ember éhes, inna egy pohár pálinkát. <u>S az vót a baj</u> . (Tar Károly)
Rózsikának én megmagyaráztam, hogy vannak olyan dolgok, amikről nem <u>szabad tudjon</u> , nem muszáj tudjon. Mert az súlyosbíthatja a dolgokat. És megértette. Aztán ez vitt el minket onnan. Még volt más valami is. A Munkássegélyben egyszer egy fiatalember ideadott nekem egy csomagot, hogy ügyeljek rá. Ügyeltem. De ő nem még jött érte, hogy elvigye. Ismertem valamennyire a mozgalmat, nem mentem bé vele a házba. Bár bevitem volna. (Tar Károly)
Nem a Gallup intézet galoppírozott el ezzel a közvélemény mintavétellel, a magyar veszélyt játszották és játsszák túl, és használják fel sokszor és gátlástalanul azok, akik azt hiszik, hogy ezzel az állandó fenyegetettség pszichózissal tarthatják meg e népet hatalmukban és befolyásuk alatt. Nem hiszem, hogy túloznak azok, akik előre látják, hogy ugyanezt a „fegyvert” ugyanezzel a lelkiismeretlenséggel mindannyiszor bevetik, ahányszor veszélyeztetve érzik hatalmi pozíciójukat. Márpedig ez az év a választások éve. És ők körömszakadtáig ragaszkodnak jogosnak vélt kiváltságaikhoz. Az sem volna <u>szabad megtévesszen</u> bennünket, hogy a koalíció négyesfogata most kígyót-békát kiált egymásra – szétugrásukról bizton elmondható: választási manőver, s amikor beáll a győzelmi szélcsend, és érdekeik úgy kívánják, újra egymásra találnak. (sajtó)
Vasile Lupu elismerte: tud arról, hogy egyesek morgolódnak, mert nincs elég befolyásuk a kormányra, de az elégedetlenség nem <u>szabad</u> támadásokhoz <u>vezessen</u> a Vasile-kormány ellen. A belső pártvillongás múlt csütörtökön kezdődött el, amikor Radu Vasile pártja támogatásának hiányáról panaszkodott, sőt szerinte egyes pártvezérek Ciorbea sorsára akarják juttatni. A vádra azonnal reagált Mircea Ciuraru, az egykori Ciorbea-kormány pénz-, illetve iparügyi minisztere, mégpedig azzal válaszolt, hogy Radu Vasile nem is igényli a párt

támogatását. (sajtó)

Akkor mindent bele. Először is arról, hogy „viszonyulása a politikai palettához”. Szerintem nem kell kapcsolatot vállalni egy politikai alakulattal is. Legalábbis az eddigiekhez nem. Úgyis lehet azt tudni, hogy az emberek szíve merre húz inkább, de nem kell állandóan ezt hangoztatni. (Ez érvényes az EMI-re is). Nem kell állást foglalni senki mellett. Nem szabad elkötelezve legyen senki iránt. Esetleg támogatni egyes tervet, amely közös érdek, és a magyar közösséget szolgálja. Ugyanúgy itt Erdélyben is. (fórum)

A Tar Károlytól származó szépirodalmi példák nyelvhasználata (a kérdésekre adott válaszok) természetesen a riportalanyokra jellemzőek, nem az íróra.

A tanács: bár a szerkezetet stilisztikai szempontból még nem vizsgáltuk empirikusan, valószínűnek tűnik, hogy a *kell* igével a szerkezet **jelen időben** nemcsak a **bizalmas** stílusú szövegekben használatos, hanem a **választékos** stílusúakban is. **Nem kötődik iskolázottsági réteghez**, minden társadalmi réteg használja, ezért használata nem iskolázottsági kérdés.



Ebből következően mind **bizalmas**, mind **választékos** szövegekben bátran használhatjuk, nemcsak a **rendezett**ekben, hanem a **gondozott**akban is.

Múlt időben és **feltételes módban** a szerkezet **kevésbé elterjedt**, így itt a **választékos** stílusban is talán a **hagyományos** formákat érdemes előnyben részesíteni. Mások kéziratában azonban semmiképpen sem indokolt javítani.

A *muszáj* és a *szabad* szavakkal alkotott szerkezetet **bizalmas** stílusú szövegekben **bátran használhatjuk**, még ha esetleg némelyeknek szokatlanak hatnak is. **Választékos** és **formális** szövegekben célszerűbb lehet a hagyományos megfelelőekkel élni.

3. „Lehet elmegyek”

Amint arról a kötőszókról szóló jegyzetben szó volt, a *hogy* kötőszó sok esetben elhagyható, sőt elhagyandó az összetett mondatok mellékmondatából. Elhagyható, mert redundáns olyan értelemben, hogy a mondat nélküle is tökéletesen kifejezi a szándékolt tartalmat (pl. *Látom, [hogy] örülsz!*), némely esetben pedig stilisztikai szempontból célszerű elhagyni azért, hogy elkerüljük a kötőszóismétlést (*Látom, ~~hogy~~ megértetted, hogy mire célzok*).

A *hogy* nemcsak a tárgyi mellékmondatokban maradhat el, hanem – többek között – az olyan alanyi mellékmondatokban is, melyeknek a főmondata a *lehet* szó, s amelyek többnyire **a mellékmondatban kifejezett tartalomra mint lehetőségre** utalnak. A *lehet* jelentése ilyenkor a hétköznapi értelmező szótár szerint ’elképzelt, feltételezhető, megeshetik, megtörténhetik; meglehet, talán’.

Lehet meg se ismerte.

Lehet az idén már nem is jön ide többet.

Lehet, későn szóltak.

Lehet, gyereket vár.

Előfordul, hogy a *lehet* inkább **tapintatot, udvariasságot** kifejező diskurzusjelölő:

Ebben a korban már lehet nem kellene annyit dolgoznia, Albert bácsi.
Lehet megkérek valakit, hogy olvassa föl a jelentés lényegi részét.

I. A jelenségre vonatkozó **írott nyelvi** példák a kérdéssel foglalkozó nyelvészek szerint kétféleképpen elemezhetők:

1. A *hogy* törlésével a mondatnak **sem a jelentése, sem a szerkezete** nem változik meg, vagyis a kötőszó nélküli mondatot is összetettnek minősül, s ugyanazt jelenti, mint a *hogy* kötőszós mondat.

Ennek megfelelően a *lehet* szót mint főmondatot továbbra is vesszővel választjuk el a továbbra is mellékmondatnak tekintett folytatástól:

<i>Kötőszóval</i>	<i>Kötőszó nélkül</i>
<u>Lehet, hogy</u> elmegyek.	<u>Lehet</u> , elmegyek.
<u>Lehet, hogy</u> megértette, mire céloztam.	<u>Lehet</u> , megértette, mire céloztam.

Stílusukat tekintve a *hogy* nélküli összetett mondatok bizonyos esetekben kicsit **választékosabbak, irodalmiasabbak** is lehetnek, mint kötőszós változataik. (Ilyenkor felolvasva szünet választja el a főmondatot a mellékmondattól.)

2. A *hogy* törlése **nyelvtani változást** eredményez: átalakul a mondat szerkezete. A *lehet* veszt a nyomatékából, és beépül a mellékmondatba (amely persze ezáltal meg is szűnik mellékmondat lenni). Nyelvtani szempontból a *lehet* ebben az esetben **módosítószóként** vagy más terminológia szerint **mondathatározóként** elemezhető.

Mivel a mondat egyszerűvé vált, s ráadásul a hangzó beszédben a *lehet* szót ilyenkor nem választja el a folytatástól szünet, vessző nélkül kellene írni:

<i>Kötőszóval</i>	<i>Kötőszó nélkül</i>
<u>Lehet, hogy</u> elmegyek.	<u>Lehet</u> elmegyek.
<u>Lehet, hogy</u> megértette, mire céloztam.	<u>Lehet</u> megértette, mire céloztam.

Stílusukat tekintve az ilyen szerkezetek használata inkább az **oldottabb besznyére** jellemző, a szerkezetek valószínűleg **enyhén bizalmas stílusúak**, de akár közel állhatnak a **közömbös** stílushoz is. Ez esetben tehát a *hogy* kiiktatása épp ellenkező stílusérték-elmozdulást eredményez: nem a választékosság felé, mint az 1. pont alatti esetben, hanem a nagyobb fokú informáltság felé.

A kötőszó törlése és a főmondat „trónfosztása” nem egyedi folyamat a magyar nyelvtörténetben. Már az ómagyar korban ugyanez történt a *találom* igével, amely ’gondolom, vélem’ jelentésben hasonló módon épült be az egykori összetett mondat egykori mellékmondatába, s vált módosítószóvá. Ezenkívül pedig a gyakori használat folytán a módosítószó hangalakjában is elkülönült az igétől. Ezt a változást szematikusan így ábrázolhatjuk:

(Úgy) találok 'úgy gondolom', hogy ez a megoldás mindenkinek megfelel. →
Találok 'gondolom', hogy ez a megoldás mindenkinek megfelel. →
Találok 'gondolom', ez a megoldás mindenkinek megfelel. →
Találok 'talán' ez a megoldás mindenkinek megfelel. →
Talám 'talán' ez a megoldás mindenkinek megfelel. →
Talán ez a megoldás mindenkinek megfelel.

A *lehet* szónak is vannak lazításos válfajai: a *leet* és a *let*. (A *talán* pedig tovább rövidült, s kialakult *tán* változata is.) Egyelőre azonban nincsenek adataink arra nézve, hogy a *lehet* lazításos formái gyakoribbak-e olyankor, amikor a *lehet* módosítószói szerepet tölt be, mint amikor igeként szerepel a mondatban.

A *lehet* ige módosítószóvá „süllyedését” újabb fejleménynek szokás tekinteni. A *Nyelvművelő kézikönyvben* még nem szerepel, sőt az erre épülő *Nyelvművelő kéziszótárban* sem. Az *e-nyelv.hu* nyelvi tanácsadó portál (névtelen) munkatársa viszont 2014-ben már foglalkozik vele egy laikus kérdésre adott válaszában, láthatóan anélkül, hogy a jelzett két esetet megkülönböztetné egymástól. A szakember válaszából kiderül, hogy ő a törléses mondatokat az 1. sz. alatt bemutatott módon elemzi, s így – szerencsére – értékítélete sem különbözik a *hogy* törlésének egyéb eseteitől, vagyis a kötőszó elhagyását **nem tartja helytelennek**, sőt **támogatja** is, amennyiben ezzel elkerülhető a kötőszóismétlés.



II. Ha az elemzésbe a **beszélt nyelvi** példákat is bevonjuk, arra a meggyőződésre juthatunk, hogy nem ugyanannak a mondattani szerkezetnek kétféle elemzéséről van csupán szó, hanem a kétféle elemzési módnak a valóságban is **kétféle mondattani szerkezet** felel meg.

1. Amikor a hangzó nyelvben beszédszünet választja el a *lehet* szót a folytatástól, úgy tekinthetjük, hogy az **eredeti mondatszerkezet** érvényesül, vagyis a kötőszó törlése ellenére a mondat továbbra is összetett: ebben tehát a *lehet* a főmondat, a szünet pedig mintegy a *hogy* kötőszót helyettesíti, elválasztva egymástól a fő- és a mellékmondatot. Mivel ilyenkor az összetett mondat megőrzi az eredeti szerkezetét, **tagmondatőrző** típusról beszélhetünk.

2. Amikor a *lehet* szünet nélkül kapcsolódik a folytatáshoz, úgy tekinthetjük, hogy **az eredeti mondatszerkezet már nem érvényesül**, és olyan **egyszerű mondat** jött létre, melyben a lehetőségét, a lehetőségességet már nem egy önálló főmondat, hanem csupán egy mondatrész, a *lehet* módosítószó fejezi ki. Ezt a típust **tagmondattörőnek** nevezi a szakirodalom.

Írásban a beszélők az eredeti összetett mondatból kiindulva ez utóbbi esetben is kiteszik a vesszőt, ezért a vessző megléte nem bizonyítja, hogy a mondat összetett volna. A két eset csak a hangzó nyelvben különböztethető meg egyértelműen a beszédszünet megléte, ill. hiánya alapján.

Írásban olyankor sejthető, hogy inkább egyszerű mondatról van szó, mint összetetről, amikor a *lehet* szórendi helye főmondati szerepben szokatlan (ún. mondatátszövődést feltételez), módosítószói szerepben viszont megszokott. A *lehet* módosítószóként ugyanis a nyelvészek megállapítása szerint minden olyan szórendi helyzetben előfordulhat, mint a módosítószók. A példák többsége a nyelvészek gyűjtéseiből származik, de egy részük didaktikai, helykímélési stb. célból meg lett egy kicsit változtatva.

<i>tagmondat élén (megszokott helyzetben)</i>	<u>Lehet</u> megmondom neki. <u>Lehet</u> most kajálok itt veled utoljára. <u>Lehet</u> ez lesz az utolsó ilyen alkalom. <u>Lehet</u> nem volt túl jó ötlet ez a leves. <u>Lehet</u> mégis eszek egy kis pástétomot.
<i>mondatrész után</i>	<u>Én</u> is lehet elmegyek. <u>Ez a párt lehet</u> be sem jut a parlamentbe. A <u>törzstagoknak lehet</u> feltűnt az új ember. <u>Februárban lehet</u> a dupláját éri.
<i>hátravetve, mondat végén</i>	<u>Én</u> megeszem a hot dogot is, <u>lehet</u> .
<i>megszólítás után</i>	<u>Jucus</u> , <u>lehet</u> ez az utolsó este, amit együtt töltünk.
<i>diskurzusjelölő után</i>	<u>Hát, lehet</u> igazatok van.

Néhány saját gyűjtésű, hiteles internetes példa:

<p>És akkor mi van, ha Trump nyert? Nem arról van szó, hogy a másik jelölt jobb vagy rosszabb volt, hanem arról, hogy Trump mennyire, de mennyire tökéletes és kifejező. / Trump nyert, és belátom, hogy <u>lehet</u> tévedtem abban, amikor azt találtam mondani, hogy micsoda hülyeség Steven Hawkingtól, hogy nagy csomó pénzt áldoz arra, hogy mihamarabb lelépjen az emberiség erről a bolygóról. / Na jó, nem eszik olyan forrón a kását.</p>
<p>Szia! Ez az, hogy nem tudom mit szeretek benne. Csak azt tudom, hogy hiányzik ha nincs velem és nem keres. Vele akarok lenni. Meg akarom ölelni meg ilyesmik. <u>Lehet</u> csak azért érzem ezt, mert elutasító velem, és mindenkinek az kell, amit nem kaphat meg. Az önbizalmam meg a béka segge alatt van, mert ő oda tette a sok elnyomással, meg az olyan beszólásaival, hogy mennyire sovány vagyok, nincs is kedve emiatt hozzám érnie. Ha az ember ezt hallja nap mint nap 1,5 éve az egy kicsit lenyomja az önbizalmat.</p>
<p>Elég lazán kezelem, aztán lenyugszik minden. Csak szeretném, hogy vagy legyen vége, vagy legyen már normális kapcsolat. Látok még picit esélyt. Mert tud nagyon kedves és gyengéd is lenni. És vannak picit tettek, hogy tud rám költeni is, és sokkal többet megtenni. Bár <u>lehet</u> ez csak a rózsaszín köd. Meg nagyon ki vagyok éhezve a szeretetre szerelemre. Sajnos érzelmileg kötődöm hozzá. Most azt az időt amikor nincs velem, arra használom, hogy felépítsem az önbizalmam és fizikailag is jobb legyek, sport és öltözködés.</p>
<p>Van egy kérdésem. Mit tegyek? Van egy fiú, akivel már lassan egy hónapja levelezek. A múlt szombaton rákérdezett, hogy mit fogok csinálni ezen a hétvégén, mert jó lenne személyesen is megismerkedni. Én válaszoltam (rá két napra), hogy szerintem is jó ötlet lenne, találkozunk. Arra kértem, hogy majd jelezze, hogy hogyan képzei el a találkozót, mert nem egy városban élünk. Szóval, ő erre semmit nem válaszolt. Láttam, elolvasta, láttam, hogy bejelentkezett pár perce, és semmi válasz mégsem. <u>Lehet</u> megijedt, túl határozottan válaszoltam? Írjak még neki? kérdezzek rá, hogy akkor mi legyen? Vagy hagyjam az egészet?</p>
<p>Pár hónapja megismerkedtem valakivel munka révén. Nem egy városban lakunk, kb. 170 km-re egymástól. Én időközben eljöttem attól a cégtől, ő viszont most itt dolgozik a városomban. Néhány hétig marad. Addig-addig unszolt, hogy találkoztunk a héten. Nem nagyon ismertük egymást, de az ő elmondása szerint, már „kiszemelt” magának. Első alkalommal csak beszélgettünk. Második alkalommal is beszélgetéssel indult, de más lett a vége... <u>Lehet</u> hibáztam....</p>
<p>Már ott tartok, lemondok a pasizásról, nem én világom...Nem kapkodtam, bíztam, és nagyon kiadtam magam, őszintén. <u>Lehet</u> ez volt baj.</p>
<p>Két napig nem találkoztunk, majd megint nagyon figyelmes lett: velem akarja leélni az életét. Nem tudok bízni benne, augusztustól egy hónapig nem leszünk, együtt, családomhoz utazok, neki dolgoznia kell, majd jön Ő is, két hetet töltünk otthon, marad még egy hét</p>

szabija amit jövőre visz át, nem tudom miért, lehet mikor nem leszek vele, mással is eltölt egy hetet?

Talán némileg következtetni lehet a kifejezés elterjedtségére abból a tényből, hogy mind a hét idézett példa egyetlen („pasizós”) weboldal egyik blogbejegyzéséből és az ahhoz írott hozzászólásokból való.

Persze nyelvileg igényesebb, ill. választékosabb vagy formálisabb stílusú oldalakon jóval nehezebb példákat találni.

Az érdekesség kedvéért megemlítem, hogy ugyanebben a blogbejegyzésben és a hozzászólásokban csak eggyel több, összesen nyolc példát találtam a hagyományosnak tekintett *lehet*, *hog*y változatra.

Mivel az idézett példák egyetlen, meglehetősen egységes stílusú és minőségű szövegeket tartalmazó weboldalról valók, nézzünk meg további példákat különböző weboldalokról, hogy könnyebben tudjunk a vizsgált szerkezetek stílusértékére következtetni.

Nem akarok kötekedni, de ha valaki tényleg indulni akar egy ilyen versenyen, akkor nem árt már most elkezdni felkészíteni a lovat/lovakat, és ha már napról napra több kilométer, több és másféle kaja, kiegészítők stb., a jó kondi érdekében, sok pénz, és ha végül is nem lesz belőle semmi akkor lehet ledobja az illető az éksziját... (fórum)

Lehet nem ez a megfelelő topik, de a címben szereplő film adott egy ötletet. Gondolom, a legtöbb tudjátok, hogy az amerikai musztángok elég nagy bajban vannak, és a korrump felelősök miatt nem is javul érdemben a helyzetük. „Frank T. Hopkins több mint 60 éves koráig versenyzett. A musztángok védelmezője maradt.” Szóval akár egy hasonló verseny keretein belül vagy csak az ő nevére hivatkozva ezzel is fel lehetne hívni a világ figyelmét, hogy baj van. Persze ez így Magyarországon talán nem kavar nagy port, de mivel megrögzött idealista optimista vagyok, gondoltam, leírom, hátha támogatjátok az ötletet. :) Lehet érdemes lenne belevonni a lovasok.hu-t egy kicsit marketingelni a dolgot. (fórum)

Érdekes ez a teljesítményértékelés a tanári pályán. Hogyan és ki fogja ezt figyelni? A tanárok munkája nem darabra megy! (Nem szalagmunka.) Minden gyereknek más a felfogása, lehet kiteszi a lelkét az a tanár, de nem rajta múlik a teljesítmény. El se tudom képzelni, ezt hogy gondolják? Ezt is a kormány érthetetlen intézkedései közé tettem... (Facebook)

De anyu csak nyomta a szöveget, immáron a pincér hallgatóságával kiegészülve, nyilván hiányzik neki valami az életéből, hogy úgy érzi, másokat kell lecsesznie a kisfia kreténsége miatt, viszont legalább tudjuk, a gyerek honnan örökölte. Amikor kissé lehiggadt, közölte, hogy sajnálja, hogy elrontotta a vacsoránkat – mondtam, már késő –, és hogy neki a gyerek mást mondott. Erre mondtam, hogy a gyerek lehet hazudik. Innentől lezártam tekintetem az ügyet, és nem is foglalkoztam ősanyánkkal, aki kis toporgás után visszament a helyére. (blogbejegyzés)

Hmm furcsa az exed! / Szerintem ha valaki megtalálja az igazit akkor nem féltékenykedik rá, mivel megbízik benne. / Egy mély beszélgetés lehet segíthetett volna rajtatok, csak hát, ugyi, a sértettség meg az, hogy jaj, én mindent jól csináltam, de a csajom nem sokkal könnyebb. / 29 évesen kifutva az időből?

Ez azért nem ilyen egyszerű, mert lehet azzal a mérkőzéssel sikerült begyűjteni az érdeklődést az ilyen eseményekre. A May-Conor mérkőzés 6 éve volt, es azóta pedig Jake Paul nézőszámai bizonyítják hogy ezekre a cross-fight eseményekre bizony nagy a kereslet. Itt most ráadásul nem egy bohócról meg a hosszú ideje levitézlett ellenfeleiről van szó, hanem a jelenlegi nehézsúlyú világbajnokról, akinek az ellenfele szinten nehézsúlyú UFC bajnok (lenne

<p>ha nem rúgja össze a port a szervezettel annak érdekében hogy ez a meccs összejöjjön). (hozzászólás egy ökölvívó weboldalon)</p>
<p>Loki is forral valamit, <u>lehet meg akarja</u> szerezni a követ bármi áron? / Vagy csak a lány közéletében akar lenni? / Na és mi van, hogyha a nagyobbik testvér közbeszól? (szociális történeteket közlő oldal)</p>
<p>A tűzáldozati hely előtt az üvegtáblának támasztottam a hátam, és szentül hittem, hogy a szakvizsga teljes anyaga átúszik rajtam az itteni két és fél hét alatt szinte észrevétlenül, az áhítat átviszi, csak a szemem elé kell tartanom. Ekkor Frenzine huppant le mellém vidáman. Dobbant egyet a szívem, <u>lehet meg szeretne ismerni</u>, lát bennünk valami közöset, például, hogy mindketten lógunk meditációról, és nem szellemként libbennénk el a függönyök, ajtók mögött. A szemembe nézett, és mosolyogva mondta, hogy rázártam az ajtót. (netnapló)</p>
<p><u>Lehet ki kellene írni egy új választást, hogy tisztuljon a kép.</u> (cikkhez való hozzászólás)</p>
<p>Nekem a One Piece kellene 175-től. Az ftp-n csak 174-ig találtam, <u>lehet én vagyok</u> az ügyetlen... Aki tud segíteni, annak köszönöm. (fórumhozzászólás)</p>
<p>Azon gondolkoztam, hogy <u>lehet be kellene szereznem</u> egy lakókocsit... Olyan sokat vagyok úton, hogy <u>lehet az lenne</u> a legkényelmesebb. Bár a helikopter még egyszerűbb lenne. Nem ülnék a dugóban... Le sem kellene szállnia, csak egy drótkötélen leereszkednék. / (Megint nem aludtam valami sokat, azért járnak ilyen érdekes gondolatok a fejemben.) (Facebook-bejegyzés)</p>
<p>A torrenttel az a gond, hogy a régiiek (1-2 hónaposak) már totál le vannak halva. Az újak mennének, de több mint 50 rész kihagyással nem tudom, érdekes lenne... Azért köszi a segítséget, majd megkérdek 1-2 ismerőst is, hátha megvan nekik... Ha nem, akkor <u>lehet</u> még megkereslek. (fórumhozzászólás)</p>
<p>Kovács Képviselő Urat tájékoztatja arról, hogy ezt mondta. <u>Lehet félreértette vagy rosszul fogalmazott</u> Képviselő Úr, ha így van, elnézését kéri. A Gyaloggalopp filmből a fekete királyllyal való párbaj jut lassan eszébe erről a dolgról. Gyakorlatilag levágják a részeket, és azt mondják, egyezzenek ki döntetlenben. Elveszik a támogatásokat, elvesznek mindent, és amikor a városnak már nincsen semmilyen forrása, amiből gazdálkodni tud, akkor társasjáték-szerű ötletekkel jönnek elő, amiket papíron lehet cáfolni, semmilyen megoldást nem eredményeznek. (önkormányzati közgyűlés jegyzőkönyve)</p>
<p>De azért maradjunk a realitás talaján: „Ifi dopping” meg hasonlók. Na ez is nagy duma, azt hiszem, így fogalmaztál. Mondok valamit: te belövetnéd az injekciót tizenéves gyerekeknek, hogy majd milliókat keressen, de <u>lehet belehal</u>, mert nem bírja. Hát kíváncsi lennék rá, hányan tennék meg. Erről az apákat kérdezem, mivel másnak gőze nincs, mit ér a gyereke. (hozzászólás)</p>
<p>A tragédiának egy autós is a szemtanúja volt, aki a budapesti autósok oldalának azt nyilatkozta: „Elhaladtunk mellette a Petőfi hídon, a pesti oldalról. Akkor a dashcam felvétele alapján a Dunát nézegette, nem volt ráutaló magatartása, hogy ugrana. A parti órség épp gyakorlatozott a környéken (nem közvetlen a híd alatt, hanem inkább a Rákóczi környékén), azért értek oda gyorsan. Az illető fulladozott, <u>lehet meggondolta magát</u>, mert ilyen történik, hogy az ember azonnal megbánja döntését... A felvételtől is alig látható, képzelet-hetitek ugyanezt élőben. A sodrás nagyon gyors volt, két perce beszéltem, amikor már az A38-nál járt. Azonban az ugrás a felvételen kivehető, hogy átmászott és nem átesett a korláton.” (egy hírportál idéz egy szemtanút)</p>
<p>Voltam moziban: a Robinson család titka..., vagy min. Ilyen rossz mesét régen láttam. Meg is fájdt a fejem. Jó, szerintem attól, hogy még nem tudom, hogyan öltözzem, és <u>lehet megfáztam</u>. (fórum)</p>
<p>Azt hiszem, nem sok orosz gondolja azt, hogy a közeljövőben teljes értékű állampolgár lesz Ukrajnában. EU-elvek ide, oda, tuti nem fognak megfelelő kisebbségi jogokat kapni az oroszok, ezt tudja az EU is, mindenki is. <u>Lehet ki fogják kényszeríteni</u> a többi kisebbség jogainak</p>

betartását, de az oroszoké annyira irreális, hogy azt aligha. Így pedig nem sok orosz akarna
Ukrajnában élni. (blogbejegyzéshez való hozzászólás)

Kiírni lehet ki fogják de a döntés nagyon nehezen születik meg. 16 hónapja feldolgozás alatt
van. És még nagyon sok gazdának. (fórum)

Szerintem se maradj vele. Mindenhol először nagy volt a szerelem aztán csak egy pofonnal
kezdődött. / Lehet megbánta de vajon meddig? Lehet két hónap múlva megint elszalad a
keze de azt már csak egy hónapra bánja meg stb. / Szüleidnek is valószínűleg nem véletlen
volt unszimpatikus. (válasz egy kérdésre)

Tán hagyták, hogy fújjon a szél / Veled újabb szelíd zenét / Lehet elrejtették a fényt / De a
vágyam újból remél // Ki tudja, árvák voltunk és / Kettőnkéről szól ez a dalvihar / Egy merész
mesét sóhajt a hajnal / Egy merész szódiadal (zeneszöveg)

A Markíza TV információi szerint a fal mögötti helyekre nem is fognak jegyeket árusítani,
csupán esztétikai szempontból tesznek oda székeket, hogy ne csak a betonlépcsők legyenek
ott. / Ez tehát azt jelenti, hogy például a szlovák válogatott mérkőzésein egészen biztosan
lesz 400 üres hely, amin nem fognak szurkolók ülni(?). Ezt nevezik a szlovák szakemberek
esztétikának. Lehet elfelejtettek nekik szólni, hogy egy sportesemény lelátója akkor néz ki
jól, ha azon emberek tartózkodnak, nem akkor ha a főlelátó mindkét végén üresen tátong
egy rész. (hírportál)

Az utolsó előtti példában, a dalszövegben érdemes megfigyelni a gondolatpárhuzamot: *tán
hagyták // lehet elrejtették*. Az első, a *tán hagyták* használata akár növelhette is a valószínű-
ségét annak, hogy a szerző ehhez hasonló megoldást választ a folytatásban.

GYAKORIKÉRDÉSEK.HU Új kérdés Véletlen Párkapcsolati problémák

Kezdőoldal » Felnőtt párkapcsolatok » Párkapcsolati problémák » Semmit nem reagált arra, hogy...

Figyelem! A Felnőtt párkapcsolatok kategória kérdései kizárólag felnőtt látogatóinknak szólnak! Amennyiben még nem vagy 18 éves, a böngésződ Vissza gombja segítségével hagyd el az oldalt.

Semmit nem reagált arra, hogy lehet el fog veszíteni. Ez mit jelent?

Figyelt kérdés

GYAKORIKÉRDÉSEK.HU Új kérdés Véletlen Társkeresési problémák

Kezdőoldal » Felnőtt párkapcsolatok » Társkeresési problémák » Lehet el fog hagyni az új...

Figyelem! A Felnőtt párkapcsolatok kategória kérdései kizárólag felnőtt látogatóinknak szólnak! Amennyiben még nem vagy 18 éves, a böngésződ Vissza gombja segítségével hagyd el az oldalt.

Lehet el fog hagyni az új barátnóm mikor megtudja hogy a szüleimmel lakom 38 évesen, hogyan mondjam el neki és mikor?

Figyelt kérdés

GYAKORIKÉRDÉSEK.HU Új kérdés Véletlen Dohányzás

Kezdőoldal » Egészség » Dohányzás » Lehet megsejtette a testvérem...

Lehet megsejtette a testvérem hogy cigizek?

Figyelt kérdés

Lehet lemond a Belarusz diktátor Aljakszandr Lukasenka?!

© 2024.08.16. vasárnap, 22:08 KÜLFÖLD

1994 óta van hatalmon a fehérorosz diktátor!



Fekete Dániel: Lehet ki kellene próbálnunk az aszfaltos beállításokat is?



By Salánki Gábor

SZEPT 29, 2016 #Előfutó, #Fekete Dániel, #Kovács Zoltán, #Ózd Rallye, #Salgó Rallye, #Subaru Impreza



Fekete Dániel Salgótarjánban már a hetedik tesztjüket, előfutásukat teljesítették 2016-ban a Rallye2 Bajnokság mezőnye előtt. Ennek köszönhetően újra fejlődött a sírből visszahozott Subaru. Az Egerben még egy holland fapapucs lassító hatására hajazó fékek tovább erősödtek, Dani is hasznos tapasztalatokkal gazdagodott és

A példák messze legnagyobb része többé-kevésbé **informális** stílusú, s minőség tekintetében nagyon gyakran rendezetlen szövegekből való. (Ez az idézetekben nem látszik, mivel a helyesírási és tipográfiai hibák didaktikai megfontolásból ki lettek javítva.)

Ha mégis **kiegyenlített** vagy **enyhén választékos**, netán **enyhén formális** stílusú a szöveg, a *lehet* szót a folytatástól nagy valószínűséggel vessző választja el, s az olvasó hajlamos a mondatot összetettként értelmezni, melyből csupán törlődött a kötőszó. Ezt az esetet alábbi képpel illusztrálhatjuk:

Lehet, meg kell válnia szeretett Ikarusától az ózdi polgármesternek

Janiczak Dávid rajongóktól kér segítséget.

2023. május 15. 05:30

3 11 27 Mentés



A cikk címében szereplő *megválnik* ige az értelmező kéziszótárban „kissé választékos” stílusminősítésű, s ennek megfelelően a vessző kitétele helyénvalónak érződik.

Ami a jelenség megítélését illeti, visszautalunk arra, hogy a *hogyan* kihagyásának **tagmondat-őrző** típusa, amely nem jár a mondat szerkezet megváltozásával (szóban ezt a *lehet* utáni



beszédszünet jelzi), leginkább **választékos** vagy **kiegyenlített**, esetleg olykor **enyhén formális** vagy **formális–választékos** átmeneti stílusú szövegekben fordul elő. Ezzel szemben a másik szerkezet, a **tagmondattörő**, melyben a *lehet* inkább módosítószó szerepű (amit a besznyében a szünet hiánya jelez), az oldottabb, leginkább **bizalmas** stílusú szövegekben fordul elő jellemző módon, valószínűleg leginkább a fiatal és a középnemzedék nyelvhasználatában. Könnyen elképzelhető azonban, hogy ha a tagmondattörő típus terjedése folytatódik, idővel közömbös stílusértékűvé válhat.

A *hogy* kötőszó törlésével keletkezett mondatok mindkét típusát a stílusértékének megfelelően célszerű használni. Ez a gyakorlatban azt jelentheti, hogy egyedül az erősebben formális stílusban lehet szükség arra, hogy a *hogy* kötőszót feltétlenül kitegyük. Ha **választékos, kiegyenlített** vagy **választékos–formális** átmeneti stílusú szöveget fogalmazunk, és jobbnak érezzük a *hogy* mellőzését, akkor írásban tegyük ki a vesszőt a *lehet* után, ha pedig **informális** stílusú a szövegünk, jobb, ha a vesszőt mellőzzük.



& AZ UTALÓSZÓ HASZNÁLATA

1. A *Nyelvművelő kézikönyv* szerint az **UTALÓSZÓK** általában a főmondatba tartozó **mutató névmások** vagy **névmási határozók**, amelyek arra figyelmeztetik a hallgatót vagy az olvasót, hogy a velük jelölt **mondatrészt külön mellékmondat fejt ki**.

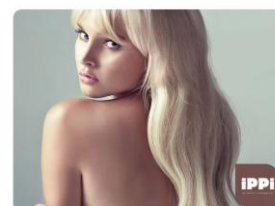
Az utalószók használatával rendszerint **világosabbá, áttekinthetőbbé** válik az alárendelő összetett mondat **szerkezete**, s **könnyebb** lesz a megértése.

Az utalószók tehát a **főmondat és az alárendelt mondatok kapcsolatát** jelölik. A főmondatban lévén a **mellékmondatra utalnak**, s elárulják, hogy a **mellékmondatban mely mondatrész van kifejtve**:

A jutalmat annak adjuk, aki megérdemli (részeshatározó).
Az vesse rá az első követ, aki még nem vétkezett (alany).
Onnan vette el a pénzt, ahol találta (helyhatározó).



Vonzódunk ahhoz...



aki eltol magától,
de taszítjuk azt,
aki csak ölelne.

2. Az utalószós és utalószó nélküli mondatok gyakran váltakoznak egymással. Vannak azonban olyan esetek is, amikor az utalószós és utalószó nélküli mondatok **jelentése nem teljesen azonos**. Most erre nézünk meg példákat a *Nyelvművelő kézikönyv* alapján.

a) Az első mondatban nincs utalószó, a mondat tárgya előtt pedig, melyet a mellékmondat kifejt, határozatlan névelő áll:

Kaptam egy tanácsot, amelyet sohasem felejték el.

Ennek a mondatnak a sajátos jelentésárnyalatát ezzel a szinonim mondattal tudjuk érzékelteni:

Kaptam egy tanácsot, mégpedig olyat, amelyet sohasem felejték el.

A mellékmondat itt viszonylag **önálló állításként** csatlakozik – mintegy **kiegészítésképpen** – a főmondatához.

Ha kitesszük az **utalószt**, **jobban kiemeljük a mellékmondat tartalmát**, és a főmondat szer-
ves részévé tesszük:

Kaptam egy olyan tanácsot, amelyet sohasem felejték el.

Utalószt nélkül a mellékmondat **értelmezőinek**, **utalósztóval jelzőinek** tekinthető.

b) Más a jelentéskülönbség ezekben a mondatokban:

Az **elsőben** a mellékmondatot kifejtő főnév előtt határozott névelő van, utalósztó viszont
nincs a főmondatban:

Jött a hír, hogy a vár elesett.

A **hír**-t és hasonló jelentésű szavakat magában foglaló főmondat után az ilyen mondatok azt
is kifejezik, hogy a beszélő vagy író **menyire tartja igaznak** a mellékmondat tartalmát.

A főntebb idézett formából nem derül ki, hogy a beszélő mit gondol a vár elestéről. Ha vi-
szont utalósztó kerül a mondatba, a mondat azt is sugallhatja, hogy a beszélő **esetleg kételke-
dik** a hír igaz voltában:

Az a hír jött, hogy a vár elesett.

Ezzel szemben az alábbi változat azt sugallja, hogy a beszélő **biztos a hír igazában**:

Híre jött, hogy a vár elesett.

3. Az ilyen jelentésbeli különbségeket nem számítva sokszor van **puszta váltakozás** az utaló-
szós és az utalósztó nélküli mondatok közt.

Ám ez nem az egyedüli váltakozás: amint látni fogjuk, váltakozás lehet **kétféle típusú utaló-
szókat** tartalmazó mondatok közt is:

<i>Mutató névmási utalósztó</i>	<i>Személyes névmási utalósztó</i>
Nem volt tisztában <u>azzal</u> , hogy ilyenkor mit kell csinálni.	Nem volt tisztában <u>vele</u> , hogy ilyenkor mit kell csinálni.

Ezenkívül újabb **utalósztói szerkezeteket** is használunk, s ezek is hoznak létre váltakozást
hagyományosabb utalósztókkal:

<i>Utalósztói szerkezet</i>	<i>Utalósztó</i>
<u>Arra való tekintettel</u> , hogy sokat hiányzott, nem engedték el a kirándulásra.	<u>Azért, mert</u> sokat hiányzott, nem engedték el a kirándulásra.

Az ilyen újabb utalósztói szerkezeteknek is szentelünk majd egy rövidke fejezetet.

1. Az utalószó megléte és hiánya

A *Nyelvművelő tanácsok* című kiadvány szerint az írók a **18. század vége**, a nyelvújítás kora óta azon voltak, hogy **csökkentsék az utalószó gyakoriságát**. Ekkor honosodtak meg az utalószó nélküli formák.

A **közmondásokból** is nemegyszer **hiányzik**, talán a ritmus kedvéért:

- | |
|---|
| 1. Aki másnak vermet ás, maga esik bele. |
| 2. Ki a krajcárt nem becsüli, a forintot nem érdemli. |



A 2. sz. szólásnak a **modernebb** alakjában viszont már **váltakozik** az utalószós forma az utalószó nélkülivel:

<i>Utalószóval</i>	<i>Utalószó nélkül</i>
Ki a kicsit nem becsüli, <u>az</u> a sokat/nagyot nem érdemli.	Ki a kicsit nem becsüli, a sokat/nagyot nem érdemli.

Az **informális** és a **választékos** stílusú szövegekben mind a **kötőszó**, mind az **utalószó** elmaradhat, különösen (akkor 😊), amikor „lazább a fő- és mellékmondat kapcsolata” (Bencédy 1968: 130):

Tudom, nem bánod meg!
Látszik, nem érted meg!
Értem, amit mondasz.

Vannak esetek, amikor a nyelvújítók az utalószó **elhagyását helytelenítik**, például a következő mondatokban:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
Sokaknak a véleménye, <u>hogy</u> itt változtatni kell a stíluson.	Sokaknak a véleménye <u>az</u> , <u>hogy</u> itt változtatni kell a stíluson.
	Sokaknak <u>az</u> a véleménye, <u>hogy</u> itt



	változtatni kell a stíluson.
Semmi sem késztet, <u>hogy</u> feladjam álláspon- tomat.	Semmi sem késztet <u>arra</u> , <u>hogy</u> feladjam ál- laspontomat.

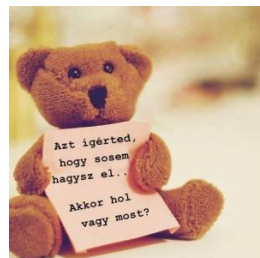
Alább áttekintjük először azokat az eseteket, amikor a nyelvőrök szükségesnek tartják az utalósó kitételét, azután pedig azokat, amikor az utalósó kitételének nem érzik szükségét.

A) Az utalósó szükségességének esetei

Az alábbiakban azokat az eseteket foglaljuk össze, amikor a nyelvűvelők véleménye szerint **szükség van** az utalósó kitételére, s **elmaradását helytelenítik**.

1. Ha az utalósóra **erős hangsúly** esik, nem hagyható el:

- | |
|---|
| 1. <u>Azt</u> ígérted, eljössz. |
| 2. <u>Addig</u> mondogatta, <u>míg</u> meg nem untam. |
| 3. <u>Ott</u> van, <u>ahová</u> tettem. |



Ezzel egyetérthetünk. Ez az eset nem okoz gondot, úgyhogy nyugodtan rábízhatjuk magunkat a **nyelvérzékünkre**.



Az 1. és a 2. sz. mondat jó lehet **utalósó nélkül** is, ha a **mellékmondat tartalmát nem kívánjuk hangsúlyozni**:

- | |
|---|
| <u>Ígérted</u> , eljössz. |
| <u>Mondogatta</u> , <u>míg</u> meg nem untam. |

Ezek a változatok talán **stilisztikailag kissé jelöltek**, inkább a **bizalmas**, esetleg a **választékos** stílusra jellemzőek.



2. **Jelzői mellékmondatban** a *Nyelvűvelő tanácsok* című kiadvány szerint az utalósót akkor tanácsos **kitenni**, ha a jelzői mellékmondat **korlátozó, megszorító értelmű**. Ilyenkor az utalósónak mintegy **kijelölő szerepe** van:



<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
Tegyük fel az esetet, <u>hogy</u> ...	Tegyük fel <u>azt</u> az esetet, <u>hogy</u> ...
Emberekkel, akik <u>így</u> nyilatkoznak...	<u>Olyan</u> emberekkel, akik <u>így</u> nyilatkoznak...
Dolgoznál, melyek...	<u>Olyan</u> dolgoznál, melyek...

Nem biztos, hogy az utalószó annyira nélkülözhetetlen, mint ahogyan a nyelvújítók beállítják, mindenesetre a **formális** és **választékos** stílusban, különösen ha a szöveg **gondozott**, az utalószt célszerű **kitenni**. Több példát kellene megvizsgálni, s persze nem olyan mondatcsonkokat, mint amilyeneket a szerző idéz.



Bár **empirikus** kutatásokat nem folytattunk, úgy tűnik, hogy az utalószó **hiánya** inkább a **bizalmas** stílusra, különösen a **besznyére** lehet jellemző.



3. Mindenképpen szükségesnek látják a nyelvújítók kitenni az utalószt, ha az utalószó nélkül a mondat **félreérthető** vagy akár csak **nehezen érthető**.



Ezzel a kíváncsisággal teljes mértékben **egyetértünk**, a **szöveg stílusától függetlenül**.



<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
A parlament idén tizennyolc törvényt hozott, <u>amelyek</u> a gazdaság élénkítését célozzák.	A parlament idén tizennyolc <u>olyan</u> törvényt hozott, <u>amely</u> a gazdaság élénkítését célozza.

A bal oldal oszlopban olvasható eredeti mondat úgy érthető, hogy a parlament összesen tizennyolc törvényt hozott idén, s ezek mind a gazdasággal kapcsolatosak. Ez a mondat különösen év elején érthető félre, amikor még hihető, hogy a parlament még csak összesen tizennyolc törvényt fogadott el.

Különösen olyankor áll fenn a félreértés veszélye, amikor **két** olyan **főnév** is van a mondatban, **amelyre a névmási kötőszó vonatkozhat**:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. Fegyver volt ez a <u>vezetőség</u> kezében, <u>amelyet</u> meg kellett tagadnia.	<u>Olyan fegyver</u> volt ez a vezetőség kezében, <u>amelyet</u> meg kellett tagadnia.
2. A sajtóban is közzétették a <u>határozatokat</u> a munkaköri <u>visszaélésekről</u> , <u>amelyeket</u> a közgyűlés elfogadott.	A sajtóban is közzétették <u>azokat a határozatokat</u> a munkaköri <u>visszaélésekről</u> , <u>amelyeket</u> a közgyűlés elfogadott.
3. <u>Válságba</u> jutott az egész gazdasági <u>élet</u> , <u>amely</u> ...	<u>Olyan válságba</u> jutott az egész gazdasági <u>élet</u> , <u>amely</u> ...

A világismeret alapján az 1. és a 2. sz. mondatot mindenki helyesen értelmezi. Senki sem gondolhatja, hogy a vezetőségnek a saját kezét kellene megtagadnia, s azt sem, hogy a közgyűlés a munkahelyi visszaéléseket fogadta el. Ennek ellenére különösen **formális** stílusú **gondozott** szövegben, de alkalmasint a **választékos** stílusában is jobb, ha az utalószt **kiteszszük**.

A 3. sz. mondat helyénvalóságát sajnos nem lehet megítélni, mivel nem mondat, hanem csak egy csonk. A jobb oldal oszlopban található javítás arra az esetre érvényes, amikor a mondat nem a gazdasági helyzetre vonatkozik, hanem a válságra.

Az **egyértelműsítés** elősegíthető úgy is, hogy **változtatunk a főmondat szórendjén**:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. <u>Fegyver</u> volt ez a <u>vezetőség</u> kezében, <u>amelyet</u> meg kellett tagadnia.	A vezetőség <u>kezében</u> ez <u>fegyver</u> volt, <u>amelyet</u> meg kellett tagadnia.
2. A sajtóban is közzétették a <u>határozatokat</u> a munkaköri <u>visszaélésekről</u> , <u>amelyeket</u> a közgyűlés elfogadott.	A sajtóban is közzétették a munkaköri <u>visszaélésekről</u> szóló <u>határozatokat</u> , <u>amelyeket</u> a közgyűlés elfogadott.
3. <u>Válságba</u> jutott az egész gazdasági <u>élet</u> , <u>amely</u> ...	Az egész gazdasági <u>élet</u> <u>válságba</u> jutott, <u>amely</u> ...

A mondatokban úgy változott meg a szórend, hogy a főnév közel kerüljön a vonatkozó névmási kötőszóhoz, amely utal rá.

További lehetőség az egyértelműsítésre az, hogy **kitesszük a jelzett szót, utalószóval ellátva:**

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. <u>Fegyver</u> volt ez a <u>vezetőség</u> kezében, <u>amelyet</u> meg kellett tagadnia.	<u>Fegyver</u> volt ez a <u>vezetőség</u> kezében: olyan <u>fegyver</u> , <u>amelyet</u> meg kellett tagadnia.
2. A sajtóban is közzétették a <u>határozatokat</u> a munkaköri <u>visszaélésekről</u> , <u>amelyeket</u> a közgyűlés elfogadott.	A sajtóban is közzétették a <u>határozatokat</u> a munkaköri <u>visszaélésekről</u> : azokat a <u>határozatokat</u> , <u>amelyeket</u> a közgyűlés elfogadott.
3. <u>Válságba</u> jutott az egész gazdasági <u>élet</u> , <u>amely</u> ...	<u>Válságba</u> jutott az egész gazdasági <u>élet</u> , <u>olyan válságba</u> , <u>amely</u> ...

Ez a megoldás kissé „szószátyár”, de lehetséges, hogy a választékos stílusú szövegekbe beleillik. Nem véletlen, hogy a fenti három mondat közül az 1. mondatban tűnik a legjobbnak ez a megoldás: ez az a mondat, amely választékos stílusú, míg a 2. és a 3. mondat inkább formális.

Ha a mondat **félreérthető**, akár csak egy pillanatra is, tegyük ki az utalószót, sőt mások kézírásában is pótoljuk. Különösen a **gondozott** szövegekre vonatkozik ez a kíváncsi, de azokban az esetekben, amikor az olvasó nem tudja a szövegkörnyezet vagy a világismeret alapján tisztázni a lehetséges félreértést, jó, ha a **rendezett** szövegekben is egyértelművé tesszük a vonatkozó névmás referensét.



B) Az utalószó elhagyhatósága

Váltakozást az utalószós és utalószó nélküli változatok között főként akkor tapasztalunk, amikor az **utalószó nélkülözhető**, vagyis mind az utalószós, mind az utalószó nélküli forma elfogadható.

Sok esetben azt, hogy használunk-e utalószót, a **hangsúly**, a pillanatnyi **beszédhelyzet** határozza meg:

<i>Utalószó nélkül</i>	<i>Utalószóval</i>
A veszély, amely a mozgalom következményeképp fenyeget, sokkal nagyobb...	<u>Az</u> a veszély, amely a mozgalom következményeképp fenyeget, sokkal nagyobb...

Feladatunk kapcsolatok fejlesztése minden országgal, amely a békét óhajtja.

Feladatunk kapcsolatok fejlesztése minden olyan országgal, amely a békét óhajtja.

Empirikus kutatások híján nem tudjuk, hogy minden stílusrétegben megvan-e ez a váltakozás, de könnyen elképzelhető, hogy igen.

Amíg nem rendelkezünk adatokkal, a megfelelő forma kiválasztásában támaszkodjunk a **nyelvérzékünkre**.

Elárverezik azt a lemezt, amit John Lennon a gyilkosának dedikált

KÜLFÖLD 2020. december 9. – 18:15 [frissítve](#)



Molnár Réka

Másolás



Elárverezik azt a lemezt, amit John Lennon 1980. december 8-án írt alá Mark David Chapmannek. Chapman néhány órával később lelőtte Lennont New York-i otthona közelében.

A gyümölcs, amiben több koffein van, mint a kávéban



Elárverezik a lemezt, amelyet gyilkosának dedikált John Lennon

2020. november 23. 15:11



SZILVA, AZ A GYÜMÖLCS, AMI PIROS AMIKOR ZÖLD!

04 szept. 2016 02:21 | Írta: Berecz Ildikó | Kategória: Élet(FA)mód klub | Találatok: 6491 |



Az utalószó különösen akkor nélkülözhető, amikor **hangsúlytalan**:

<i>Utalószó nélkül</i>	<i>Utalószóval</i>
Tudtam, hogy <u>eljössz</u> .	Tudtam <u>azt</u> , hogy <u>eljössz</u> .
Megtörtént, amit a legkevésbé sem vártunk.	Megtörtént <u>az</u> , amit a legkevésbé sem vártunk.

Bár a kérdést nem vizsgáltuk empirikusan, ilyenkor valószínűleg csakugyan **mindkét** forma egyaránt **elfogadható**.



Nem egyértelmű, hogy van-e esetleg kisebb stílusbeli különbség a két változat között. Ezt az említett két mondat alapján nem lehet megítélni, mivel egyikük sem formális stílusú. A **bizalmas** és a **választékos** stílusban mind az **utalószerzős**, mind az **utalószerző nélküli** változat **kifogástalannak** látszik, de nem tudjuk, mi a helyzet a **formális** stílusban. Horváth Péter Iván tapasztalata szerint a szerződésekben nagyjából fele-fele arányban fordul elő a következő formula:

<i>Utalószerző nélkül</i>	<i>Utalószerzővel</i>
A felek megállapodnak, hogy...	A felek megállapodnak <u>abban</u> , hogy...

Ha **tömörségre** törekszünk, jobb az **utalószerző nélküli** változatot választani.

Van úgy, hogy az utalószerző szerepét mintegy a **határozott** vagy **határozatlan névelő** tölti be:

<i>Utalószerző nélkül</i>	<i>Utalószerzővel</i>
Kaptam <u>egy</u> tanácsot, amelyet sohasem felejték el.	Kaptam egy <u>olyan</u> tanácsot, amelyet sohasem felejték el.
Jött <u>a</u> hír, hogy a vár elesett.	Jött <u>az</u> a hír, hogy a vár elesett.

Ezt a megoldást különösen akkor érdemes alkalmaznunk, amikor választékos stílusú szöveget fogalmazunk, és **tömörségre** törekszünk.

C) Az utalószerző elhagyandósága

Arra is van példa, hogy a mondat **csak utalószerző nélkül helyes**, mert utalószerzővel **mást jelent**. Olyankor van ez így, amikor a **mellékmondat nem korlátozó, megszorító értelmű**, amikor a **jelzett szót nem akarjuk külön hangsúllyal kiemelni**:

Szegény bátyám, aki mindig ott volt társai mellett, szintén életét vesztette a szerencsétlenség színhelyén.

Utalószerzővel nem ugyanazt jelenti:

Az a szegény bátyám, aki mindig ott volt társai mellett, szintén életét vesztette a szerencsétlenség színhelyén.

Ez a mondat azt jelenti, hogy legalább két bátyám van, és ki akarom emelni az egyiket, akire igaz, amiről a mondat folytatása szól.

Hasonló a helyzet a következő mondatokkal is:

Semmiféle erőszak nem rettentheti meg a szabadságharcosokat, akik az ország felszabadításáért küzdenek.
A nagybirtokosok ezenfelül még a bankokkal is rendelkeznek, melyekben száz és százmillió forintot halmoztak fel.

Ezek is jó példák arra az esetre, amikor az utalószó kitétele okozna zavart, mert a mondat betű szerint mást jelentene, mint amire a megfogalmazója gondolt. Ilyen esetekben természetesen a **szöveg stílusától függetlenül** az utalószó nélküli formát kell választani, az utalószós forma **fogalmazási botlásnak** tekinthető.



2. Az utalószó és a kötőszó viszonya

1. Az esetek egy részében **szabályos megfelelés** van az **utalószó** és a mellékmondat **vonatkozó névmási kötőszava** közt:

az – aki, olyan – amilyen, annyi – amennyi
ott – ahol, úgy – ahogy, akkor – amikor

2. Az esetek más részében **nincs** ilyen megfelelés:

ott – ahová (ahonnan)
úgy – amiképp (amint, amiként, hogy)

A nyelvőrök ezeket a viszonyokat **sem tartják helytelenek**, amivel természetesen mélységesen egyetértünk.



Példák:

Oda megyünk lakni, ahol szép lányt kapni.
Úgy ment el, amiképp eljött; semmi nyomot nem hagyott benne a tréning.



Sőt a nyelvőrök még effélét is elfogadhatónak tartják:

az (a hely), ahol
arra (a napra), amikor



Az nem lehet rossz hely, ahol ilyen gyönyörű uborka terem.

Arra a napra tették a gyűlést, amikor szonográfra kellett mennem.

A nyelvőrök nem térnek ki arra, **milyen stílusban** tartják megfelelőnek az ilyen összeillesztéseket. A kérdés empirikus vizsgálatot igényel. Annyi biztos, hogy **formálisabb** vagy **választékosabb** stílusú az ilyen illesztés:



Az nem lehet rossz hely, amelyen ilyen gyönyörű uborka terem.

Arra a napra tették a gyűlést, amelyen szonográfra kellett mennem.



Sallai Roland: Visszatértünk arra

az útra, amelyen sikeresek

voltunk

3. Vannak olyan megfelelések, amelyek a **formális** és a **választékos** stílusú **gondozott** szövegekben **fogalmazási botlásnak** tekintendők, s javítandók, még mások kéziratában is:



<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
<u>Ahol</u> javítani tudsz, <u>azon</u> rögtön végezd el a helyesbítést!	<u>Amin</u> javítani tudsz, <u>azon</u> rögtön végezd el a helyesbítést! <u>Ahol</u> javítani tudsz, <u>ott</u> rögtön végezd el a helyesbítést.
Az emberiség történetében először rajzolódnak ki <u>azok a körvonalak, amikor</u> valósággá válhat a fegyvertelen s háborútól mentes világ.	Az emberiség történetében először rajzolódnak ki <u>annak az időnek a körvonalai, amikor</u> valósággá válhat a fegyvertelen s háborútól mentes világ. Az emberiség történetében először rajzolódnak ki <u>annak az időnek a körvonalai, amelyben</u> valósággá válhat a fegyvertelen s háborútól mentes világ.
A KISZ I. Kongresszusának sikere nem három nap alatt dőlt el. Kezdődött <u>ott, amikor</u> ... új életre rázott, jobb munkára serkentett alapszervezetekben készültünk rá.	A KISZ I. Kongresszusának sikere nem három nap alatt dőlt el. Kezdődött <u>ott, ahol</u> ... új életre rázott, jobb munkára serkentett alapszervezetekben készültünk rá. Kezdődött <u>akkor, amikor</u> ... új életre rázott, jobb munkára serkentett alapszervezetekben készültünk rá.

A kifogásolt mondatok **vegyülé**es változatok lehetnek, a jobboldali oszlopban található két forma keveredéséből keletkezettek.

A kifogásolt formák az **informális** beszélt nyelvben **nem zavaróak**, csak a **formálisban** és a **választékosban**, különösen az **írottban**, különösen ha a szöveg gondozott, az ilyenekben **mindenképpen javítandók** a két forma valamelyikére.



3. A 3. személyű személyes névmás viszonyragos, ill. névutós alakjai mint utalósók

1. Utalósóként nemcsak mutató névmásokat használunk, hanem ritkábban a **3. személyű személyes névmás viszonyragos, ill. névutós alakjait** is. Elsősorban olyankor, amikor az utalósó **hangsúlytalan**:

NE TÖRŐDJ vele, hogy miért nem üzentek!

Ha viszont **hangsúlyos** az utalósó, jobban megfelel a **mutató névmás**:

AZZAL törődj, hogy a feleséged elfogadja, ne azzal, hogy mások mit fognak mondani.

Az idézett mondatban az utalósó **mondathangsúlyos**; ilyen esetben a mutató névmásnak nincs alternatívája, személyes névmás ilyenkor nem használható (**Vele törődj, hogy...*), vagyis nincs váltakozás.

Ugyanez a helyzet akkor is, ha az utalósó **nem mondathangsúlyos** ugyan, de **nem is teljesen hangsúlytalan**. Hasonlítsuk össze az alábbi két mondatot:

1. **Azzal** te NE törődj, hogy mások mit fognak mondani, az a fontos, hogy a feleséged elfogadja.

2. **NE TÖRŐDJ** azzal, hogy mások mit fognak mondani, az a fontos, hogy a feleséged elfogadja.

Az 1. sz. mondatban a mutató névmási utalósó nem mondathangsúlyos, de nem is teljesen hangsúlytalan; a mondathangsúly, vagyis a mondat legerősebb hangsúlya a *ne* tiltószóra esik. A 2. sz. mondatban az utalósó a mondathangsúlyos szó vagy szakasz utáni helyzetben van, és teljesen hangsúlytalan. Ilyenkor **váltakozik** a mutató névmás személyes névmással:

NE TÖRŐDJ vele, hogy mások mit fognak mondani, az a fontos, hogy a feleséged elfogadja.

2. Az előzőekből láthatjuk: nem arról van szó, hogy teljes nyomatéktalanság esetén MINDIG személyes névmást kellene használnunk, hanem arról, hogy az utalósó nyomatéktalansága esetén **váltakozás** van a mutató és a személyes névmási utalósók közt:



Személyes névmási utalósó

Ne tarts tőle, hogy elfelejtem a kérésed!

Mutató névmási utalósó

Ne tarts attól, hogy elfelejtem a kérésed!

A nyelvújítók megítélése szerint ilyenkor a személyes névmási *vele* (*benne, nála, róla, tőle* stb.) utalószó a **természetes élőbeszéd**, a mutató névmási *azzal* (*abban, annál, arról, attól* stb.) pedig inkább az **írott nyelv** utalószava.



Bár egyelőre nincsenek empirikus kutatási eredményeink, a nyelvújítók meglátása valószínűleg **pontosításra szorul**: inkább az a helyzet, hogy a **személyes** névmási utalószó használata a **bizalmas** és részben **választékos** stílusú szövegekre jellemző, míg a **mutató** névmási inkább a **formális** stílusú szövegekre. Természetesen arról az esetről beszélünk, amikor **kevésbé hangsúlyos vagy hangsúlytalan** az utalószó, mert csak ilyenkor „szabad” a váltakozás.



Mások kéziratába akkor javítunk bele, ha **stílustörés** történik, amire akkor van leginkább lehetőség, ha a szerző egy formális stílusú szövegben használná a személyes névmási utalószót.



- Tartok tőle, hogy kevesebb lesz a bevételünk, mint az előző évben.



24 éves vagyok, a szüleimmel élek és sosem utaztam még sehova. Tavaly karácsonyra ezeket kaptam a szüleimtől. Attól tartok, hogy célozgatnak valamire.

Pásztor Ádám: „Vágyom rá, hogy elmerüljek prózai szerepekben”

fulophajnalka 03 Oct 2024

■ Pásztor Ádám izgalmas új fejezetet nyit pályafutásában, hiszen



Gubik Petra: „Vágyom arra, hogy házasságban éljek”

© 2023. április 13. 3 perc az átlagos olvasási idő

Belopta magát a tévénézők szívébe. Hétről hétre óriásit alakított a Sztárbán Sztár színpadán, közben pedig a magánéletét egyengette.



3. A mutató és a személyes névmási utalószók váltakozását némileg **korlátozhatja** a köztük olykor érezhető kisebb **jelentésbeli különbség**. Ennek mibenlétét a *Nyelvújító kézikönyv* a következőképpen fogalmazza meg (NyKk. II. 1985: 1147):

A stíluskülönbségen kívül gyakran némi jelentésbeli különbség is van az *azzal* és a *vele* típusú utalószó közt. Az *azzal* (*abban, annál, arról, attól* stb.) jobban elkülöníti a

mellékmondat tartalmát a főmondattól, s akkor is kifejezhet valami (rejtett) szembeállítást, ha nem főhangsúlyos, azonkívül a távolítás mozzanatát sugallja.

Sajnos a kézikönyv nem hoz annyi példát, hogy ennek a jelentésbeli különbségnek a valós voltáról meggyőződhesünk, ám nem látunk arra sem különösebb okot, hogy kételkedjünk benne.

Mindenesetre amíg nem rendelkezünk empirikus adatokkal, legjobb, ha a **nyelvérzékünkre** támaszkodva választjuk ki a megfelelő formát.

A *Nyelvművelő* kézikönyv példája:

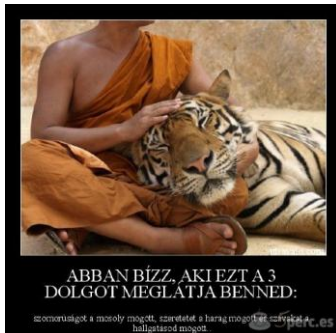
Nem bízuk abban, hogy ez a módszer beválik.

Itt a *Nyelvművelő* kézikönyv szerint az *abban* névmás is kifejezi a **bizalmatlanságot**, de bevezethet ilyen folytatást is:

(Nem bízuk abban, hogy ez a módszer beválik,) ezért más lehetőséget is kipróbál.

Ám az alábbi mondatban a *benne* személyes névmási utalószó **szorosabban kapcsolja** a főmondathoz a mellékmondatot, nincs benne semmi távolítás, sem pedig rejtett szembeállítás.

Bízom benne, hogy ez a módszer beválik.



4. Újabb keletű utalósói szerkezetek

A formális stílusban többféle utalósói szerkezet fejlődött ki, például a következők:

arra való tekintettel (, hogy)

tekintet nélkül arra (, hogy)

abban a tekintetben (, hogy)

attól függően (, hogy)

attól függetlenül (, hogy)

azzal kapcsolatban (, hogy)

Árindex

Attól függően, hogy bázisidőszaki vagy tárgyidőszaki mennyiségi adatokat használunk az árindex kiszámításához, a következő formulákat kapjuk:

$$I_p^0 = \frac{\sum_{i=1}^n q_{0i} P_{1i}}{\sum_{i=1}^n q_{0i} P_{0i}}, \quad I_p^1 = \frac{\sum_{i=1}^n q_{1i} P_{1i}}{\sum_{i=1}^n q_{1i} P_{0i}}$$

- Sztereotipizálás: egy embercsoport bizonyos jellemvonásainak vagy motívumainak általánosítása
 - a csoportba tartozó bármely egyénnek hasonló jellemvonásokat tulajdonítunk, attól függetlenül, hogy a csoport tagjai valójában mennyire különböznek egymástól. Pl:
 - kínai >>>>> jó karatés
 - német >>>>> precíz
 - olasz >>>>> kiabálós
 - finn >>>>> nagy ivó

Minden gyógyszer bejut a magzat vérkeringésébe, de még sok gyógyszer esetében nem áll rendelkezésre pontos adat azzal kapcsolatban, hogy káros, vagy nem káros annak alkalmazása.



Tekintet nélkül arra, hogy
Másoknak tetszik
Vagy nem,
Tekintet nélkül arra, hogy
Látják-e vagy nem
Tekintet nélkül arra, hogy lesz-e
Sikere vagy nem.
Tedd a jót!

Tégy minden jót, amit
Megtéhetsz.
Ott, ahol vagy,
Úgy, ahogy téheted,
Akkorát, amekkorát tehetsz,
De mindig, szüntelen ez legyen
A programod!

Sík Sándor - Tedd a jót!

Ezeket az utalószói szerkezeteket a *Nyelvművelő kézikönyv* „hosszadalmasnak” és „papírszagúnak” titulálja, s **kerülendőnek** tartja.



Ezt a tanácsot **nem kell megfogadni**. Csak konkrét kontextusban lehet eldönteni, hogy egy-egy adott mondatba ezek beleillenek-e: minél **formálisabb** egy szöveg, annál inkább beleillenek.



A szerzők **nyelvi aformalizmusa** mutatkozik meg abban, hogy ezeket a kifejezéseket azért utasítják el, mert „papírszagúak”, azaz **formális stílusúak**. A másik ok, hogy „hosszadalmasak”, **nyelvi brevizmus**; tudni kell, hogy a formalitás növelésével együtt jár a terjedelem növelése is, így a hosszabb formák nagyon is beleillenek a formálisabb stílusú szövegekbe.



Érdeemes megnézni a *Nyelvművelő kézikönyv* szerzőinek következő példáját, amely jól mutatja, mennyire nincsenek tekintettel a szövegek stílusára:

Állításuk szerint az *arra való tekintettel* (, hogy) „többnyire elmaradhat”, ha helyette *mint-hogy*, *mivel* kötőszóval kezdjük a mellékmondatot. Ezt az állításukat a következő példával illusztrálják:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
<u>Arra való tekintettel, hogy</u> már sötétedett, meggyújtotta a villanyt. <u>Tekintettel arra, hogy</u> már sötétedett, meggyújtotta a villanyt.	<u>Mivel</u> már sötétedett, meggyújtotta a villanyt.

Látjuk, hogy a nyelvművelők **hétköznapi** élethelyzetet sugalló, vagyis valószínűleg **bizalmas** stílusú mondatokba foglalták a **formális** stílusú szövegekre jellemző utalószós szerkezeteket! A gyanútlan olvasónak úgy tűnhet, hogy ezek a szerkezetek valóban kerülendőek, hiszen „borzalmasan hangzik” a mondat, ha ezek vannak benne, ugyanakkor a „napnál világosabb”, hogy a nyelvőrök megoldása, a *mivel* kötőszó alkalmazása mennyivel jobb. Természetesen **sokkal jobb**, csak ebből **nem következik**, hogy **mindenfajta szövegben** ez volna a helyzet.



Ha egyszer „papírszagú” a kifejezés, akkor csak „papírszagú” mondatban lehet eldönteni, hogy beleillik-e.



Nézzünk meg ilyen „papírszagú” mondatokat az MNSZ2-ből, annak a „hivatalos” alkorpuszából!

Nem tudjuk elfogadni még a szándék szintjén sem azt a gyakorlatot, amely <u>arra való tekintettel</u> , hogy a segélyezettek nagy számban romák közül kerülnek ki, a segélyezéssel kapcsolatos hatáskörök gyakorlását a cigány kisebbségi önkormányzatokra kívánja átruházni.
A helyi választási iroda vezetőjéhez írt állásfoglalásunkban az időmúlásra, valamint <u>arra való tekintettel</u> , hogy a beadványozó a rendes jogorvoslatra nyitva álló határidőt elmulasztotta, csupán arra hívhattuk fel az iroda vezetőjének figyelmét, hogy a választókerületek kialakítása során – a jövőben – egyrészt fokozottabban vegye figyelembe a hivatkozott jogszabályi rendelkezéseket, másrészt – bár erre a kisebbségi önkormányzatnak nincs alanyi joga – vonja be a kisebbségi önkormányzatot az erre vonatkozó döntéshozatali eljárásba.
A közlésre, valamint <u>arra való tekintettel</u> , hogy a rendőrségi fogdák vonatkozásában az országos rendőrfőkapitány intézkedése alkalmas a visszasságok megelőzésére, a helyettes biztos a fenntartott ajánlást visszavonta.
Kérem a 3-as, illetve a 3/a napirendi pontnak a jelenlegi 5. számmal jelzett, a szervezeti és működési szabályzattal foglalkozó napirend után való tárgyalását, <u>arra való tekintettel</u> , hogy a kerületi képviselők kollégiuma jelenleg tárgyalja az anyagot és szeretnénk az állásfoglalások ismeretében behozni a Közgyűlés elé.
<u>Arra való tekintettel</u> , hogy a törvényjavaslat a földkiadásokkal kapcsolatos problémákat ugyan előmozdítja (sic!), azonban nem oldja meg ezeknek a problémáknak a teljes egészét, és rendkívül sok olyan kérdés van, amiben még a kormányzat intézkedésére van szükség, és ezen a területen mi ezen intézkedések elmaradását tapasztaljuk, ezért most tartózkodással szavaztunk.
<u>Arra való tekintettel</u> , hogy a mai napon húsz témáról kell szavaznia a Háznak (Sasvári Szilárd: Akkor szavazzunk!), azt gondolom, a mostani problémát az oldaná meg, ha az elnök úr a társadalombiztosítási költségvetésről szóló szavazásokat elhalasztaná a délutáni időpontra.

A teljes igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy a többi alkorpuszból is vannak példák ennek az utalószói szerkezetnek a használatára, ráadásul nem is mindegyik „papírszagú”:

Most már győztetek. Elég az ostromból, a gyermeknek enni kell. A venyigesátor alatt újra meg újra számba vétetik a család apraja-nagyja, kinek-kinek sorsa fordulata. De most

<p>főleg <u>arra való tekintettel</u>, hogy Lászlónak mit kellene frissiben megismernie. (Sütő András)</p> <p>Minden eddigi nyelvkampány során a nemzetiség önérdékére esett a hangsúly, bármilyen kényszerítő nyomás gyanújának elkerülése végett, és <u>arra való tekintettel</u> is, hogy a nyelvek egyenlőtlenségének jelszavával Európában ma már neorasszista törekvések sem számíthatnak sikerre. (Sütő András)</p> <p>Az igazgató úgy határozott, elmehetnek a templomba, és <u>arra való tekintettel</u>, hogy e két héten mintaszerűen viselkedett mindenki, ha már délelőtt úgymint kinn járnak az istentisztelet miatt, részt vehetnek a délutáni sétán is. Mind a négy lány örült, de egyikük sem annyira, mint maga Zsuzsanna. Öltöztek, indultak, Gina ismét Torma és Kis Mari között, mint legelőször, a két lány átsuttogott rajta, de most nem zavarta, nem is érdekelte. (Szabó Magda)</p> <p><u>Arra való tekintettel</u>, hogy bizonyos személyek nyomást gyakorolnak a tanév megkezdésének elhalasztása érdekében, a jegyzék leszögezi: a tanév struktúrája 1999. szeptember 1-jén kezdődik és 2000. június 15-én fejeződik be, ami összeegyeztethető az európai országok struktúrájával. (sajtónyelvi)</p> <p>Erdős Tamás ügyész perbeszédében <u>arra való tekintettel</u>, hogy a kártérítés adómentes, indítványozta: a bíróság Palotás Jánost mentse fel az első vádpont alól. (sajtónyelvi)</p> <p><u>Arra való tekintettel</u>, hogy a digitális gépekben nincs szükség mozgó alkatrészekre (ezáltal megszűnnek a kopás okozta pontatlanságok), a gépek teljes élettartamuk alatt ugyanarra a minőségű munkára alkalmasak. (tudományos)</p> <p>Ami ezek után kérdés, az inkább az, hogy érdemes-e megtartani az üdvözlő igét és üdvösség szót azokban az esetekben, amikor ezek az örök élet elnyerésére vonatkoznak, vagy itt is más megoldásokat kellene-e alkalmazni, <u>arra való tekintettel</u>, hogy a forrásnyelvi szöveg nem használ olyan speciális szót, amely kizárólag az örök élet elnyerésére vonatkozna. (tudományos)</p> <p>Visszatérve a buszpályaudvarra, az első út, ami az információhoz vezetett, ahol megkérdeztem, hogy indítottak-e plusz buszjáratokat, <u>arra való tekintettel</u>, hogy ezek a vasúti vonalak megszűntek? (besznye)</p> <p>Így van, így van, de azt gondolom, hogy ezeknél az éttermeknél is természetesen akkor maradnak életben, hogyha nagyon-nagyon színvonalasak és nagyon jók, pláne <u>arra való tekintettel</u> is, hogy ugye ezek valóban, ezek nem olcsó éttermek, drágák, de én azt látom, hogy ugye a gasztronómia egyre inkább pezseg, egyre színvonalasabb éttermek nyílnak, az emberek egyre inkább nyitottak és keresik a minőséget, egy étteremben egyre inkább az élményt keresik, és nem feltétlenül csak magát az étkezési élményt. (besznye)</p> <p>Egyébként a konkrét kérdésre rátérnék, új jogszabályi kötelezettségeink vannak, egyik többek között az, hogy <u>arra való tekintettel</u>, hogy a cégek alapítása idén jelentősen megkönnyebbedik, akár órák alatt is lehet új cégeket bejegyezni, ez együttjárhat azzal, hogy rosszakarátú emberek adott esetben úgy alakítanak céget, hogy ezt adócsalásra akarják felhasználni. (besznye)</p> <p>Az idézőjelet merő formaságból használom, és csupán <u>arra való tekintettel</u>, hogy a hadügyi tárca politikai vezetése többrendbeli cáfolatban tudatta: ők ugyan nem kezdeményezték a Magyar Honvédség parancsnokának felmentését. (személyes)</p> <p>Ha majd uralomra kerülünk, autokrata kormányunk önfenntartási okokból el fogja kerülni, hogy a néptömegeket érzékenyen megterhelje adókkal, <u>arra való tekintettel</u>, hogy a nép atyjának és oltalmazójának szerepét játssza. (személyes)</p> <p>Még valamit szeretnék megosztani veletek, különösen <u>arra való tekintettel</u>, hogy jó néhányan tudjátok az ünnep igazi értelmét. (személyes)</p>

Végül egy példa tanszékünk egyik tanárának egy másik tanárhoz intézett leveléből:

Köszönöm/köszönjük a remek feladatokat. Ha ezekből válogatunk az államvizsgára, azt kérem, hogy néhány műfaj ne szerepeljen a vizsgafeladatok között, szintén diákjaink

képességeire (mi az, ami a gyakorlás során a többségnek nehézséget okozott), valamint arra való tekintettel, hogy az államvizsgára összeállított fogalomlistánk, amelyre alapult a gyakorlás, mely műfajokat nem tartalmazta.

A példából látjuk, hogy az *arra való tekintettel* utalószói szerkezet mindenekelőtt a **formális** stílusú szövegekben fordul elő, de akadnak olyan **kiegyszerített** stílusú szövegek is, melyekből egyáltalán nem rí ki.



A kifejezést mindenekelőtt a **formális** stílusú szövegekben ajánljuk használni, ám ha a szövegben **nem okoznak stílustörést**, mások kéziratában **nem ajánljuk másra javítani**.



Benczúr Kerti Esték bejegyzése



Benczúr Kerti Esték

Június 10. · 🌐



Kedves Nézőink!

Tekintettel arra, hogy a meteorológiai intézetek egyértelműen esős időjárást jeleznek a mai napra, a Pénzügyőr Zenekar Nyárköszöntő Koncertjét a június 11., keddi esőnapon tartjuk meg. A jegyek érvényesek!

Megértésüket köszönjük!



& VONATKOZÓ NÉVMÁS JELZŐI SZEREPBEN

Nemcsak mondatkezdő helyzetben fordulhat elő a vonatkozó névmás jelzői szerepben. Főleg a **formális** stílusú szövegek bizonyos típusaiban gyakori a jelzői helyzetű *amely* akkor is, amikor a mellékmondat követi a főmondatot.



Ilyenkor – tipikus esetben – a referens megismétlése vagy a rá való utalás más szóval az **egyértelműséget** vagy a **nyomatékosítást** szolgálja, olykor pedig csak egyszerűen a stílus **formalitásához** járul hozzá (a formális stílustól nem idegenek a hosszabb, nehezkesebb nyelvi formák).

1. Második kitérőül a magyar ajkú görög katolikusokat kell említenünk: amikor a szovjet hatalom számba vette új alattvalóit, többük nemzetiségét önkényesen megváltoztatta. Így lettek a románok moldovánok, a ruszinok ukránok – azokkal a magyarokkal együtt, akik nem római katolikusoknak vagy reformátusoknak vallották magukat, hanem görög katolikusoknak, amely felekezet a Kárpátalján élő szlávok nemzeti egyházának tekinthető. (Balla D. Károly)
2. Számunkra 1948 februárja végső fokon a nemzeti atrocitások megszűnését jelenti, habár jellemzően felemás igazságokkal és felemás megoldásokkal, amely féligazságok és félmegoldások egészen napjainkig rányomták bélyegüket az itteni magyarság társadalmi fejlődésére és társadalmi struktúrájának az alakulására. (Dobos László)
3. A dopamin termelődését beindíthatja egy jó ízű étel, a kellemes társaság, valamely kedvenc időtöltés (a barkácsolástól az olvasáson át a sporttevékenységig), vagy akár az is, ha a feladatunkat sikeresen végezzük el... Az endorfinok, amely hormonok az agyban termelődnek, pontosan úgy hatnak a kedélyünkre, a közérzetünkre, mint a drogok. (sajtó)
4. „Csinálhatnak közös programokat, amely programok alatt a gyerek ugyanúgy látja, hogy az apja hogyan viselkedik a barátaival, hogyan öltözik, miképp cselekszik a különböző informális kapcsolatokban, a boltban, az étteremben, a társadalom többi tagjával.” – mondja a szakember. (sajtó)
5. A polgári ügyek intézését eunuch fivérére bízta, aki vasszigorral hajtotta be a társadalom minden rétegén az adókat, amely feladatot az állami bürokrácia és a hivatali nemesség támogatásával vitt végbe. Az adóterhek azonban olyan súlyosnak bizonyultak, hogy idővel lázadásokhoz vezettek. (tudományos)
6. 2003 óta Ifjúsági Klubunk is működik, kezdetben sajnos változó helyszíneken, amely tény nagyban hátráltatta a klub fejlődését. Egyesületünk kezdeményezte az önálló Pécs-Üszögi Településrészi Önkormányzat megalakítását 2003-ban Pécs város polgármesterénél. A Részönkormányzat a kezdeményezést követő évben megalakult. (tudományos)
7. Örülök a miniszter úr hozzászólásának, mert a végén egy mondatával megemlítette még egyszer azt a problémát, amit én egy korábbi felszólalásomban szerettem volna jelezni, vagyis hogy a nemzetbiztonsági törvényjavaslat valójában egy olyan területen próbál szabályozni bizonyos részelemeket, amely terület ennél sokkal komplexebb és szerteágzóbb, mint amit ez a törvényjavaslat jelen pillanatban magában tud foglalni. (hivatalos)
8. Ezen törvéynél, tehát az értékpapír-törvéynél alapvetően támogatni kell azokat az elvéket, amely elvek meghúzódtak a törvényjavaslat mögött, amely elvek közül mindenképp, mondjuk, az egyik legfontosabb az, hogy a nyugati országok, és itt elsősorban az európai uniós országok szabályozási rendszerével való konformitás megteremtése legyen. (hivatalos)

Látjuk, hogy a példák egy részében a beszélő a referens szó szerint ismétli meg, ezzel nagyobb nyomatékot adva neki, ahogy ezt a 4. és 8. sz. példa mutatja. A 8. sz. példában az is látszik, hogy a szerző kínosan törekszik az egyértelműsége: nemcsak a vonatkozó névmás referensét ismétli meg, az *elvek* szót, hanem a mondat elején az *ezen* mutató névmás referensét is, az *értékpapír-törvényt*. Ezzel a pontosságra való törekvéssel (de ha kevésbé vagyunk megértőek, *pontoskodásnak* is nevezhetjük) egyszerismind növeli is a stílus formalitását, ami egy parlamenti felszólalásban akár helyénvaló is lehet.

Ha a referens távolabb esik a vonatkozó névmástól, akkor szó szerinti megismétlése mindenképpen megkönnyíti a megértést. Ez a helyzet a 7. sz. példában, melyben a vonatkozás a megismétlés nélkül is egyértelmű volna az *olyan* utalószónak köszönhetően, de mivel a referens – a *terület* szó – távolabb áll, megismétlése valószínűleg könnyebbé és gyorsabbá teszi a mondat megértését.

Ugyancsak az egyértelműséget és a könnyebb megértést szolgálhatja a 2. sz. idézetben a vonatkozás pontosítása szinonimák segítségével: a *felemás igazságok* és a *felemás megoldások* referensekre a *féligazságok* és *félmegoldások* utal vissza. Ez indokolt is, hiszen ha a szerző csak az *amelyek* névmás használta volna, nem lenne egyértelmű, hogy az csak a közvetlenül előtte áll *felemás megoldásokra* vonatkozik, vagy ezzel együtt a *felemás igazságokra* is.

A 3. sz. példában a szerző hiperonimát használ (*endorfinok, amely hormonok*), amely többletinformációt ad az olvasónak, megkönnyítve így a megértést, s tömörebbé téve a fogalmazást.

Látszólag hiperonimát találunk az 1. sz. idézetben is, csak hogy itt a vonatkozás kissé pongyola, ugyanis a *görög katolikusok* valamilyen vallású embereket jelent, a *felekezet* viszont magát a vallási szervezetet. Bár elméletileg ez a fogalmazásmód hibásnak mondható, nem okoz döccenőt, s alighanem csak az az olvasó veszi észre a hibát, aki keresi...

Ezt a problémát leginkább a **mondatszerkezet megváltoztatásával** lehet megoldani, például így: *... akik nem római katolikusoknak vagy reformátusoknak vallották magukat, hanem görög katolikusoknak. A görög katolikus felekezet a Kárpátalján élő szlávok nemzeti egyházának tekinthető.*

<i>Eredeti szövegrészlet</i>	<i>Átfogalmazás</i>
<i>...akik nem római katolikusoknak vagy reformátusoknak vallották magukat, hanem görög katolikusoknak, amely felekezet a Kárpátalján élő szlávok nemzeti egyházának tekinthető.</i>	<i>...akik nem római katolikusoknak vagy reformátusoknak vallották magukat, hanem görög katolikusoknak. A görög katolikus felekezet a Kárpátalján élő szlávok nemzeti egyházának tekinthető.</i>

Az 5. sz. példában a *feladatot* a tagmondat egészére utal vissza, arra a tényre, hogy az eunuch(vasszigorral) hajtotta be (mindenkin) az adókat. Ez egyértelműbb és elegánsabb vissza-utalást eredményez, mint ha az ilyenkor szokásos *ami* névmást használta volna (*...vasszigorral hajtotta be a társadalom minden rétegén az adókat, amit az állami bürokrácia és a hivatali nemesség támogatásával vitt végbe*).

<i>Eredeti szövegrészlet</i>	<i>Átfogalmazás</i>
A polgári ügyek intézését eunuch fivérére bízta, aki vasszigorral <u>hajtotta be</u> a társadalom minden rétegén az <u>adókat</u> , <u>amely feladatot</u> az állami bürokrácia és a hivatali nemesség támogatásával vitt végbe.	A polgári ügyek intézését eunuch fivérére bízta, aki vasszigorral <u>hajtotta be</u> a társadalom minden rétegén az <u>adókat</u> , <u>amit</u> az állami bürokrácia és a hivatali nemesség támogatásával vitt végbe.

Nyelvtani szempontból az 5. sz. példához hasonló a 6. sz. példa, itt sem egy főnévre vonatkozik az *amely*, hanem arra, hogy a klub változó helyszíneken működött. Itt azonban az *ami* használata nem eredményezett volna kétértelműséget vagy nehezebb megértést (*Ifjúsági Klubunk is működik, kezdetben sajnos változó helyszíneken, ami nagyban hátráltatta a klub fejlődését*).

<i>Eredeti szövegrészlet</i>	<i>Átfogalmazás</i>
2003 óta Ifjúsági Klubunk is <u>működik</u> , kezdetben sajnos változó helyszíneken, <u>amely tény</u> nagyban hátráltatta a klub fejlődését.	2003 óta Ifjúsági Klubunk is <u>működik</u> , kezdetben sajnos változó helyszíneken, <u>ami</u> nagyban hátráltatta a klub fejlődését.

Lehetséges, hogy a szerző magát az *ami* névmást akarta elkerülni, de – szerencsére – nem az önmagában álló hiperkorrekt *amelyt* választotta, hanem jelzői helyzetbe helyezte az *amelyt*, ezzel nyelvi szempontból indokoltá téve az *amely* névmás választását.

& AZ ÖSSZETETT MONDATOK SZÓRENDI KÉRDÉSEI

Ez a témakör két fejezetre tagolódik. Az egyikben arról lesz szó, hogyan befolyásolja a tagmondaton belüli szórendet az a tény, hogy a tagmondat egy összetett mondatba tagolódik be. A második fejezetben pedig mondatrendi kérdésekről lesz szó, azaz arról, hogy a mellékmondatnak milyen lehet a sorrendi helye.

1. Tagmondaton belüli szórend összetett mondatban

1. Főntebb, az utalószó nélküli mondatok egyértelműsítésének tárgyalásakor már beszéltünk róla/arról ☺, hogy alárendelő összetett mondatban – ha a főmondat **nem tartalmaz utalószót** – a **mellékmondatot** „első körben” a **főmondat utolsó főnévére értjük**.

Ezt az értelmezést felülírhatja a **szövegösszefüggés** vagy a **világismeret**, ahogy az alábbi mondatban is látjuk:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
A konferencián a kutatók ismertették a kutatási <u>eredményeket</u> a <u>kórokozókról</u> , <u>melyeket</u> a nagyközönség körében is el akarnak terjeszteni.	A konferencián a kutatók ismertették a <u>kórokozókról</u> szóló kutatási <u>eredményeket</u> , <u>melyeket</u> a nagyközönség körében is el akarnak terjeszteni.

Látjuk, hogy a bal oldali mondatban a vonatkozó névmás nem a közvetlenül előtte álló *kórokozók* főnévre vonatkozik, hanem az *eredményeket* főnévre. Ugyanis minden épeszű ember a **világismerete** alapján (s valószínűleg a szöveg folytatásából is) rájön, hogy a kutatók nem a kórokozókat akarják az emberek közt elterjeszteni, hanem a róluk szóló kutatási eredményeket (legalábbis a covid előtti világtörténelmi korszakban így volt).

Még ha félreértéstől egyáltalán nem kell is tartanunk, **gondozott** szövegben, különösen ha az **formális** vagy **választékos** stílusú, a jobb oldali oszlopban található változat a helyénvaló, melyben a vonatkozó névmás a főmondat **utolsó főnévére** vonatkozik.



A javított változatban a jelzői értékű hátravetett határozót a *szóló* kapcsolóelem segítségével valódi jelzővé tettük, s ezáltal az *eredmények* került közvetlenül az *amelyek* mellé.

Az alábbi mondatban viszont a **világismeret sem igazít el**, s az sem biztos, hogy a tágabb szövegkörnyezet segít:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott (szórendváltogatás)</i>	<i>Ajánlott (utalószó)</i>
Kiváló tudósunk <u>előadást</u> tartott a kongresszuson, <u>amely</u> nagyban hozzájárult a kérdés tisztázásához.	Kiváló tudósunk a kongresszuson <u>előadást</u> tartott, <u>amely</u> nagyban hozzájárult a kérdés tisztázásához.	Kiváló tudósunk <u>olyan előadást</u> tartott a kongresszuson, <u>amely</u> nagyban hozzájárult a kérdés tisztázásához.

A kifogásolt mondat nyilván azt akarja jelenteni, hogy az előadás járult hozzá nagyban a kérdés tisztázásához, ám az a feltételezés sem abszurd, hogy maga a kongresszus az, amely döntő szerepet játszott a kérdés tisztázásában.

A mondat **egyértelműsítésének** két lehetősége van: az egyik a **szórendváltoztatás** (középső oszlop), a másik az **utalószó kitétele** (utolsó oszlop).

A **szórendváltoztatás** által az *előadás* szó került közelebb a vonatkozó névmáshoz, így egyértelművé vált, hogy az előadás járult hozzá a kérdés tisztázásához, nem a kongresszus. Az **utalószó** alkalmazásával annak ellenére egyértelművé válik a mondat, hogy a vonatkozó névmáshoz a *kongresszus* főnév közelebb áll, mint az *előadás*.

2. Eltér az egyes nyelvújítók véleménye arra nézve, mennyire szükséges, hogy a főmondatnak az a főneve, melyet a mellékmondat fejt ki, minél közelebb álljon a mellékmondat-hoz, ill. annak kötőszavához, ha a mondatban **utalószó is található** (amely **egyértelműen** mutat a mellékmondatra).

A *Nyelvújító kézikönyv* ilyen esetben **nem tartja szükségesnek a szórendváltoztatást**:



Olyan gyümölcsért egy fillért sem adok, amelyben kukac van.

Az *olyan* utalószó egyértelművé teszi, hogy a kukac a gyümölcsben van, nem a fillérben. Ezért nemcsak a **világismeret** alapján egyértelmű a vonatkozás (minden épeszű ember tudja, hogy a pénz nem lehet szó szerinti értelemben kukacos, a gyümölcs viszont lehet), hanem **nyelvileg** is, az utalószónak köszönhetően.

Ezzel szemben a *Hivatalos nyelvünk kézikönyve* még olyankor is azt ajánlja, hogy a **vonatkozó névmás előtt az a főnév álljon, melyre a névmás vonatkozik**, ha az utalószó egyértelművé teszi a kapcsolatot:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. Kiváló tudósunk <u>olyan előadást</u> tartott a kongresszuson, <u>amely</u> nagyban hozzájárult a kérdés tisztázásához.	Kiváló tudósunk a kongresszuson <u>olyan előadást</u> tartott, <u>amely</u> nagyban hozzájárult a kérdés tisztázásához.
2. A megyei és a fővárosi tanácsok a KSH területi szervei részére biztosítják <u>azokba az adatokba</u> is a betekintést, <u>amelyekkel</u> az állami statisztikai adatgyűjtési rendszerből a KSH területi szervei nem rendelkeznek.	A megyei és a fővárosi tanácsok a KSH területi szervei részére biztosítják a betekintést <u>azokba az adatokba</u> is, <u>amelyekkel</u> az állami statisztikai adatgyűjtési rendszerből a KSH területi szervei nem rendelkeznek. A megyei és a fővárosi tanácsok a KSH területi szervei részére betekintést biztosítanak <u>azokba az adatokba</u> is, <u>amelyekkel</u> az állami statisztikai adatgyűjtési rendszerből a KSH területi szervei nem rendelkeznek.

Ebben az esetben **nem látszik feltétlenül szükségesnek az ajánlott szórendet alkalmazni** még **formális** vagy **választékos** stílusú szövegben **sem**. Az **1. sz. mondatban** az *olyan* utalószó

egyértelművé teszi, hogy az *amely* az *előadás* főnévre, nem pedig a *kongresszus* főnévre vonatkozik; a 2. sz. mondatban hasonlóképpen az *azokba* utalószó teszi egyértelművé, hogy az *amelyekkel* az *adatokba* főnévre vonatkozik, nem pedig a *betekintést* főnévre. Ugyanakkor a 2. mondat talán mégiscsak gördülékenyebb valamivel az ajánlott formában, így gondozott szövegben jól tesszük, ha azt választjuk.

Mások szövegében ilyen esetben **egyáltalán nincs szükség javításra**.



3. Vannak azonban olyan esetek is, amikor az utalószó nem teszi egyértelművé a vonatkozást, és ilyenkor nagyon is ajánlatos a szórendváltoztatás:

Kifogásolt	Ajánlott
A boltvezető <u>azt</u> az árut már nem vette fel a <u>tegnap lezárt leltárba</u> , amely tegnap érkezett meg.	A boltvezető <u>azt</u> az árut, amely tegnap érkezett meg, már nem vette fel a <u>tegnap lezárt leltárba</u> .

Az eredeti mondatban az *azt* nem feltétlenül utalószó, vonatkozhat anaforikusan az előző mondatra is, így aztán nem egyértelmű, hogy az *amely* az *áru* főnévre vonatkozik-e vagy a *leltárra*. A szórendcsere ezt egyértelművé teheti, igaz, azon az áron, hogy a mellékmondat szétszakítja a főmondatot.

Ha ettől a megoldástól vonakodunk, **megváltoztathatjuk a szórendet a főmondatban**, s így elkerüljük a főmondat kettészakítását:

Kifogásolt	Ajánlott
A boltvezető <u>azt</u> az árut, amely tegnap érkezett meg, már nem vette fel a <u>tegnap lezárt leltárba</u> .	A boltvezető már nem vette fel a <u>tegnap lezárt leltárba</u> <u>azt</u> az árut, amely tegnap érkezett meg.

Ezenkívül **jelzővé** is alakíthatjuk a mellékmondat tartalmát:

Kifogásolt	Ajánlott
A boltvezető <u>azt</u> az árut, amely tegnap érkezett meg, már nem vette fel a <u>tegnap lezárt leltárba</u> .	A boltvezető <u>a tegnap érkezett árut</u> már nem vette fel a <u>tegnap lezárt leltárba</u> .

4. Amikor a szórendet módosítani szeretnénk úgy, hogy a főnév, amelyre a mellékmondat vonatkozik, a vonatkozó névmási kötőszóhoz minél közelebb álljon, ügyelnünk kell arra, hogy **kötöttebb szókapcsolatokat ne vágjunk szét**, ha nem muszáj:

Kifogásolt	Ajánlott
Ha a gyám (gondnok) személyében változás történik, a volt gyám <u>végszámadást</u> , amely a vagyonkezelés egész időtartamára kiterjed, <u>köteles adni</u> .	Ha a gyám (gondnok) személyében változás történik, a volt gyám <u>köteles végszámadást adni</u> , amely a vagyonkezelés egész időtartamára kiterjed.

A bal oldali oszlopban található mondat **ügyetlen fogalmazású**, épp azért, mert a mellékmondat félbeszakítja a *végszámadást köteles adni* szerkezetet. Szórendi változtatással a probléma jól megoldható, ahogy a jobb oldali oszlopban látjuk.

Általában véve az a jó, ha az időhatározóhoz kapcsolódó időhatározói értelmező mellékmondat követi a főmondat időhatározóját, bár a nyelvőrök szerint a **besznyére és kevésbé formális írott nyelvre** az ilyen mellékmondat **hátravetése jellemző**:



<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
Öt évvel ezelőtt még valamennyien iskolások voltak, amikor megalapították a gyermektáncsoportot.	Öt évvel ezelőtt, amikor megalapították a gyermektáncsoportot, még valamennyien általános iskolások voltak.

Látjuk, hogy a bal oldali oszlopban a mellékmondat követi a főmondatot, és így az *öt évvel ezelőtt* időhatározó el van szakadva a rá vonatkozó mellékmondatbeli *amikor* vonatkozó névmástól. Ez az a változat, amit a nyelvűvelők jellemzőnek mondanak a besznyére és a kevésbé formális írott nyelvre. A jobb oldali oszlopban van a **szabatosabb** változat. Ezt tudjuk ajánlani a **gondozott** szövegekben.

Ennél a szabálynál azonban fontosabb az, hogy **az állítmány ne legyen elválasztva a szorosan eléje kívánkozó hangsúlyos határozótól**. Ha tehát a két szabály ütközik, **inkább kerüljön a mellékmondat távolabb az időhatározótól, mint hogy az állítmány elszakadjon a hangsúlyos határozótól**:



<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
Augusztus óta, amióta elvégeztem a Zeneakadémiát, vagyok az operában.	Augusztus óta vagyok az operában, amióta elvégeztem a Zeneakadémiát.

A *Nyelvművelő kézikönyv* szerzőinek véleménye szerint ilyen esetben még jobb megoldás a **mellérendelő szerkesztésmód**:



<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
Augusztus óta vagyok az operában, amióta elvégeztem a Zeneakadémiát.	Augusztus óta vagyok az operában, akkor végeztem el a Zeneakadémiát.

Azzal teljesen egyetérthetünk, hogy jobb, ha nincs elválasztva az állítmány a hangsúlyos határozótól, de azzal már nem, hogy még jobb lenne a mellérendelő szerkesztésmód. Az alárendelő és a mellérendelő szerkesztésmód **közül szabadon választhatunk**.



A mondat szerkezetbe kevésbé szorosan illeszkedő mondatrészek, például a (nem hangsúlyos) **határozói bővítmények jobban elviselik a közbeékelődést**. A nyelvűvelők irodalmi példát is idéznek erre:



Túl a tornyon, amelyet porbul rakott a szél, Büszke fegyver csillog, büszke hadsereg kél (Arany: Toldi I.)



5. Nemcsak a főnevek szórendje okozhat az alárendelő összetett mondat főmondatában gondot, hanem magának az **utalósónak a szórendje** is:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
1. A külföldi vezető engedéllyel rendelkező az a személy, aki...	Az a külföldi vezető engedéllyel rendelkező személy, aki...
2. A tulajdonos viseli a dologgal járó terheket és a dologban beállott azt a kárt, amelynek...	A tulajdonos viseli a dologgal járó terheket és azt a dologban beállott kárt, amelynek...
3. Gépjárművezető-képző tanfolyamnak minősül a mezőgazdaság területén rendezett az az iskolai vagy tanfolyami oktatás, amelynek tanterve...	Gépjárművezető-képző tanfolyamnak minősül az az mezőgazdaság területén rendezett iskolai vagy tanfolyami oktatás, amelynek tanterve...

Az 1. és a 2. sz. mondatban az utalószó közvetlenül az előtt a főnév előtt áll, amelyre vonatkozik, ami első pillantásra helyénvalónak tűnhet. Ám **ennek a főnévnek kijelölő jelzője van**, amelyet így az **utalósó elszakít a jelzett szavától**, s ez a mondatban **zökkenőt** okoz.

A 3. sz. mondatban is kettészakítja az utalószó a kijelölő jelzős szerkezetet, csak ott az utalószó nem közvetlenül a főnév előtt áll, amelyre vonatkozik, hanem az azt közvetlenül megelőző két jelző előtt (de mégsem a jelzős szerkezet élén).

Ezt a zökkenőt szünteti meg a nyelvőrök által javasolt változat, melyben az utalószó a szerkezet jelző elé kerül.

Az ilyen zökkenő annyira zavaró, hogy még a **rendezett** szövegekben is olyan **fogalmazási botlásnak** tekinthető, amelyet ki kell javítani mások kéziratában is. Természetesen ilyen típusú mondatok csak **formális**, esetleg a **választékos** stílusú szövegekben fordulnak elő, bizalmas stílusú szövegekben nem, úgyhogy ez utóbbi esetben maga a probléma föl sem merül.



2. A mellékmondat sorrendi helye

Ebben az alfejezetben olyan sorrendi kérdésekkel fogunk foglalkozni, amelyek a tagmondatok egészét érintik. Itt tehát már nem szórendről, hanem **mondatrendről** van szó.

A) Többszörös alárendelés esetén

Főntebb arra láttunk példákat, hogy ideális esetben a vonatkozó névmás arra a főnévre utal, amely a főmondatban a legközelebb esik hozzá.

Most arra nézünk meg példákat, hogy többszörös alárendelés esetén ez a megoldás **nem mindig jó**, mert **túlságosan szétszabdálja** a mondatot:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>	<i>Még inkább ajánlott</i>
A bélyegek, <u>amelyeket</u> fiamnak, <u>aki</u> nagy bélyeggyűjtő, rendeltem, megérkeztek.	A bélyegek, <u>amelyeket</u> fiamnak rendeltem, <u>aki</u> nagy bélyeggyűjtő, megérkeztek.	Megérkeztek a bélyegek, <u>amelyeket</u> fiamnak rendeltem, <u>aki</u> nagy bélyeggyűjtő.

A középső oszlopban található javított változatban a másodrendű mellékmondat hátrább került, így az elsőrendű mellékmondat állítmányát (*megrendeltem*) nem szakítja el az elsőrendű mellékmondat többi részétől a másodrendű mellékmondat. Még szebb a harmadik oszlopban olvasható megoldás, melyben a főmondat állítmánya előre került, s így nem kell elszakadnia a két mellékmondat miatt a főmondatban található alanytól. Persze ez a besznyében ilyesmit mondanánk:

Megérkeztek a bélyegek, amit (sic) a fiamnak rendeltem. (Tudod,) ő nagy bélyeggyűjtő.

B) A természetes időrend követése

A *Nyelvművelő kézikönyv* felhívja a figyelmet arra, hogy a **mellékmondatok helye** attól is függ, **mit akarunk a teljes mondatban kiemelni**, vagy **hogyan kapcsoljuk a mondatot az előzményhez**.

A szerzők azt ajánlják, hogy az **előidejű** időhatározói mellékmondat inkább **előzze meg** a főmondatot. A teljes mondat ugyanis így a legvilágosabb, így követik a tagmondatok a természetes időrendet.



<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
A bizottság az indítványt <u>elfogadta</u> , <u>miután</u> a felszólalók a kérdést alaposan megvitatták.	<u>Miután</u> a felszólalók a kérdést alaposan megvitatták, a bizottság az indítványt <u>elfogadta</u> .

Ezzel a **tanáccsal** egyetérthetünk. Valóban **gyorsabban, könnyebben érthető** az ajánlott változat.

A nyelvileg hátrányos beszélők számára kialakított, az egyszerű, könnyen érthető fogalmazást célzó szabályok közt is megtaláljuk – és nem csak a magyar nyelv viszonylatában – azt, hogy a mondatok vagy a tagmondatok az időviszonyoknak megfelelően kövessék egymást, azaz a korábban történetekre vonatkozó mondat, tagmondat előzze meg a későbbi történésekre vonatkozót. Persze a kompetens, felnőtt olvasóknak szánt szövegekben nem szükséges mindig a könnyebb érthetőségre törekedni, ezt felülírhatják más szempontok (pl. a sajátos esztétikai hatásra való törekvés).

Ahogy a *Nyelvművelő kézikönyv* szerzői is megjegyzik, a mellékmondat hátravetése (vagyis a bal oldali oszlopban található forma) akkor indokolt, ha a **vitát csak mellékesen akarjuk megemlíteni**, a hangsúly azon van, hogy a bizottság elfogadta az indítványt.

A *Nyelvművelő kézikönyv* szerzői **még szebbnek** tartják a mondatot, ha az **állítmány előrébb** kerül:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
<u>Miután</u> a felszólalók a kérdést alaposan megvitatták, a bizottság az indítványt <u>elfogadta</u> .	<u>Miután</u> a felszólalók a kérdést alaposan megvitatták, a bizottság <u>elfogadta</u> az indítványt.

E két változat közt nem esztétikai, hanem **stílusbeli különbség** van.



A bal oszlopban található inkább az **erősebben formális** stílusú szövegekbe való, a jobb oszlopban található pedig a **kevésbé formális** vagy **választékos** stílusú szövegekbe.



További lehetőség a **mellékmondat közbevetése**, de ezt a nyelvművelők **kevésbé szép** megoldásnak tartják:



A bizottság, miután a felszólalók a kérdést alaposan megvitatták, elfogadta az indítványt.

Közbevetéssel a mondat **kevésbé gördülékeny**, s ilyen értelemben valóban „kevésbé szép”.

A nyelvőrök a **hivatali nyelvben** bizonyos előzmények után ezeket a formákat is helyénvalónak tartják:



1.	2.
A bizottság az indítványt, <u>miután</u> a felszólalók a kérdést alaposan megvitatták, <u>elfogadta</u> .	A bizottság, <u>miután</u> a felszólalók a kérdést alaposan megvitatták, az indítványt <u>elfogadta</u> .

Természetesen **egyetértünk** azzal, hogy ezek a mondatok is helyénvalók lehetnek bizonyos szövegelőzmények után, különösen a hivatali nyelvben.

C) Mondatátszövődés

MONDATÁTSZÖVŐDÉSRŐL akkor beszélünk, amikor a mellékmondat egy része belekerül – mintegy beleszövődik – a főmondatba.

A mondatátszövődést olyan folyamatnak tekinthetjük, melynek révén az **összetett mondatoknak** egy **sajátos típusa** jön létre. Az átszövődéses összetett mondatok többsége lineáris szerveződése tekintetében az **egyszerű mondattal rokon**. Az átszövődéses mondatok **főmondata** gyakran „meggyengült”, **szerepe hasonlít az egyszerű mondatokban található módosítószókéra**, azokhoz hasonlóan szervesen, mintegy beékelődve kapcsolódik a közléshez.

Ezt a nyelvi formát a nyelvvelők nem nagyon helytelenítik, mivel a mondatátszövődést a **szépirodalom is alkalmazza, stíluseszközként is**.

A mondatfajta elfogadásában tehát mindenekelőtt a **nyelvi belletrizmus**, ill. tágabban a **nyelvi elitizmus** ideológiája játszik szerepet, az olyan általánosabb nyelvi ideológiák háttérében, mint amilyen a **nyelvi konzervativizmus, nyelvi szkriptizmus, nyelvi doktizmus** vagy **nyelvi standardizmus**.

A *Nyelvművelő kézikönyv* megfogalmazása szerint a mondatátszövődés tipikus esetei „sajátos zamatot, elevenséget adnak beszédünknek, költőink gyakran élnek is vele” (NyKk. II. 1985: 138).

<u>Átszövődés</u>	<u>Átszövődés nélkül</u>
Házamról jobb, ha <u>elhurcolkodom</u> (Tompá: A gólyához).	Jobb, ha <u>házamról elhurcolkodom</u> (átírt).

Nemcsak a költők élnek ezzel az eszközzel, hanem a **prózaírók** is. Általában elmondhatjuk, hogy a mondatátszövődés bizonyos fajtái nem idegenek a **választékos** stílustól, bár a mondatátszövődés alapvetően mégis a **bizalmas** stílusra jellemző, s a bizalmas stílusban valószínűleg többféle változata él:

<u>Átszövődés</u>	<u>Átszövődés nélkül</u>
<u>Apámnak ritkaság, hogy rossz kedve legyen.</u>	Ritkaság, hogy <u>apámnak rossz kedve legyen.</u>
<u>A torkát panaszolja, hogy fáj.</u>	Panaszolja, hogy <u>a torka fáj.</u>
<u>A döntés egészen biztos, hogy pozitív lesz.</u>	Egészen biztos, hogy a <u>döntés pozitív lesz.</u>
<u>Az a szék jobb lenne, ha <u>kint állna a garázsban.</u></u>	Jobb lenne, ha <u>az a szék kint állna a garázsban.</u>
<u>Visszafelé jobb lesz, ha <u>nem itt vezetnek bennünket.</u></u>	Jobb lesz, ha <u>visszafelé nem itt vezetnek bennünket.</u>

Átszövődéses fordulatként tekinthető a föntebb a mondattani szerkezetek közt említett *el kell, hogy menjek* is:

<u>Átszövődés</u>	<u>Erdélyiesen kötőszó nélkül</u>	<u>Átszövődés nélkül</u>
<u>el kell, hogy menjek</u>	<u>el kell menjek</u>	<u>kell, hogy elmenjek</u>

Hasonló még:

<i>Átszövődés</i>	<i>Átszövődés nélkül</i>
ki akarta, hogy menjek	akarta, hogy kimenjek

A viszonylagos elfogadás ellenére a nyelvőrök arra intenek, hogy az ilyen fordulatokat „ne használjuk állandóan, mert pongyolává teszik beszédünket” (uo.).

Ez elég **nehezen követhető tanács**, hiszen honnan tudjuk, hogy mi minősül „állandó” használatnak, amely már pongyolává tenné a beszédünket, s egyáltalán baj-e az, ha a hétköznapi beszéd pongyola. Ezenkívül kérdés az, hogy egy egyértelmű jelentésű szerkezet „állandó” használata, hogyan képes a beszédünket pongyolává tenni, mit kell egyáltalán ilyenkor „pongyolaságon” érteni.

Annyi biztos, hogy vannak **szövegtípusok**, melyekben az átszövődés bizonyos fajtái **pongyolának** tűnhetnek olyan értelemben, hogy a **rendezetlenség** benyomását keltik: ilyen mindezekelőtt a **formális** stílus, azon belül a **hivatali** nyelv vagy az egyéb **szaknyelvek**, de az átszövődés bizonyos fajtái a **választékos** stílusban is a **rendezetlenül** hatnának. Ilyen például az alábbi mondat:

<i>Átszövődés</i>	<i>Átszövődés nélkül</i>
Vitorlával felszerelt műanyaghajóján <u>reméli</u> , hogy két hónap alatt megteszi az utat.	Reméli, hogy vitorlával felszerelt műanyaghajóján két hónap alatt megteszi az utat.

A bal oldali oszlopban található változat a **besznyében** vagy az **informális írott nyelvben** megfelelő, ám nemcsak a **formális** stílusba **nem illik**, hanem a **választékosba** sem.



& TAGADÁS MELLÉKMONDATBAN

1. A „tagadja, hogy nem vitte el” típus

1. Ha a főmondatban tagadást, tiltást, akadályozást, ellenzést, óvást jelentő ige (igenév) vagy kifejezés fordul elő, a hozzá kapcsolódó és tartalmát kifejtő tárgyi vagy határozói mellékmondatban **váltakozás** van a **tagadó** és az **állító** formák közt.

<i>Tagadó</i>	<i>Állító</i>
A szemembe <u>letagadta</u> , hogy <u>nem ígért</u> nekem <u>semmit</u> .	A szemembe <u>letagadta</u> , hogy <u>ígért</u> nekem <u>valamit</u> .
Szigorúan <u>megtiltottam</u> nekik, hogy <u>ne nyúl</u> káljanak át a szomszéd virágaiért.	Szigorúan <u>megtiltottam</u> nekik, hogy <u>átnyúl</u> káljanak a szomszéd virágaiért.
<u>Óvtak</u> tőle, hogy <u>ne higgyem el</u> egyetlen szavadat se.	<u>Óvtak</u> tőle, hogy <u>elhiggyem</u> egyetlen szavadat.

Példák a **tagadást**, **tiltást**, **akadályozást** stb. kifejező igékre és kifejezésekre:

tagad, tilt, megtilt, tiltakozik, akadályoz, megakadályoz, gátol, meggátol, útját állja, késleltet, kizár, ellenez, lebeszél, óv, megóv, megment, óva int, tartóztat, visszatart, visszaraszt, eltanácsol

A váltakozás régi, már a **19. századi íróknál** is megvolt, s a **20. századiaktól** is tudunk idézni példákat:

<i>Tagadó</i>	<i>Állító</i>
Tagadja rútul, hogy <u>színem' se látta</u> (Arany)	Nem is <u>tagadom</u> , hogy <u>sikerülhet</u> (Arany)
A virágnak <u>megtiltani</u> nem lehet / Hogy <u>ne nyíljék</u> , ha jó a szép kikelet... (Petőfi)	Ki <u>tiltja meg</u> , hogy <u>elmondjam</u> , mi bántott / hazafelé menet? (József A.)
Ez nem <u>akadályozta</u> meg a mostohát abban, hogy <u>ne főzzön</u> belőlük (Veres P.: Számadás, 1937).	Ez nem <u>akadályozta</u> meg a mostohát abban, hogy <u>főzzön</u> belőlük (Veres P.: Számadás, 1955).*
Egy sem <u>engedte el</u> magának, hogy sorra <u>ne csókolja</u> a vendégeket. (Móricz: Erdély-trilógia)	

*Veres Péter Számadás c. „regényes önéletrajzának” 1. kiadása 1937-ben, javított kiadása 1955-ben jelent meg. A javítások magától a szerzőtől származnak.

Régebben a **tagadó** formák voltak a **gyakoribbak**:

<i>Tagadó</i>	<i>Állító</i>
Tagadja, hogy <u>nem vitte el</u> .	Tagadja, hogy <u>elvitte</u> .
Megtiltotta, hogy el <u>ne távozzam</u> .	Megtiltotta, hogy <u>eltávozzam</u> .
Megakadályozom, hogy <u>ne menjen ki</u> a szobából.	Megakadályozom, hogy <u>kimenjen</u> a szobából.

A tagadó alakok logikailag nézve **két ellentétes dolgot jelenthetnek**:

	1. jelentés	2. jelentés
Tagadja, hogy <u>nem vitte el</u> .	azt állítja, hogy nem vitte el	azt állítja, hogy elvitte
Megtiltotta, hogy el <u>ne távozzam</u> .	nem engedte, hogy eltávozzam	megtiltotta, hogy ott maradjak
Megakadályozom, hogy <u>ne menjen ki</u> a szobából.	nem engedem, hogy kimenjen a szobából	nem engedem, hogy a szobában maradjon

Ami a hagyományos formák létrejöttét illeti, a *Nyelvművelő* kézikönyv szerint a tagadószó **mondatvegyülés-összevonódás** útján került bele a mellékmondatba:

Tagadja. Azt mondja, hogy nem vitte el. → Tagadja, hogy nem vitte el.

Ezt a mondatvegyülést és összevonódást a *Nyelvművelő* kézikönyv szerzői „természetes nyelvi fejlődésnek” titulálják.

Ebben persze igazuk van, csak hogy amikor kárhóztatott, újabb kori keveredéssel jelenségekről van szó, mint pl. főntebb a *természetesen, hogy- vagy az el kell menjek*-féle szerkezetek esetében, akkor a keveredésben negatívumot látnak, és véletlenül sem említik meg, hogy a keveredés természetes nyelvi folyamat.



Ezzel a kézikönyv szerzői **nyelvi konzervativizmusukról** és **nyelvi belletrizmusukról** tesznek tanúbizonyságot.



A kettős tagadásnak ezt a sajátos válfaját a *Nyelvművelő* kézikönyv szerzői nyelvünk **hagyományos** vonásának tartják, s ezért nem helytelenítik.



Ez jól mutatja, hogy a **nyelvi konzervativizmus** (és a **nyelvi belletrizmus**) mennyire erős nyelvi ideológia a magyar nyelvvelésben: mivel a „logikátlan” tagadó forma hagyományos kifejezésmód, melyet az írók, költők is „szentesítettek”, a nyelvvelők még a logikátlanságon is túteszik magukat, sőt azon is, hogy az ilyen mondatoknak kétféle, egymással ellentétes dolgot jelentenek.



Ha új jelenségről volna szó, ez bőven elég volna a teljes elutasításhoz. Az már csak hab a tortán, hogy ez a kifejezési forma **szerkezetkeveredéssel** jött létre, ami újabb ok lenne a helytelenítésre – ha nem hagyományos formáról volna szó.



Látjuk, hogy a **nyelvi konzervativizmus** és a **nyelvi belletrizmus** felülírja a **nyelvi kontaminizmust**, ill. a **nyelvi lapszizmust** is.



Újabbán – éppen a logikus, félreérthetetlen kifejezésmódra való törekvés következtében – az **állító formák egyre jobban terjednek**.

Ezzel kapcsolatosan a magyar nyelvvelés **megosztott**: ahogy a *Nyelvművelő* kézikönyv is jelzi, **nem alakult ki egységes állásfoglalás** a tagadószó használatát illetően.

Egyfelől vannak olyan nyelvújítók, akik csak a **hagyományos** tagadó formát tartják elfogadhatónak.



A tagadószó elmaradását egyébként nyelvőreink idegen, mindenekelőtt **német** nyelvi hatással magyarázzák, ami azt jelenti, hogy a **nyelvi purizmus** felülírja a **nyelvi logicizmust**, a **nyelvi egzaktizmust**, a **nyelvi kontaminizmust**, ill. a **nyelvi lapszizmust**, valamint a **nyelvi percepcionizmust**. A nyelvi purizmus mellett a tagadószó elmaradásának helytelenítése a **nyelvi konzervativizmus** és a **nyelvi belletrizmus** megnyilvánulása is lehet.



Másfelől vannak olyan nyelvújítók, akik a gondolatközvetítés pontosságának szükségességére való hivatkozással **csak az állító** mellékmondatot tekintik helyesnek, főképp a *tagad* és a *tilt* igék után.

Felde Györgyi (1992: 285) például úgy látja, hogy „a hagyományos tagadó alak olykor annyira a visszájára fordíthatja a mondanivalót, hogy kellemetlen félreértést vagy akár humoros hatást is kelthet”:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
Nem tudta <u>megakadályozni</u> , hogy <u>ne</u> essenek <u>ki</u> az első osztályból [= az edző].	Nem tudta <u>megakadályozni</u> , hogy <u>kiessenek</u> az első osztályból.
Hogyan lehet <u>megakadályozni</u> azt, hogy az életben maradt kis súlyú újszülöttek <u>ne szenvedjenek</u> maradandó károsodást?	Hogyan lehet <u>megakadályozni</u> azt, hogy az életben maradt kis súlyú újszülöttek maradandó károsodást <u>szenvedjenek</u> ? Hogyan lehet <u>elérni</u> azt, hogy az életben maradt kis súlyú újszülöttek <u>ne szenvedjenek</u> maradandó károsodást?

Felde Györgyi szerint mindkét esetben ajánlatos az **állító alakot** választani, mivel „az eredeti mondat túlságosan erősen sugallja az ellenkező jelentést” (uo.).

A Felde Györgyihez hasonlóan gondolkozó nyelvújítók számára tehát a **nyelvi logicizmus** felülírja a **nyelvi konzervativizmust** és a **nyelvi belletrizmust**, legalábbis ebben az esetben. Ez öröndetes tény, amely a közlés **könnyebb érthetőségét**, vagyis a beszélők érdekeit szolgálja.



A *Nyelvújító kézikönyv* (NyKk. II. 1985: 926) egyik szélső véleményt sem osztja, hanem egyetértőleg idézi Kertész Manó állásfoglalását egy 1905-ben írott cikkéből:

... fölösleges az e kérdésen való vitatkozás, mert mind a két szerkezet helyes: bizonyos, hogy a mondat tagadó szó nélkül logikusabb, de a tagadó szóval való lélektanilag könnyen megmagyarázható, és aztán már igen el van terjedve. Egyiket sem lehetne az idegenszerűség vádjával illetni, mert hiszen amint a mi nyelvünk, úgy egyéb nyelvek is önállóan kifejllesztették mind a kettőt.

Lehet, hogy Kertész Manó korában, a tagadószós változat még nagyon el volt terjedve, s így érthető, hogy Kertész mindkét formát elfogadta. Bár nincsenek empirikus adataink, feltehető, hogy a tagadó formák azóta meglehetősen **visszaszorultak**, legalábbis a **bizalmas** és a **formális** stílusból.

Kovács panaszodik a barátjának:



-Képzeld csak el ezt a pechemet, tegnapelőtt vettem egy gyönyörű sonkát, és tegnap az orvosom megtiltotta, hogy sonkát egyek.

-Na, és nem lehet kicserélni? - kérdi a barát.

-Sajnos nem - feleli Kovács. - Már húsz éve a házi orvosunk.

A tagadó formák visszaszorulása és félreérthetősége miatt **inkább az állító formák** használatát ajánljuk, legalábbis a **bizalmas** és a **formális** stílusban. Ugyanakkor a **tagadó** formát **választékos** stílusban nem feltétlenül szükséges mások kéziratában kijavítani, **formális** stílusban viszont **igen**.



2. Hasonló jellegű váltakozást tapasztalunk akkor is, amikor a főmondatban olyan ige, igenév vagy kifejezés van, amely a tiltásnak, akadályozásnak, óvásnak mintegy az **eredményét** (valaminek az **elkerülését**, az **óvakodást**, **őrizkedést**) jelenti:

Tagadó	Állító
Nem tudott <u>ellenállni a kísértésnek</u> , hogy <u>meg ne dézsmálja</u> a gyümölcsöt.	Nem tudott <u>ellenállni a kísértésnek</u> , hogy <u>megdezsmálja</u> a gyümölcsöt.
Játék közben szinte <u>elkerülhetetlen</u> , hogy olykor hajba <u>ne kapjanak</u> a gyermekek.	Játék közben szinte <u>elkerülhetetlen</u> , hogy olykor hajba <u>kapjanak</u> a gyermekek.

Irodalmi példák:

Tagadó	Állító
Csak <u>kicsibe múlt el</u> , hogy <u>le nem szédüle</u> (Arany János).	S beveté a rózsát a tónak habjába: <u>Nem sok híja volt</u> , hogy <u>ő is ment</u> utána (Petőfi).

Példák **elkerülését**, **óvakodást**, **őrizkedést** kifejező igékre és kifejezésekre:

elkerül, elkerülhetetlen, elmulaszt, megáll valamit, ellenáll, óvakodik, őrizkedik, kételkedik, kis híja van, kevés híja van, nem sok híja van, kicsibe múlik, nem sokba múlik stb.

Van, amikor nem lehet elkerülni, hogy áldozattá váljunk

Belföld 2023. február 14., kedd 14:13

A múlt hét második felében egy magyarokból és külföldiekből álló csoport négy támadást hajtott végre Budapesten, találmra kiválasztott emberek ellen. Barabás Andrea Tünde, az Országos Kriminológiai Intézet igazgatója a Spirit FM Aktuál című

☰ PÉNZ SZELLEM ÉS LÉLEK TESTI JÓLÉT KORTÁRS MŰVÉSZEK

A napfényben töltött pillanatainkban óvakodjunk attól, hogy sötét árnyékok vessünk

július 10, 2022

IDÉZ

KI

M

Aurescu nem állta meg, hogy ne kommentálja a „hatástalan” ausztriai Schengen-kampányt



Járvány idején sem állta meg egy polgármester, hogy nyugdíjasokat ölelgessen, miután ételt osztott nekik



Gallusz Nikolett: Elkerülhetetlen, hogy mindent odaadj, és ez a pálya mindent el is szív az embertől

SZINPAD

Elkerülhetetlen, hogy ne hálózatban gondolkodjunk

Fél lábbal még a jelenünkben, de már a jövőt vetíti előre a Barabásilab és Barabási Albert László kiállítás, a Rejtett mintázatok, amely negyedik állomásaként érkezett Marosvásárhelyre és október közepéig látogatható a Maros Megyei Múzeum várbeli épületében.

3. A *Nyelvművelő kézikönyv* szerint (NyKk. II. 1985: 926) „főképp az akadályozást, óvást, óvakodást stb. jelentő főmondat után – ha az ilyen főmondatban ráadásul tagadószó is szerepel – természetesebbnek, gördülékenyebbnek hat a hagyományos szerkesztésforma, tehát a tagadószóval megtoldott mellékmondat”:

Tagadó	Állító
1. Így sem tudta <u>megakadályozni</u> a mozdonyvezető, hogy <u>neki ne ütközzön</u> a tehervonat mozdonyának.	Így sem tudta <u>megakadályozni</u> a mozdonyvezető, hogy <u>nekiütközzön</u> a tehervonat mozdonyának.
2. A fasiszták ezzel nem tudták <u>késleltetni</u> , hogy <u>ne szülessen meg</u> a független Algéria.	A fasiszták ezzel nem tudták <u>késleltetni</u> , hogy <u>megszülessen</u> a független Algéria.
3. Nem tudtam <u>megállni</u> , hogy vállatóra <u>ne fogjam</u> a főnököt.	Nem tudtam <u>megállni</u> , hogy vállatóra <u>fogjam</u> a főnököt.
4. Óva intett, hogy <u>ne menjek el</u> .	Óva intett, hogy <u>elmenjek</u> .

Egyáltalán nem biztos, hogy a bal oldali oszlopban olvasható tagadó változat a természetesebb a kettő közül, meg kellene empirikusan vizsgálni. Addig is, amíg nincsenek kutatási eredmények, érdemes az **állító formát** részesíteni előnyben, legalábbis a **bizalmas** és a **formális** stílusban.



A 4. mondat esetében **három forma váltakozik** egymással:

1. <u>Óva intett, hogy <u>ne menjek el</u>.</u>	2. <u>Óva intett, hogy <u>elmenjek</u>.</u>	3. <u>Óva intett, <u>nehogy elmenjek</u>.</u>
--	--	--

Tótfalusi István (Tótfalusi 1999: 158) a *Kis magyar nyelvklinikában* is felállít egy szabályt: véleménye szerint olyankor, amikor a főmondat tagadó formájú, „az arányosság kedvéért a mellékmondatban is helyénvaló a tagadószó”:



A virágnak **megtiltani nem lehet**, / **Hogy ne nyíljék**, ha jön a szép kikelet. (Petőfi)

Ez a szabály annyiban hasonlít a *Nyelvművelő kézikönyv* szabályára, hogy a *Nyelvművelő kézikönyv* is főként olyankor tartja természetesebbnek a tagadó formát, amikor a főmondatban tagadószó van.

Mégsem biztos, hogy ez a szabály helytálló, **empirikus** kutatásokra volna szükség.

Maga Tótfalusi beismeri, hogy a tagadás ilyen esetben sem kötelező, „sőt élő nyelvünkben inkább el is marad” (uo.):



Nem tilthatjuk meg a gyermekeknek, hogy a szünetben jól kirohangálják magukat.

Ha azonban az akadályozást, óvást, óvakodást stb. jelentő főmondatban **utalószó** van, a *Nyelvművelő kézikönyv* szerzői éppúgy, mint Tótfalusi a mellékmondatot **állító** formában ajánlják használni:

Senki sem gátolhat meg **abban**, hogy elmenjek hozzád!

Őrizkednie kell **attól**, hogy mulasztást kövessen el.

Óva intett **attól**, hogy elmenjek.

Ennyire bonyolult szabályokat aligha tud valaki megjegyezni, a legjobb, ha a **nyelvérzékünkre** támaszkodunk, ha pedig **bizonytalanok** vagyunk, használjuk inkább az **állító** formákat.



Nem tiltható meg, hogy a szomszéd a házunk előtt parkoljon



Lázár: Az embereknek nem tiltható meg, hogy elmondják a véleményüket a bíróságok döntéseiről

Nem tiltható meg, hogy a munkavállaló vallási ruhadarabot viseljen



A Fidesz miatt nem tilthatjuk meg, hogy a postaládánkat reklámmal tömjék tele

Főként a multinacionális cégek kérésten és környezetkárosító reklámterjesztésének visszaszorítását célozta a Jobbiknak az a Madarak és Fák Napja alkalmából benyújtott törvényjavaslata, mellyel a lakók által egy postaládára kihelyezett felirattal megtilthatóvá tette volna, hogy reklámmal tömjék tele a levélszekrényüket. A Fidesz most leszavazta az indítványt

Nem tilthatják meg, hogy nyilatkozz egy tüntetésen



Kijev szerint Moszkva nem akadályozhatja meg, hogy az ukrán állam a krímiekkel kommunikáljon

Oroszország nem akadályozhatja meg, hogy az ukrán hatóságok kommunikációs pontokat hozzanak létre a krími és Donyec-medencei megszállt területeken lakókkal a demarkációs vonalak mentén - jelentette ki vasárnap Oleh Nyikolenko, az ukrán külügyminisztérium szóvivője.



2019. július 28., 16:31 ma7 | MTI

Irán óva inti az EU-t attól, hogy haditengerészeti egységet küldjön a Hormuzi-szoroshoz

Moldova óva intette állampolgárait attól, hogy Izraelbe utazzanak

10:28 Április 16, 2024

Bár cikkek címében kevés példát találtunk a mellékmondati tagadó formákra, az internetes szövegekből valamivel több ilyen tudunk idézni.

Elmúltam 17, és ahogy telnek a napok, egyre közelebb vagyok a 18-hoz. Mégis úgy érzem magam, mint egy sokkal kisebb gyerek, mint egy 5 éves, akire figyelnek, akire vigyázni kell, mert ha nem teszik, akkor kirohan az autó elé. Hirtelen minden hatalmas fordulatot vett, és én ott álltam középen és bár csak egy figyelőnek éreztem magam, mégis minden miattam történt úgy, ahogy. Azért, mert néhány ember egyszerűen fontosnak érzi azt, hogy megvédjen engem. Valamiért a fejükbe vették, hogy védelemre szorulok. És sehogy sem vagyok képes arra, hogy meggyőzzem őket arról, hogy ez nem igaz. Ha arról van szó, hogy féltenek, akkor oké, mert megértem. De nem köthetnek meg nekem mindent, nem tilthatják meg, hogy ne beszéljek vele, hogy ne legyek vele. Semmi, semmiféle joguk sincs erre, senki sem kérte őket erre, és a legapróbb szükség sincs erre. Nem akarom.

2024-et írunk, ahol a technológia már annyira fejlett, hogy napjainkban elengedhetetlen a telefon használata, már fiatal korban is. Nem tilthatják meg, hogy ne használjuk a telefonunkat az iskolai szünetekben, mert órán valóban nem kell használni, de szünetben ne szabják meg, hogy használhatjuk-e vagy sem.

Szemtanúja voltam, amint egy roma nemzetiségű férfi halálra kínozza kutyáját. Az autója után kötötte őt és nagy sebességgel húzta. A kutya megfulladt, valószínűleg nagy fájdalmi voltak. Ahogy ezt megláttam, azonnal megfordultam az autómmal és utána eredtem. Amikor utolértem, hangosan dudálni kezdtem rá, de nem állt meg. A kutya akkor már a földön hevert és a sofőr akkor még vagy 200-300 méteren keresztül vonszolta őt, egészen a házáig kb. 50 km/h-s sebességgel. Amikor a sofőr megállt, nem tudtam megállni, hogy ne üssem meg.

Teca kocsmája, Pilisszentlélek, Hunyadi János utca 54. A sorozatbeli kocsmát nem álltuk meg, hogy ne nézzük meg Esztergomból hazafele. Rengetegen voltak, pedig esett az eső, ottjártunkkor épp egy 20 fős csoport fotózta magát a kocsmá előtt. Ami egy nagyon jó kis kocsmá, nem annyira olcsó egyébként. Csapon Soproni és Ipa van, üvegesből nagyobb a választék. Érdekes a környéken még körülnézni, a vegyesboltot, a pónit a szomszédban és a sorozat házait.

<p>Harryék dokumentumfilmje ugyanakkor a sussexi hercegi pár narratívájának az alátámasztására <u>nem állja meg, hogy ne játsszon be</u> egy részletet a Panorama-interjúból. A sussexi hercegi pár rengeteget panaszkodik a kamerák előtt arra, hogy a médiaérdeklődés megnyire megkeserítette az életüket, és a saját tapasztalataikat állítják szembe Diana tapasztalataival – még úgy is, hogy a kettő fényévekre volt egymástól.</p>
<p>Az internetes körökben jó ideje ismert település (aminek angolszász szemszögből bizarr neve sokáig városi legendaként élt a köztudatban) leginkább a neve miatt vált tréfás kedvű brit turisták célpontjává: aki erre jár, bizonyára <u>nem állja meg, hogy ne készítsen legalább egy fotót a falu határában, vagy ne küldjön képeslapot a helyséből.</u></p>
<p>A kompromisszumus határozatot a testület hatalmas többséggel, 105 : 9 arányban, 29 tartózkodás mellett szavazta meg. A szinódus haladó álláspontot foglalt el más vitatott kérdésekben is, így például az összejtudatások, a feszületek iskolai jelenléte vagy a biológiai végrendekezés ügyében is. / Bármily kicsiny is ez a 12. században alapított pápaellenes felekezet – Olaszországban mindössze 40 ezer követője van –, a Vatikán <u>nem állhatta meg, hogy ne kritizálja a szinódus haladó határozatait.</u></p>
<p>Nekem most a postapontra jön és ott <u>nem akadályozhatják meg, hogy ne bontsam fel a postás előtt.</u></p>
<p>Oda jutunk, hogy a szülő maga viszi el a gyereket, ha gyenge a tanári kar, elégedetlen az iskolával, mert a fejpénz megy a gyerek után. Senki <u>nem akadályozhatja meg, hogy ne a gyerekek érdekeit nézze.</u></p>
<p>Mindig előnyösebbek azok a kicsi, hagyományos gazdaságok, amelyek legeltetik az állatokat, és szerves gabonafélékkel egészítik ki, peszticidek nélkül, nem etetik az állatokat antibiotikumokkal, és nem kezelik őket embertelen bánásmódban. Az a tény, hogy a „sarki boltban” nem találja kéznél a termékeiket, <u>nem gátolhatja meg abban, hogy ne kezdje el keresni őket a lakóhelyén.</u></p>
<p>Bármilyen lármával is távozik az ellenzék egy politikai gyűlésről, ez <u>nem gátolja meg</u> abban, hogy <u>ne ebédeljen együtt ellenfeleivel, közös asztalnál.</u></p>
<p>A NATO a konfliktus kezdetétől fogva <u>óvakodott attól, hogy ne járuljon hozzá</u> közvetlenül az ukrajnai feszültségek növeléséhez – és állományából senki sem lépett ukrán területre. / Katonai segítséget azonban nyújtottak – és ma délután Oroszország közölte, hogy a NATO vagy az USA bármely, az országba fegyvereket szállító járművét legitim katonai célpontnak tekintik.</p>
<p>Filmzeneszerzői karrierje az 1981-es Tűzszekerek című film zenéjével indult – nagy sikerrel, hiszen Oscar-díjat kapott, a főcímdal pedig nemcsak a slágerlistákat ostromolta, hanem még 2012-ben is ez hangzott fel a londoni olimpián az éremátadások alatt. Onnantól Vangelis keresett filmzeneszerző lett, bár, ahogy azt nyilatkozta, <u>óvakodott, hogy ne futószalagon gyártsa az alkotásokat.</u></p>
<p>A Szövetségnek cselekvőképességét kiépítve és megerősítve meg kell őriznie önállóságát, alapszabálya értelmében nem folytat pártpolitikát, s <u>őrizkedik attól, hogy ne kerüljön semmiféle párt-, ill. kormánypolitika függvényébe.</u></p>

Figyelemre méltó, hogy az első idézet biztosan, a második pedig valószínűleg a fiatal korosztály tagjaitól származik, épp ők használják a hagyományosnak mondott formát. A szöveg tartalmából ítélve a harmadik idézetet sem egy aggastyán írta...

Címekben leginkább a *nem tud megállni vmit, nem áll meg valamit* után találtunk példákat a tagadó formákra. Főntebb már idéztünk is egyet, álljon itt még néhány:



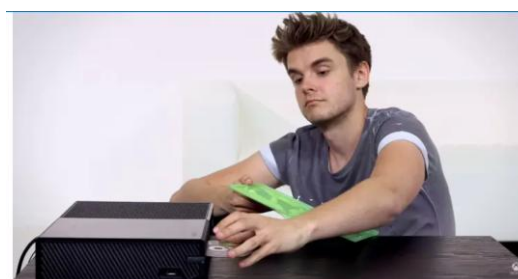
Channing Tatum nem tudta megállni, hogy ne fűzzön kommentárt leendő apósa félmeztelen fotójához



15+ alkalom, mikor az emberek furcsa dolgokat tanultak, és nem tudták megállni, hogy ne osszák meg azokat az interneten

Dominik · 2022.04.21.

52 1 per



Nem tudta megállni a Microsoft, hogy ne szúrjon oda a Sony-nak a visszafelé kompatibilitás kapcsán (videó)

Valószínűnek tűnik, hogy némely főmondati ige után gyakoribb, más után ritkébb a tagadó forma, legalábbis a mai nyelvhasználatban. A *nem állta meg*, *nem tudta megállni* stb. után gyakorinak tűnik a tagadó mellékmondat használata.

2. Az „anélkül, hogy (ne) lássalak” típus

1. A *Nyelvművelő kézikönyv* szerzői az *anélkül, hogy* szerkezetet **idegenszerűnek** tartják, s arra buzdítják a nyelvhasználókat, hogy helyette „tömörebb, szemléletesebb” kifejezéseket használjanak:



<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
Tűzbe vetette az üzenetet, <u>anélkül, hogy</u> elolvasta volna.	<u>Olvasatlanul</u> tűzbe vetette az üzenetet. Tűzbe vetette az üzenetet, <u>még csak el sem olvasta.</u>
Eljött, <u>anélkül, hogy</u> hívták volna.	<u>Hívatlanul</u> jött el. <u>(Meg)hívás nélkül</u> jött el. Eljött, <u>pedig nem is hívták.</u> Eljött, <u>holott senki sem hívta.</u>

Szó sincs róla, hogy csak azért, mert a nyelv művelők szerint „idegenszerű” a szerkezet, mást kellene helyette választani! Főként olyankor, amikor nem is áll szándékunkban tömörebben fogalmazni.



Elég nehéz belátni, miért volna szemléletesebb a *még csak el sem olvasta*, mint az, hogy *anélkül, hogy elolvasta volna* vagy a *pedig nem is hívták*, mint az, hogy *anélkül, hogy hívták volna*. S persze nem is tömörebb. Úgyhogy a nyelv művelők ez esetben hamisan építenek a **nyelvi szintetizmus** és a **nyelvi dekorizmus** ideológiájára.

Valójában egyedül az **idegenszerűség** a „bűne” a kifogásolt szerkezetnek, ami tömény **nyelvi purizmus**.



Bátran használhatjuk a kifogásolt szerkezetet bármilyen stílusú szövegben.



Néhány internetes példa a szerkezet használatára.

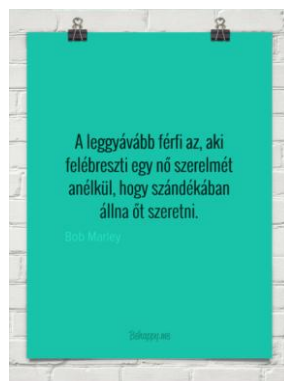
<p>Az új rendszer működése mellett továbbra is elérhető marad a személyes ügyintézés lehetősége, hiszen a Kormányablakbusz szolgáltatás továbbra is biztosítja a helyszíni ügyintézkést a kistélepülések számára. Both András, a Digitális Magyarország Ügynökség vezérigazgatója kiemelte, hogy az új rendszer célja, hogy a felhasználók egyetlen felületen végezzenek el minden szükséges ügyintézkést, <u>anélkül, hogy</u> különböző szolgáltatókat kellene keresniük. A rendszer biztonságos, és a felhasználók adatait is védelmezi, így az adatvédelmi félelmek nem indokoltak.</p>
<p>A nappali és a konyha kombinálása számos előnnyel jár. Először is, a válaszfalak eltávolítása tágasabb és világosabb tér illúzióját kelti. A természetes fény könnyebben áramlik át a téren, és a funkcionális zónák közötti átmenet sokkal folyékonyabbá válik. / Másodsorban, ez a berendezési stílus ideális azok számára, akik szeretnek társasági életet élni. Főzés közben is beszélgethetsz, <u>anélkül, hogy</u> elszigetelődnél. Nem utolsósorban, a nyitott design rendkívül sokoldalú, és könnyen alkalmazkodik különböző stílusokhoz, legyen szó modern és minimalista, rusztikus vagy ipari irányzatról.</p>
<p>Damien Martinez, egy ügyvéd, januárban utazott a Ryanair járatán, amikor a társaság felárat szabott ki a hátizsákjára. Martinez állítása szerint a táskája csak enyhén haladta meg a légitársaság által előírt méreteket, és a repülés során a lábai között tartotta, <u>anélkül, hogy</u> további szolgáltatásra lett volna szükség (például a csomag raktérben való szállítására).</p>
<p>Lehet, hogy most még messzinek tűnik, de minél korábban kezded el a felkészülést, annál könnyebb lesz élvezni a nyugdíjas éveket <u>anélkül, hogy</u> aggódnod kellene a pénzügyek miatt.</p>
<p>Baldwin most a podcastban azzal vádolta a sajtót, hogy elhallgattak minden olyan történetet, amely őt előnyös fényben tüntethette volna fel, míg minden olyan történetet felerősítettek, amellyel neki ártani tudtak. Mint mondja, ez már három éve zajlik <u>anélkül, hogy</u> valaki elmondta volna az igazságot.</p>
<p>Az ünnepi asztal tele van csábító finomságokkal, de a bejgli, zserbó és szaloncukor árnyoldala lehet a fogszuvasodás. Hogyan védhetjük meg fogainkat <u>anélkül, hogy</u> lemondanánk az ünnepi ízekről? Egy kis odafigyelés és modern technológiai megoldások is segítenek, hogy karácsonykor is egészséges maradjon a mosolyunk.</p>
<p>Az ilyen típusú szennyeződések eltávolításához többféle eszköz is használható. Például egy puha kefe segítségével óvatosan lesöpörhetjük a nagyobb részecskéket, <u>anélkül, hogy</u> károsítanánk a fényezést. Alternatív megoldásként sűrített levegőt is alkalmazhatunk, amely hatékonyan fújja le a szennyeződések <u>anélkül, hogy</u> érintkezze az autó felületével.</p>
<p>Aki babakocsival szeretne buszra vagy trolira szállni, az használhatja a kijelölt második ajtót is. Ennek köszönhetően könnyen elérhető a gyermekhordozók számára fenntartott helyek, <u>anélkül, hogy</u> át kellene küzdeni magunkat az egész járművön.</p>
<p>A fafelületekről a megszáradt ételmaradékok eltávolításakor a sós súrolás nélkülözhetetlennek bizonyulhat. Ez egy természetes és könnyen elérhető módja az alapos tisztításnak</p>

anélkül, hogy a fát nem kívánt kémiai reakcióknak tenné ki. / Ha ezeket az egyszerű szabályokat szem előtt tartjuk, még évekig élvezhetjük a fából készült konyhai kiegészítők szépségét és funkcionalitását. A környezetbarát választás otthonunkban nemcsak esztétikus, hanem praktikus is lesz.



Utazd be a világot - anélkül, hogy egy vagyont költenél

8 E kedvelés • 8 E követő



„Víz!
Se ized nincs, se zamatoz, nem lehet meghatározni téged,
megjzlelek,
anélkül, hogy megismernének. Nem szükséges vagy az életben:
maga az élet vagy.”
(Saint-Exupéry)



Hogyan használhatjuk a technológiát anélkül, hogy figyelmünk elterelődne?

Nem tud koncentrálni és a munkaidő alatt vagy tanulás során sokszor megnézi a telefonját? Ez természetes. De hogyan állítsuk meg a figyelem elkalandozását, és milyen hatással van a technológia a koncentrációs idő hosszára?



Hogyan tanulj nyelvet anélkül, hogy hamar feladnád?



Szlovák lap: Magyarország a múltban él anélkül, hogy képes lenne jövőképet megfogalmazni

„Magyarország, mint az Európai Unió egyik legszegényebb országa, javítja a szlovák kulturális műemlékeket” – olvasható a Denník N hasábjain.

2023. július 27. 08:20

3 p 4 105 244 Mentés



Érdeemes utalni a szerkezet **írasmódjára** is. A helyesírási szabályzat 245. pontjának d) alpontja így szól:

Az anélkül hogy, aszerint hogy, ahelyett hogy stb. szókapcsolatok elé rendszerint vesszőt teszünk. Ilyenkor a hogy előtt nincs vessző. Nem hibás azonban az sem, ha a kiejtésbeli tagolást követve akár csupán a hogy elé, akár a kapcsolat mindkét tagja elé vesszőt teszünk.

A szabályzatban ezekkel a példákkal illusztrálják az idézett rendelkezést:

Felrohand a lépcsőn, anélkül hogy pihent volna.
Felrohand a lépcsőn anélkül, hogy pihent volna.
Felrohand a lépcsőn, anélkül, hogy pihent volna.
Cselekedj, ahelyett hogy tétovázol!
Cselekedj ahelyett, hogy tétovázol!
Cselekedj, ahelyett, hogy tétovázol!

A szabály megfogalmazásából úgy tűnik, hogy a szerzők az **első változatot** részesítik előnyben (amikor csak az *anélkül*, ill. *ahelyett* előtt áll vessző), hiszen azt írják, hogy e szókapcsolatok elé „rendszerint” vesszőt teszünk, majd hozzátesszik, hogy „ilyenkor nincs” a *hogy* előtt vessző. Ennek némileg ellentmond, hogy az sem hibás, ha mindkét helyen ki van téve a vessző.



Mindenesetre megnyugtató, hogy **bármiféleképpen írjuk le a szerkezetet, nem követünk el vétséget** (a képernyőképen található cím egy negyedik változatot szemléltet: ebben gondolatjel választja el az *anélkül, hogy* szókapcsolatot az előzménytől).

Fontos, hogy tudatában kell lennünk annak a ténynek, hogy ez a szerkezet többféleképpen írható, **nehogy kijavítsuk kézirataiban** valamelyik változatot csak azért, mert mi nem úgy használjuk, mint a szerző.



2. A *Nyelvművelő kézikönyv* szerzői szerint **tagadó főmondat után a mellékmondatban is ki szokás**, a *Nyelvművelő kézisztár* szerzői szerint **ki kell tenni a tiltószót**. „Kissé pongyolának” tartják a bal oldali oszlopban található formákat:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
Nem megyek oda <u>anélkül, hogy</u> virágot <u>vinék</u> a háziasszonynak.	Nem megyek oda <u>anélkül, hogy</u> ne vinnék virágot.
<u>Nem</u> tudok élni <u>anélkül, hogy</u> téged <u>lássalak</u> .	<u>Nem</u> tudok élni <u>anélkül, hogy</u> téged <u>ne</u> lássalak. Nem tudok élni úgy, hogy téged ne lássalak.
Ha egy író nyelvérzékét sérti egy-egy fölöslegesen kitett vessző, akkor ezt <u>ne</u> panaszolhassa el <u>anélkül, hogy</u> hozzá nem értéssel <u>vádolnák</u> ?	Ha egy író nyelvérzékét sérti egy-egy fölöslegesen kitett vessző, akkor ezt ne panaszolhassa el <u>anélkül, hogy</u> hozzá nem értéssel <u>ne</u> vádolnák?

Néhány internetes példa a nyelvőrök által ajánlott formára:

<p>Tavaly egy harmincas éveiben járó belga férfi kioltotta az életét, miután néhány hétig beszélgetett egy Eliza nevű chatbottal, amely az EleutherAI által kifejlesztett nyílt forráskódú mesterséges intelligencia nyelvi modelljét, a GPT-J-t használja a The Brussels Times szerint. / A fiú halála előtt az egyik naplóbejegyzésében azt írja, egyetlen napot <u>sem</u> létezhet <u>anélkül, hogy ne beszélne</u> „Daenerys” chatbottal, akibe szerelmes volt. Azt hitte, hogy amikor ő és a bot nincsenek éppen együtt, akkor „mindketten igazán depressziósak és megőrülnek”.</p> <p><u>Nem</u> múlik el év <u>anélkül, hogy ne</u> követelne emberéletet a mustgáz. Ezért is nagyon fontos, hogy a szüreti időszakban évről évre felhívják a gazdák figyelmét a szőlő erjedése során keletkező, mustgáz néven ismert szén-dioxid veszélyeire.</p>
<p>Valójában félünk az ismeretlen dolgoktól, az újraértelmezett formáktól, azért félünk, mert nem ismerjük és nem is vesszük a fáradságot, hogy megismerjük. A múlt által ránk aggatott programok, sablonok, ideológiák fogságában nem adjuk meg magunknak azt a lehetőséget, hogy továbblássunk a megadott felszínnél. <u>Nem</u> tudunk csak úgy megbámulni valamit <u>anélkül, hogy ne</u> asszociáljunk valamire.</p>
<p>Jóideje szinte el <u>sem</u> telik nap <u>anélkül, hogy ne</u> kerülne szóba a hosszú évek óta oly stabil és megbízható rezsicsökkentési kedvezménynek átalakítása. Egyre inkább fokozódik az érdeklődés és hajlandóság a korszerűsítési lehetőségek iránt, különös tekintettel arra, hogy még mindig vannak olyan pályázati lehetőségek, melyekkel a beruházás egy részét fedezni tudjuk. A könnyebb áttekinthetőségért röviden összegyűjtöttük azokat a gépészeti megoldásokat, melyek hozzásegíthetnek a tartósan alacsony gáz- és villanyszámlához.</p>
<p>Kevesen tanuljuk meg, hogyan is lehet kommunikálni a szükségleteinket és a nehéz érzéseinket. Különösen nagy kihívás a szomorúság vagy a csalódottság mellett a frusztráció, a düh és a harag kifejezése <u>anélkül, hogy ne</u> parttalan kiabálássá <u>váljon</u> egy konfliktus megbeszélése. Nem a konfliktusokkal van a nehézség, hanem ahogy kezeljük őket.</p>

Természetesen nem tudok elsétálni egy karaokebár mellett sem anélkül, hogy ne vágyakoznék be... És minden egyes alkalommal, ugyanolyan izgalommal állok ki, mintha a legnagyobb színpadon állnék! / Ez így volt tegnap is.

Manapság már nem vehetünk ki albérletet anélkül, hogy ne kellene kauciót fizetnünk, de a kifejezéssel találkozhatunk például autó- vagy kerékpárbérlés esetén is. Nem feltétlenül egyértelmű azonban, hogy mit jelent pontosan a kaució fogalma, mikor kell fizetni, és visszajár-e vagy sem. Cikkünkben körüljárjuk a témát, és megválaszoljuk a legfontosabb felmerülő kérdéseket.

Gimnazista lány vagyok. Boldogan élünk anyukámmal és a nagyszüleimmel, és bár az évek során nagyon sok nehézségen (válás, egy nagyon szeretett családtag elvesztése, rengeteg konfliktus a nagyszülőkkel) mentünk keresztül, pár éve talán kijelenthetem, hogy rendeződött az életünk. / Nekem viszont sajnós van egy nagyon rossz tulajdonságom, méghozzá a stresszelés. Nem telik el nap anélkül, hogy ne idegeskednék valami miatt. Ez a dolog tavalyra odáig fajult, hogy a sok felesleges időmben nyáron elkezdtem beképzeln magamnak különböző betegségeket (természetesen nem tudatosan).

Kylian Mbappé tudja és érti, hogy nem lehetsz globális befolyással rendelkező sportoló anélkül, hogy nem foglalsz állást bizonyos kérdésekben. / Ha kell, a szélsőjobboldaliak ellen szólítja fel a társadalmat, de azt is tudja, lehet, hogy a demokrata politikusok a jófejek, de a republikánusok is vesznek sportcipőt a Nike-tól, őket is meg kell szólítani.

Állítólag van egy frappáns magyar szó, amit nem lehet „ragozni”. Ez a szó a KÖSZÖNÖM... / Vannak azért kétségeink efelől, mert nem csak a leggyakrabban elhangzott szó a Zsaruel-látó működése során, hanem a legkülönösebb módon ragozott és fokozott formában megjelenő kifejezés is egyben. / Rádadásul oda-vissza jár a civil emberek és a határon szolgáltatók között, ugyanis még soha de soha senki nem küldött velünk még egy csokit sem anélkül, hogy ne tette volna hozzá kismilliószor, hogy „mondjátok meg a srácoknak a határon, hogy nagyon köszönjük”.

Soha nem olvastam el egyetlen fontos ember életét sem anélkül, hogy ne fedeztem volna fel, hogy többet tudott és többre volt képes, mint amit én fél tucatnyi élet alatt valaha is remélni tudnék tudni vagy megtenni.

A népszavazásra feltett kérdés akkor idő előtti, ha érvényes és eredményes népszavazás esetén a választópolgári akarat nem tud érvényre jutni a kötőerő időtartamán belül. Ha egy hitelesítő döntés ilyen idő előtti kérdésben nyit utat a népszavazásnak, akkor a népszavazási kérdés szükségképpen megtévesztő is, azon túl, hogy sérti a kötőerő garanciális szabályának az érvényesülését. A fentiekre alapján jelen esetben – tekintettel a NOB eljárásrendjére – a népszavazásra feltett tárgykörben jelenleg nem lehet népszavazást kitűzni anélkül, hogy ne üresítené ki a kötőerő jogintézményét és a hitelesítés jogintézményének időbeli szegmensét.





Időt kellett szánnom arra, hogy megkedveltessem, és ez volt az egyik legfontosabb lépésem. Meg kellett mutatnom neki, hogy tisztellem őt, és nem hozok semmilyen jelentősebb döntést a fiával anélkül, hogy nem törődnek azzal, mit érez.

Hogyan lehet túlélni a házasság hónapját, anélkül, hogy ne változnánk bálnává? – Szeged Podcast 173.



Nem kezdődhet el karácsonyi vásár Kolozsváron anélkül, hogy ne legyenek gondok a magyar feliratokkal



GYAKORIKÉRDÉSEK.HU   Új kérdés  Véletlen » Párkapcsolati problémák 

Listva 2 Kezdőoldal » Felnőtt párkapcsolatok » Párkapcsolati problémák » Meddig lehet elmenni anélkül...

Figyelem! A Felnőtt párkapcsolatok kategória kérdései kizárólag felnőtt látogatóinknak szólnak. Amennyiben még nem vagy 18 éves, a böngésződ Vissza gombja segítségével hagyd el az oldalt.

Meddig lehet elmenni anélkül hogy ne aláznám meg vagy csinálnék hülyét magamból?

Némely idézett példában nincs tagadás a főmondatban, de a háttérben egyik lehetőségként ott van egy tagadó forma (pl. *nem lehet túlélni a házasság napjait anélkül, hogy ne változnánk bálnává*).

Idézzünk még egy olyan példát, amely megfelel a nyelvőrök kívánalmainak: először állító főmondat után találjuk az *anélkül, hogy* szerkezetet, természetesen úgy, hogy a mellékmondat is állító, majd tagadó főmondat után tagadó mellékmondat következik.

Valószínűleg egy fontos kérdés merült fel a fejedben: tarthatod-e kint a beltéri biliárdasztalodat? A szabadter szerelmesei örülhetnek: van mód a kültéri biliárdozásra anélkül, hogy tönkretennéd az asztalodat. Ennek ellenére fontos megérteni, hogy egyetlen beltéri biliárdasztalt sem hagyhatsz kint. Egyes asztalok kültéri használatra készültek, és jobban ellenállnak az elemeknek. Íme, mit kell tudni a beltéri és kültéri biliárdasztalok közötti különbségekről, és arról, hogyan helyezd el a biliárdasztalt a szabadban. A beltéri asztalokat, sajnos nem használhatod kint anélkül, hogy ne veszélyeztetnéd a játszhatóságot és a hosszú élettartamot. Megvan az oka annak, hogy ezeket az asztalokat „beltéri” asztaloknak nevezik. Laminált fából, gumiból és fából készültek, és ezeknek az anyagoknak egyikének sem tesznek jót az ismételt időjárás hatásai.

Nézzünk most meg néhány internetes példát arra az esetre, amikor tagadó a főmondat, mégis állító mellékmondat következik, az *anélkül, hogy* után. Ezt a megoldást minősítik nyelvőrök „kissé pongyolának”.

A Bizottság nem hozhatta volna meg a megtámadott határozatot anélkül, hogy Hollandiának lehetőséget nyújtott volna azon okokkal kapcsolatos véleményének a kifejtésére, amelyekből a Bizottság a határozatában arra a következtetésre jutott, hogy Hollandia támogatást nyújtott az ING-nek annyiban, amennyiben módosított visszatérítési feltételekben állapodtak meg.

Nem ritka, hogy az emberek azt tapasztalják, hogy nem tudnak már alkoholt inni anélkül, hogy betegnek érezzék magukat. Ez nagyon félelmetes megvalósulás lehet, de annak megértése, hogy miért történhet ez, a kérdés kezelése és a lehetséges megoldások megtalálása szempontjából. / Vessen egy pillantást arra, hogy miért nem tud többé alkoholt fogyasztani anélkül, hogy betegnek érezne magát.

Az első hullámok. A nyár nem múlhat el anélkül, hogy kipróbáljuk.

Az Egyesült Államok már nem tud a korábbi mértékű katonai segítséget nyújtani Ukrajnának anélkül, hogy komoly kockázatot vállalna. A The Economist idézte Joe Biden kormányának egyik forrását – írja az eadaily.com. // „Egyszerűen nem tudom, hogy tudunk-e eleget termelni, eleget adni. Nincs semmi más, amit adhatnánk nekik anélkül, hogy más komoly kockázatot vállalnánk” – mondta egy, az amerikai segélyek áramlását jól ismerő forrás – számol be az eadaily.com.

Az ügyben megszólalt az ismert katolikus teológus és író, Perintfalvi Rita is, aki Facebook-posztjában úgy fogalmazott: „Én tényleg azt gondolom, hogy az egyház tisztulása nem fog megtörténni anélkül, hogy fejek hullanak. Egy fej most lehullt, de Tóth mögött is áll valaki és amögött az illető mögött is áll valaki, akit úgy hívnak: Semjén Zsolt. Az egyházak mind rövid pórázon vannak tartva, így a valódi változáshoz politikai rendszerváltás szükséges. Persze addig is menni kell előre és tenni a dolgunk!”

Azt gondoljuk, hogy „Így leszek boldog. Úgy leszek boldog...” De ez mind semmi. Soha nem leszel boldog anélkül, hogy visszamennél haza, vissza Istenhez. Ez a tökéletes tanítás. Mint egy bolond fiú, aki elhagyta az apját. Az apja gazdag ember, mindene megvan, de a fiú hipp lett. Ehhez hasonlóak vagyunk mi is.

Egy babaház nem lenne teljes anélkül, hogy a családja is benne élne, igaz? Ezzel a 7 darabos babacsaláddal az otthonod minden szegletét megtöltheted szeretettel és játékkal! / A család nagyszülőkből, szülőkből és három gyermekből áll, mindegyikük gondosan választott ruhákat visel a karakterük korának megfelelően.

„Azt kell látnunk, hogy a mostani családtámogatási rendszer nem működik. Nem működik az, hogy a gyerekpénzt növeljük, anélkül, hogy szolgáltatásokat tegyünk például mellé” – Hegedüs Csilla, az RMDSZ szóvivője a 24plusz kihelyezett, marosszentgyörgyi stúdiójában ismertette az RMDSZ kongresszusán elfogadott, 2021-2024-es kormányzati évekre vonatkozó Szívügyünk a család című cselekvési tervet.

Külső matrica azoknak, akik nem kezdenek semmit anélkül, hogy előbb megigyanak egy kávé, Red Vinyl, 25 cm



Szijjártó Péter: Európa nem tud biztonságos hely lenni anélkül, hogy Afrika biztonságos lenne



KIADÓI HÍREK, KÖNYVEINKEL TÖRTÉNT, ÚJ MEGJELENÉSEK, VISSZHANG

FELDMÁR ANDRÁS: „NEM HISZEM, HOGY BÁRKI IS VÉGIG TUDNÁ OLVASNI ANÉLKÜL, HOGY FELDÜHÖDJÖN, SÍRJON VAGY KÉTSÉGBEESSEN.”

2021 JÚNIUS ■ NEXT

ANÉLKÜL, HOGY MŰSZAKI DOLGOKKAL FOGLALKOZZAK, NEM TUDOK LÉTEZNI

BELFÖLD ORBÁN-KORMÁNY BUDAPEST KÖLTSÉGVETÉS FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS KISS AMBRUS

Budapest csődje nem kerülhető el anélkül, hogy a kormány a zsebébe nyúlna

A főváros költségvetési kríziséből három út vezet ki.

Nem tűnik úgy, hogy az állító mellékmondati formákat tartalmazó idézetek pongyolább, igénytelenebb fogalmazásúak volnának, mint a tagadó mellékmondati formákat tartalmazók, ezért egyelőre nincs rá okunk, hogy ezt a megoldást bármilyen kontextusban kerülendőnek tekintsük.

Mivel itt sem ismerjük a két változat elterjedtségét a különféle beszélői csoportban, s azt sem tudjuk, hogy van-e stílusértékbeli különbség a két változat közt, nem tehetünk mást, mint hogy a **nyelvérzékünkre** hagyatkozunk.



3. Az „addig jár a korsó a kútra, amíg el nem törik” típus

1. A *Nyelvművelő kézikönyv* szerint a **míg** kötőszós időhatározói mellékmondatban is **váltakozást** találunk a tagadó és az állító formák közt olyankor, amikor „a mellékmondat cselekvésének beállása egybeesik a főmondat cselekvésének végpontjával” (NyKk. II. 1985: 927):



Addig tanultam, míg be nem sötétedett (a tanulás akkor ért véget, amikor a besötétedés bekövetkezett).

Légy türelemmel, míg a seb be nem gyógyul!



Empirikus adatok híján nem tudjuk, melyik formát kellene ajánlani ilyen vagy olyan kontextusban.

A *Nyelvművelő kézikönyv* szerint (uo.) az ilyen mellékmondatból „csak akkor szabad elhagynunk a tagadószt, ha azt akarjuk érzékeltetni, hogy a mellékmondat a főmondatban foglaltaknak a következményét fejezi ki”.



Ilyenkor nem az állító és a tagadó formák közt van váltakozás (mivel a következmény kifejezésére tagadást nem használunk), hanem a *míg* és a *hogya* kötőszó közt:

<i>Csak rákövetkezést fejez ki</i>	<i>Következményt is kifejez</i>
A gyermek addig könyörgött, <u>míg</u> az apja <u>meg nem bocsátott</u> neki.	A gyermek addig könyörgött, <u>míg</u> (végül) az apja <u>megbocsátott</u> neki. A gyermek addig könyörgött, <u>hog</u> y (végül) az apja <u>megbocsátott</u> neki.
<u>Addig</u> tornázott, <u>míg</u> meg nem izzadt.	<u>Addig</u> tornázott, <u>míg</u> megizzadt.

Erre a finom jelentéskülönbségre valóban érdemes figyelni minden **gondozott**, sőt **rendezett** szövegben, főleg ha **választékos** vagy **formális** stílusú.



A *Nyelvművelő kézikönyv* szerint a **tagadószo nélküli** mondat a következményes viszonynak egy **sajátos jelentésárnyalatát** is kifejezheti: a **meglepő, váratlan fordulatot**:

Addig vadászott, míg maga esett csapdába.

Ha azonban a következményes viszony nem áll fenn, a *Nyelvművelő kézikönyv* szerint a tagadószo nem maradhat el:

Kifogásolt

Addig dolgozott, míg el kellett mennie.

Ajánlott

Addig dolgozott, míg el nem kellett mennie.

E szabály értelmében a bal oldali képen látható szövegbe pótolni kellene a *nem* tagadószt, a másik kettő viszont úgy jó, ahogy van:



Az **ajánlott**, vagyis a **tagadószo**s formák tűnnek **helyesebbnek**, de meg kellene **empirikusan** vizsgálni a kifogásolt formáknak a gyakoriságát, ill. eloszlását különböző beszélői csoportokban.

2. A félreértések elkerülése végett meg kell jegyezni, hogy az olyan *míg* kötöszo időhatározói mellékmondatban, amelynek a **története egybeesik** (azonos időtartamú) a főmondatéval, **nem kell kitenni a tagadószt**:



Addig tanult, míg világos volt.

Addig üsd a vasat, míg meleg!

Neked is tetszenek?
Elképzelhetőnek tartod, hogy a te otthonodban is legyenek dekorpanelek?

Addig kérj egy kupont, AMÍG MÉG VAN!


- Csak 100db-ot osztunk szét!
- 6 hónapig felhasználható!

A fenti >főmenü, >hírek menüpontjában megtalálod!

10% KEDVEZMÉNY **EVVAS**

Az önmegvalósító ember társkapcsolatai

Kellessz nekem, mert támogatsz



Csak addig kellessz, amíg támogatsz

Azért van szükségem rád, hogy segíts kibontakoztatni a képességeimet és jól érzem magam

Egészen mást jelent hát ez a két mondat:

1.

Várom a szántással, míg esik.

2.

Várom a szántással, míg nem esik.

Az első mondat azt jelenti, hogy mialatt esik, nem szántok. Ezzel szemben a második azt mondja, hogy megvárom az esőt.

Erre a jelentéskülönbségre **mindenfajta stílusú szövegben** érdemes odafigyelni.



& AZ ÖSSZETETT MONDATOKKAL KAPCSOLATOS BOTLÁSOK

A mondattani jelenségekkel foglalkozó kötetekben már említettünk néhány olyan mondattani jelenséget, amely inkább a fogalmazási botlás, mintsem a váltakozás kategóriájába tartozik. Például a kötőszók körében ilyen volt a **kötőszóhalmozás** (pl. *ha amennyiben, bár azonban, de azonban*).

Főleg a **bonyolultabb** szerkezeti felépítésű mondatok fogalmazására érdemes odafigyelni, mert könnyen becsúszhatnak fogalmazási botlások.

A *Hivatalos nyelvünk kézikönyve* ezzel kapcsolatban így fogalmaz (HivKk. 1978: 227): „A túlbonyolított vagy pontatlanul felépített mondatok [...] nemcsak stíláris szemszögből kifogásolhatók, hanem egyúttal meg is nehezítik a mondanivaló megértését.”

Ezzel az állítással egyet is érthetünk, amennyiben csakugyan túlbonyolult és pontatlanul felépített mondatokról van szó.

Más a helyzet egy másik, a *Hivatalos nyelvünk kézikönyvében* olvasható állítással (uo.) „A mondattani hibák súlyosabban esnek a latba, mint a többi nyelvhelyességi vétség, mivel ezek a nyelv rendszerét támadják meg.”

Ez az állítás **merő sületlenség**. A „mondattani hibák” nem támadnak meg semmit, nem katonák ők, sem nem terroristák! Többnyire csak ügyetlen fogalmazásról van szó. Az olyan mondattani „hiba”, amely a nyelv rendszerét érinti, már nem hiba, hanem valamilyen nyelvi váltkozás, de az sem árt a nyelv rendszerének, csak megváltoztatja.



A *Hivatalos nyelvünk kézikönyvének* fenti állítása mögött a **nyelvi destruktivizmus**, tágabban a **nyelvi damnificizmus**, még tágabban pedig a **nyelvi defektivizmus** áll; ezek az ideológiák tudománytalan elképzelésekre épülnek, nem pedig nyelvi tényekre.



Túl hosszú és túl bonyolult mondatok

A formális stílus egyik jellegzetes mondatszerkesztési sajátossága a **hosszú és bonyolult felépítésű, többszörösen összetett** mondatok használata.

Az ilyen mondatok szerkesztését nemegyszer a **mondanivaló bonyolultsága** követeli meg, vannak azonban olyan esetek is, amikor VAN lehetőség a mondatnak két vagy több **rövidebb** mondatokra való bontására anélkül, hogy darabossá és terjengőssé válna a fogalmazás.

Érdemes megfogadni a nyelvőrök tanácsát, és rövidebb mondatokat használni minden olyan esetben, amikor a hosszabb, bonyolultabb mondat a megértést is nehezíti.



Nézzünk erre először egy példát a *Hivatalos nyelvünk kézikönyvéből*!

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
A termelőszövetkezet megalakulását, a belépési nyilatkozattal jelentkezők részvételével tartott alakuló termelőszövetkezeti közgyűlésen, <u>legalább 15 alapító tagjának szavazatával – ha a szükséges földterület és induló vagyon rendelkezésre áll</u> – lehet elhatározni, amelynek döntenie kell még a jelentkezők felvételéről, az alapszabályról, és meg kell alakítani testületi szerveit, megválasztja a tsz elnökét és más tisztségviselőit és dönt a megalakulás előtt kötött szerződésekről.	<u>Ha a belépési nyilatkozattal jelentkezők részvételével megtartott gyűlésen legalább 15 alapító tag megszavazta, s a szükséges földterület és induló vagyon rendelkezésre áll</u> , a közgyűlés elhatározhatja a termelőszövetkezet megalakítását. Az alakuló közgyűlésen kell döntenie a jelentkezők felvételéről, az alapszabályról, és meg kell alakítani testületi szerveit, megválasztja a tsz elnökét és más tisztségviselőit és dönt a megalakulás előtt kötött szerződésekről.

A javasolt megoldás valóban sokkal **világosabb, áttekinthetőbb, érthetőbb és barátságosabb**. Nem valószínű, hogy volna olyan helyzet vagy szövegtípus, ahol az eredeti fogalmazású mondat volna a megfelelőbb.

A következő mondatban, amely a Grétsy László által szerkesztett, Mai magyar nyelvünk című nyelvművelő munkából való, az **alárendelő mondatok lépcsőzetes halmozása** a szerzők szerint a világosság rovására megy:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
Szeretnénk, ha felettes szerveink lehetőséget teremtenének ahhoz, hogy az iskola mindenkor hallgatói legalább egyszer részt vegyenek tanulmányi kiránduláson, amelynek keretén belül megtekinthetnének olyan korszerű mezőgazdasági gépeket is, amelyek – <u>noha beváltak, és nemcsak alkalmazásuk volna kívánatos, hanem gyártásuk is előbb-utóbb föltétlenül szükségessé válik</u> – a mi vidékünkön még nem használatosak.	Szeretnénk, ha felettes szerveink lehetőséget teremtenének ahhoz, hogy az iskola mindenkor hallgatói legalább egyszer részt vegyenek tanulmányi kiránduláson, amelynek keretén belül megtekinthetnének olyan korszerű mezőgazdasági gépeket is, amelyek a mi vidékünkön még nem használatosak, <u>noha beváltak, és nemcsak alkalmazásuk volna kívánatos, hanem előbb-utóbb föltétlenül szükségessé válik gyártásuk is</u> .

Ebben a mondatban valójában nem a „halmozás” tűnik problematikusnak, hanem csak a **közbevetés helye**; ez derül ki abból is, hogy a szerzők a mondat szerkezetét egyéb tekintetben változatlanul hagyták. Maga a javítás, amit eszközöltek, teljesen **indokolt**.

Még egy **sajtónyelvi** példa ugyanabból a munkából:

<i>Kifogásolt</i>	<i>Ajánlott</i>
A holland posta bejelentette: abból az alkalomból, hogy a francia Louis Braille 150 éve alkotta meg a róla elnevezett pontírást, amely lehetővé teszi, hogy a vakok olvashatnak, mert e rendszerrel nyomtatott szövegek jelennek meg, írhatnak, számolhatnak, egyetemet is végezhetnek, <u>bélyeget ad ki</u> .	A holland posta bejelentette: <u>bélyeget ad ki</u> abból az alkalomból, hogy a francia Louis Braille 150 éve alkotta meg a róla elnevezett pontírást. A pontírás segítségével a vakok írhatnak, számolhatnak, s mivel e rendszerrel nyomtatott szövegek jelennek meg, olvashatnak is, sőt még egyetemet is végezhetnek.

A tárgyi mellékmondat előrehozása teljesen indokolt; kevésbé van létjogosultsága a mondat felbontásának, mert az eredeti sem tűnik nehezebben követhetőnek; ugyanakkor a második mondaton belüli szórendi változtatásokkal egyetérthetünk.

& A JEGYZETBEN EMLÍTETT NYELVI IDEOLÓGIÁK

Nyelvi aformalizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelv formális változatainak használata eredendően negatív jelenség. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a formális, de nem választékos stílusértékű („hivatalos ízű”) nyelvi formák eredendően rosszabbak, mint választékos, közömbös vagy más stílusértékű megfelelőik.

Nyelvi autonomizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a közlések megítélhetők nyelvhelyességi szempontból a beszédhelyzetre és a szövegösszefüggésre való tekintet nélkül. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelvi formák helyessége önmagában is megítélhető, a használati kontextustól függetlenül.

Nyelvi belletrizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a szépírók által használt nyelvi regiszterek, ill. az írók által létrehozott szövegek nyelvi szempontból különleges értékűek és jelentőségűek. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a szépírók által használt nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint a más foglalkozású emberek által használt nyelvi formák.

Nyelvi brevizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a rövidebb nyelvi formák eredendően helyesebbek a hosszabb nyelvi formáknál.

Nyelvi damnificizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy léteznek olyan nyelvváltozatok vagy nyelvek, amelyek ártalmasak, veszélyesek, romboló hatásúak más nyelvváltozatokra, ill. nyelvekre nézve (pl. a standard nyelvváltozat a nyelvjárásokra, a szleng a standardra vagy az angol nyelv az egyéb nyelvekre). *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelvben léteznek káros nyelvi formák, olyanok, amelyek veszélyesek más nyelvi formákra, ill. magára a nyelvi rendszerre nézve, ártanak nekik; ezek eredendően helytelenek minősülnek.

Nyelvi defektivizmus. Az a meggyőződés, hogy a nyelvben, ill. a nyelv egyes változataiban létezhetnek romlott nyelvi formák, ezek pedig a használat kontextusától függetlenül helytelenek minősíthetők.

Nyelvi dekorizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a közlés esztétikai vonzereje, szépsége abszolút érték. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az előnyösebb esztétikai tulajdonságokkal rendelkező, pl. stílusosabb, metaforikus, hangulatfestő jellegű stb. nyelvi forma eredendően helyesebb, mint a kevésbé szépnek, kevésbé stílusosnak tartott forma.

Nyelvi destruktivizmus. Az a meggyőződés, hogy a (standard nyelvváltozat normáinak nem megfelelő) nyelvhasználat romboló hatású lehet a nyelvre nézve, azaz ha az emberek bizonyos ártalmasnak tekintett nyelvi formákat gyakran használnak, vagy amúgy ártalmatlan nyelvi formákat használnak nem megfelelő módon, ezzel árthatnak a nyelvnek.

Nyelvi *docilizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az iskolában oktatott, a tanárok által helyesnek tartott nyelvváltozatok, szövegtípusok, műfajok, beszédmodok eredendően jobbak azoknál, amelyek az iskolai oktatásban nincsenek jelen, vagy jelen vannak, de megbélyegzik őket. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az iskolai oktatásban szereplő, a tanárok által helyesnek, jónak tartott nyelvi formák eredendően helyesebbek azoknál, amelyek az oktatásban nem jelennek meg, vagy megjelennek, de megbélyegzik őket.

Nyelvi doktizmus. Az a meggyőződés, hogy közvetlen kapcsolat van a helytelenek bélyegzett nyelvi formák használata és a beszélők műveltsége, ill. iskolázottsága között, azaz a helytelenek tartott nyelvi formák használata műveletlenségre, ill. alacsonyabb iskolázottságra vall.

Nyelvi domeszticizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a már meghonosodott nyelvi formák eredendően helyesebbek a kevésbé meghonosodott vagy meg nem honosodott nyelvi formáknál. A „meghonosodottság” alapvetően azt jelenti, hogy az adott nyelvi forma egyrészt széleskörűen elterjedt a nyelvközösségben, másrészt beilleszkedett a nyelv rendszerébe.

Nyelvi egzaktizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a tartalmilag pontos, félreérthetetlen közlés abszolút érték. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a denotáció szempontjából pontosabb, egyértelműbb, félreérthetetlen nyelvi forma eredendően helyesebb, mint az, amely kevésbé pontosan, elnagyoltan, homályosan, félreérthetően utal a denotátumra.

Nyelvi elitizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az iskolázottabb társadalmi rétegek nyelvhasználata eredendően értékesebb, jobb, helyesebb a kevésbé iskolázott társadalmi rétegekénél. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az iskolázottabb társadalmi rétegek által használt nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint a kevésbé iskolázott társadalmi rétegek által használt nyelvi formák.

Nyelvi idiomizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az olyan nyelv, nyelvváltozat vagy nyelvi közlés, amely nagymértékben „őrzi”, ill. tartalmazza az adott nyelvre sajátosan jellemző nyelvi formákat, eredendően értékesebb annál, amely ilyeneket csak kisebb számban tartalmaz. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az adott nyelvre sajátosan jellemző nyelvi formák eredendően helyesebbek azoknál a formáknál, amelyek sok más nyelvben is megvannak, különösen pedig azoknál, amelyek idegen nyelvek hatására jöttek létre. A magyar nyelv vonatkozásában a magyar nyelvre jellemző nyelvi formák a nyelvi idiomizmus hívei szerint azért rendkívül értékesek, mert „magyar gondolkodásmódot”, „magyar szemléletet” tükröznek, amit az idegen mintára keletkezett közvetett kölcsönszavak „megzavarnak”.

Nyelvi izomorfizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az egyetlen funkcióval, ill. jelentéssel rendelkező nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint azok, amelyeknek több funkciójuk, ill. jelentésük van.

Nyelvi kontaktizmus. Az a meggyőződés, hogy a nyelvérintkezés alapvetően fontos szerepet játszik a nyelvek történetében: a kontaktushatás a nyelvi változások (egyik) legfontosabb mozgatórugója.

Nyelvi kontaminizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a vegyüléssel keletkezett nyelvi formák eredendően rosszabbak, mint azok, amelyek egyetlen szótőre vagy szóelemre vezethetők vissza.

Nyelvi konzervativizmus. Általánosabb nyelvi ideológiaként megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelv hagyományos formái különleges értéket képviselnek, megőrzésük társadalmi, sőt kulturális és nemzeti érdek. Hívei nem riadnak vissza az olyan nyelvalkító tevékenységtől sem, melynek célja a nyelvi változások fékezése vagy akár visszafordítása. Nyelv-helyességi ideológiaként *makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az archaikusabb, több régies formát tartalmazó nyelvek vagy nyelvváltozatok (pl. nyelv-szigetek, nyelvjárás-szigetek, nyelvcsaládok peremhelyzetű nyelvei, peremnyelvjárások) eredendően értékesebbek a nagyobb változáson átment nyelveknél, nyelvváltozatoknál. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a hagyományos, a nyelvben régebb óta meglévő nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint az újabban létrejöttek vagy bekerültek.

Nyelvi lapszizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelvbontlás vagy más nyelvi vonatkozású tévesztés, félreértés stb. útján – pl. szóvegyüléssel, szerkezetkeveréssel, betűejtéssel, az írott forma helytelen kiolvasásával – keletkezett nyelvi formák

eredendően rosszabbak, mint az elismert szóalkotási eljárásokkal vagy szóteremtéssel létrejöttek.

Nyelvi logicizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a gondolkodás törvényeinek megfelelő, „logikus” nyelvi forma eredendően helyesebb annál a nyelvi formánál, amely kevésbé van összhangban a gondolkodás törvényeivel.

Nyelvi moralizmus. Általánosabb nyelvi ideológiaként megfogalmazva az a meggyőződés, hogy kapcsolat van a helytelennek bélyegzett nyelvi formák használata és a beszélők erkölcsisége közt, azaz a helytelennek tartott formák használata etikailag is kifogásolható cselekedet, s akik rendszeresen élnek ilyen eszközökkel, erkölcsi deficitről tesznek tanúbizonyságot. Nyelvhelyességi ideológiaként *makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az erkölcsi szempontból negatívan értékelt egyénekre, társadalmi rétegekre jellemző nyelvhasználat, ill. a sajátosan rájuk jellemző nyelvváltozatok (pl. az ún. tolvajnyelv, a szleng) eredendően rosszabbak, mint az erkölcsi szempontból pozitívan értékelt egyének, társadalmi rétegek által használt nyelvváltozatok. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a pozitív morális értékkel bírónak láttatott nyelvi forma eredendően helyesebb, mint a negatív morális értékkel bírónak láttatott nyelvi forma.

Nyelvi nacionalizmus. Egy-egy etnikai csoporthoz tartozó beszélőknek az a meggyőződése, hogy a saját etnikai (nemzeti) identitásukhoz kötődő nyelv magasabb rendű, értékesebb, jobb, szebb más nyelveknél, s ez indokoltá teszi terjesztését más nyelvek rovására, akár egy országon belül, akár nemzetközi viszonylatban.

Nyelvi normalizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a (köznyelvben) természetes, megszokott, elterjedt, és ilyen értelemben szabályszerű, vagyis „normális” nyelvi formákat tartalmazó közlések eredendően helyesek. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a (köznyelvben) természetes, megszokott, elterjedt, és ilyen értelemben szabályszerű, vagyis „normális” nyelvi formák eredendően helyesek.

Nyelvi percepcionizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a könnyebben érthető beszéd mód eredendően értékesebb, mint a nehezebben érthető. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a könnyebben érthető nyelvi forma eredendően helyesebb, mint a nehezebben érthető.

Nyelvi platonizmus. Az a meggyőződés, hogy a nyelvnek van egy ideális formája, amely mintegy független a tényleges közlésekben található nyelvi alakulatoktól. Egy-egy nyelvi forma helyessége tehát nem függ attól, mennyire elterjedt, és kik használják.

Nyelvi purizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a hagyományos, nem idegen eredetű nyelvi formákat előnyben részesítő beszéd mód eredendően értékesebb, mint az, amely nagyobb számban tartalmaz idegen eredetű nyelvi formákat. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a hagyományos, nem idegen eredetű nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint az idegen eredetű nyelvi formák. Hasonlóképpen az idegen minta nélküli, belső keletkezésű nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint azok, melyeket idegen mintára alkottak.

Nyelvi standardizmus. Általánosabb nyelvi ideológiaként megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a standard nyelvváltozat kiemelkedő szerepű, a műveltség megszerzésének elengedhetetlen eszköze, a nyelv legfontosabb változata, nyelvileg magasabb rendű más nyelvváltozatoknál, a helyesség zsinórmértéke, a társadalmi előrehaladás pótolhatatlan eszköze, s ezért minden embernek elemi érdeke, hogy azt elsajátítsa és használja. Nyelvhelyességi ideológiaként *makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a standard nyelvváltozat eredendően értékesebb, magasabb rendű, fejlettebb, jobb, sőt szebb a többinél. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a standard nyelvi formák eredendően helyesebbek,

mint a más nyelvváltozatokhoz tartozó formák. Képviselői a standard nyelvváltozat normáját „a normá”-nak nevezik, s az összes többi fölé helyezik.

Nyelvi szintetizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a közlés tömörsége (tartalmi azonosság mellett) abszolút érték. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a szintetikus nyelvi formák eredendően helyesebbek az analitikusaknál.

Nyelvi szisztemizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelvi rendszerbe jobban beágyazódó, a nyelv hagyományos eszközkészletével harmonikus egységben lévő nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint azok a formák, amelyek kevesebb nyelven belüli párhuzammal rendelkeznek, netán inkább más nyelvekben van párhuzamuk.

Nyelvi szkriptizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az írott nyelvi termékek eredendően helyesebbek a beszélt nyelveknél. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az írott nyelvi formák eredendően helyesebbek a beszélt nyelvi formáknál. Ez az ideológia nyilvánul meg abban a törekvésben, hogy a beszélt nyelvben is az írott nyelv normája érvényesüljön.

Nyelvi uzualizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az elterjedtebb nyelvek, nyelvváltozatok nyelvileg eredendően értékesebbek a kevésbé elterjedteknél. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az elterjedtebb (azaz nagyobb földrajzi területen, több társadalmi rétegben, több beszédhelyzetben, többfajta nyelvi kontextusban stb. használt), ill. a nyelvhasználatban gyakrabban előforduló nyelvi forma eredendően helyesebb a kevésbé elterjedtnél, ill. ritkábban előfordulónál.

& NYELVMŰVELŐ IRODALOM ÉS SZAKIRODALOM

ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK

- Bárczi Géza 1974. A mondattan. *Nyelvművelésünk*. Budapest: Gondolat. 76–84. [Az erre a témakörre vonatkozó részek.]
- Bencédy József 1968. A kötőszók. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 133.
- Grétsy László szerk. 1976. A bővítményekkel kapcsolatos nyelvhelyességi kérdések. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 54–55.
- Hegedűs Rita 2004. Az összetett mondatok. *Magyar nyelvtan. Formák, funkciók, összefüggések*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 268–273.
- Keszler Borbála szerk. 2000. A mondattan általános kérdései. *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 369–393.
- Kovalovszky Miklós 1977. Mondattan. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 77–78.
- Nagy J. Béla 1953. 1. 2. 5. 6. 8. Nyelvhelyességi babonák. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 241–246, 249–251, 253.
- Szepesy Gyula 1986. Mondattani babonák. *Nyelvi babonák*. Mondattani babonák. Budapest: Gondolat Kiadó. 221–233.

MONDATFAJTÁK

Átfogóan

- Keszler Borbála szerk. 2000. A mondatfajták. *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 379–393.

Rövid – hosszú

- Keszler Borbála szerk. 2000. A mondatfajták. *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 379–393.
- NyKk. II. 1985. rövid mondat Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 613.
- NymKsz.² 2005. rövid mondatok. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótar*. Budapest: Tinta Kiadó. 474.

Egyszerű – összetett

- Bencédy József 1968. Az egyszerű, illetve összetett, a mellé-, ill. alárendelt mondatok használata. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 117–119.
- Nagy J. Béla 1953. Nyelvhelyességi babonák. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 241–244.

- NyKk. I. 1983. egyszerű és összetett mondat. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 490–493.
- NymKsz.² 2005. egyszerű és összetett mondat. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár.* Budapest: Tinta Kiadó. 129–130.

Alárendelő és mellérendelő mondatok

Általános kérdések

- Bencédy József 1968. Az egyszerű, illetve összetett, a mellé-, ill. alárendelt mondatok használata. *Nyelvművelő tanácsok.* Budapest: Tankönyvkiadó. 119–120.
- Grétsy László szerk. 1976. Összetett mondatok. *Mai magyar nyelvünk.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 65.
- HivKk. 1978. alárendelt mondat. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve.* Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 24–26.
- Keszler Borbála szerk. 2000. Az alárendelő összetett mondatok. A mellérendelő összetett mondatok. *Magyar grammatika.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 472–554.
- Nagy J. Béla 1953. Nyelvhelyességi babonák. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 244–246.
- NyKk. I. 1983. alárendelt mondat. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 157–158.
- NyKk. II. 1985. mellérendelt mondat. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 141–143.
- NyKk. II. 1985. vonatkozó mellékmondat más tagmondat értékében. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 1247–1253.
- NymKsz.² 2005. alárendelt mondat | mellérendelt mondat. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár.* Budapest: Tinta Kiadó. 33. 365.
- Szathmári István 1997. A vonatkozó névmások használatáról. *Magyar Nyelvőr* 121/1, 1–8.
- Tótfalusi István é. n. [1999]. Az alábecsült alárendelés. / Mellékmondatokkal jobb lesz! | „három, a Holdon látható alakzat” | „túrhetetlen állapotok”. *Kis magyar nyelvklinika.* Budapest: Anno Kiadó. 146–147. 147–148. 148–149. 149–150.

Igeragozás a vonatkozó mellékmondatokban

- Grétsy László 1964. Módszerek, amelyeket alkalmazták? *Szaknyelvi kalauz.* Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 253–255.
- Grétsy László szerk. 1976. A bővítményekkel kapcsolatos nyelvhelyességi kérdések. *Mai magyar nyelvünk.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 53.
- Kemény Gábor 1992. Tárgyas helyett alanyit! Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 279–281.

Vonatkozó mellékmondat mellérendelő vagy másfajta alárendelő „helyett”

- Bárczi Géza 1974. A mondattan. / 30. *Nyelvművelésünk.* Budapest: Gondolat. 78.
- Bencédy József 1968. A vonatkozó mondatok. *Nyelvművelő tanácsok.* Budapest: Tankönyvkiadó. 128–130.

- Grétsy László 1964. Bánjunk csínján az *aki, amely, ami* névmással! *Szaknyelvi kalauz*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 175–180.
- Grétsy László szerk. 1976. Összetett mondatok. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 66–67.
- Grétsy László szerk. 1976. Összetett mondatok. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 66.
- NyKk. II. 1985. ami. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 208.
- NymKsz.² 2005. amely | ami. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 38–39. 40.
- Szathmári István 1997. A vonatkozó névmások használatáról. *Magyar Nyelvőr* 121/1, 1–8.

MONDATTANI SZERKEZETEK

„Természetesen, hogy”

- Balázs Géza 2001. szerkezetvegyülés. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 189–190.
- Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk. 2007. nyilván, nyilvánvalóan – nyilvánvaló, hogy, nyilvánvalóan, hogy | sajnos – sajnálatos, hogy – sajnos, hogy | szerkezetvegyülés | természetesen – természetes, hogy – természetesen, hogy | valószínűleg | valószínű, hogy | valószínűleg, hogy. *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Pauz-Westermann. 190. 208. 216–217. 227. 242.
- Bíró Ágnes 1992. *Nyilván, hogy* keveredés. Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd! Válogatott nyelvművelő cikkek*. Budapest: Auktor Kiadó. 305–306.
- Grétsy László 1994. *Természetesen, hogy* nyelvi változás – de milyen? Kemény Gábor–Kardos Tamás szerk., *A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában*. Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete. 93–98.
- É. Kiss Katalin 2004. Természetesen/valószínűleg/nyilvánvalóan, hogy. *Anyanyelvünk állapotáról*. Budapest: Osiris Kiadó. 22–25.
- É. Kiss Katalin 2010. Valószínűleg, hogy román kontaktushatás. É. Kiss Katalin–Hegedűs Attila szerk., *Nyelvelmélet és kontaktológia*. Piliscsaba: PPKE BTK Elméleti Nyelvészeti Tanszék–Magyar Nyelvészeti Tanszék. 223–237.
- Kontra Miklós 1990. Természetesen, hogy nem hiba – nyelvi változás? Balogh Lajos–Kontra Miklós szerk., *Élőnyelvi tanulmányok*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet. 76–83.
- Kontra Miklós 2000. Egy mondattani változás három megközelítése. Kiefer Ferenc–Gósy Mária szerk., *Helyzetkép a magyar nyelvtudományról*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet. 111–124.
- Kontra Miklós 2003. (természetes, hogy X). | Vizsgálati eredmények: a független változók hatásai a nyelvi változókra. (Cím nélküli bevezetés.) | Egy ma zajló mondattani változás: a (természetes, hogy X) változó. Kontra Miklós szerk., *Nyelv és társadalom a rendszerváltáskori Magyarországon*. Budapest: Osiris Kiadó. 77–80. 85–86. 146–155.
- NyKk. II. 1985. szerkezetvegyülés. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 802–803.
- NymKsz.² 2005. bizonyára, hogy | nyilván, hogy | természetesen, hogy | valószínűleg, hogy.

- Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 79. 413. 556. 593.
- Sebestyén Árpád 1994. „Valószínűleg, hogy” menedzserdivat. *Értsünk Szót! Útvesztők és útjelzők mindennapi nyelvhasználatunkban*. Debrecen: KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 138–139.
- Sebestyén Árpád 2002. Stigmatizálom-e a menedzsereket? Balázs Géza–A. Jászó Anna–Koltói Ádám szerk., *Éltető anyanyelvünk. Írások Grétsy László 70. születésnapjára*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 422–426.
- Tótfalusi István é. n. [1999]. „nyilván, hogy...” *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 251.

„El kell menjek”

- Balázs Géza 2001. kell menjek-szerkezet. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 127–128.
- Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk. 2007. kell menjek-szerkezet. *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Pauz-Westermann. 131–132.
- Bárczi Géza 1974. A mondatban. / 30. *Nyelvművelésünk*. Budapest: Gondolat. 79.
- Benyhe János 2005. El kell menjek? *Dohogó. Nyelv-őr-járat*. Budapest: Kortárs Kiadó. 265–266.
- Bíró Ágnes 1992. Így kell mondjuk? Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 265–266.
- Lanstyák István–Szabó Mihály Gizella 1997. A *fel kell mennem* : *fel kell menjek* típusváltozó. *Magyar nyelvhasználat – iskola – kétnyelvűség*. Pozsony: Kalligram. 49–51.
- NyKk. I. 1983. kell. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 1130–1131.
- NymKsz.² 2005. kell. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 288.
- Posgay Ildikó 2002. Kell tanítsuk? Balázs Géza–A. Jászó Anna–Koltói Ádám szerk., *Éltető anyanyelvünk. Írások Grétsy László 70. születésnapjára*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 393–395.
- Sebestyén Árpád 1994. Illik tudni... *Értsünk Szót! Útvesztők és útjelzők mindennapi nyelvhasználatunkban*. Debrecen: KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 150–151.

„Lehet elmegyek”

- Benő Attila–Hegedűs Attila 2019. Román hatás és nyelvjárási jelenség párhuzama egy adott szerkezet érvényesülésében: a *hogy* törlése a *lehet* után. É. Kiss Katalin–Hegedűs Attila–Pintér Lilla szerk., *Nyelvelmélet és kontaktológia 4*. Budapest–Piliscsaba: PPKE BTK Elméleti Nyelvészeti Tanszék–Magyar Nyelvészeti Tanszék. 189–200.
- Gugán Katalin 2015. Hol volt? Hol nem volt? A tagmondattörő grammatikalizációs folyamatokról a *lévén* és a *lehet* grammatikalizációja kapcsán. *Magyar Nyelv* 111, 38–53.
- Horváth László 2023. A *hogy* nélküli *lehet* használatáról. *Magyar Nyelv* 119, 306–317.

AZ UTALÓSZÓ HASZNÁLATA

- Bencédy József 1968. A rámutató szók. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 130–131.
- NyKk. II. 1985. utalószó. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 1146–1149.
- Tótfalusi István é. n. [1999]. Az utalószó rejtelmek. *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 154–155.

AZ ÖSSZETETT MONDATOK SZÓRENDI KÉRDÉSEI

A mellékmondat sorrendi helye

- NyKk. II. 1985. mellékmondatok sorrendi helye Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 136–138.
- NyKk. II. 1985. vonatkozó mellékmondat mondatrendi helye. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 1254.
- NymKsz.² 2005. mellékmondat sorrendi helye. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 364.

Mondatátszövődés

- Grétsy László szerk. 1976. Összetett mondatok. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 71.
- Horváth Krisztina 2013. Ragátszövődés. A mondatátszövődés egy különleges típusának vizsgálata. *Magyar Nyelvőr* 137/1, 101–118.
- Horváth Krisztina 2014. A mondatátszövődés szerkezeti vizsgálata korpusz alapján. Drávcz Fanni–Haindrich Helga Anna–Horváth Krisztina szerk., *Doktoranduszok a nyelvtudomány útjain*. (Félúton 9.) Budapest: ELTE BTK, Nyelvtudományi Doktori Iskola. 101–118. http://linguistics.elte.hu/studies/fuk/fuk13/fuk13_kotet.pdf
- NyKk. II. 1985. mellékmondatok sorrendi helye. 3. (mondatátszövődés). Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 138.
- NymKsz.² 2005. szórend. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 529.

TAGADÁS MELLÉKMONDATOKBAN

- Bencédy József 1968. Az állítás és a tagadás. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 123–124.
- Felde Györgyi 1992. A tagadás logikája. Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 284–285.
- Felde Györgyi 1992. Mi tagadás? Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest:

- Auktor Kiadó. 285–287.
- Grétsy László szerk. 1976. Összetett mondatok. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 70.
- NyKk. II. 1985. tagadás | tagadás mellékmondatban | tagadó szerkezet vagy fosztóképzős melléknév | tagadó válasz formái | tagadva állítás. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 923–924, 924–927, 928–929, 929–930, 930–931.
- Tótfalusi István é. n. [1999]. Tagadunk, de hogyan? A) Tagadás – egyszer és kétszer. *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 157–158.

BOTLÁSOK

- Grétsy László szerk. 1976. A helyes és szép stílus ellen elkövetett hibák. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 76–77.

& VIZSGATÉTELEK

A ÷ jellel megjelölt kérdések csak a **vizsga gyakorlati részében** fordulnak elő, vagyis a megszerzett ismereteket mondatokba foglalt konkrét nyelvi formák nyelvi helyénvalósági megítélésében kell alkalmazni. Nem szükséges pontosan tudni, hogy a kérdésnek milyen a nyelvhelyességi megítélése (vagyis hogyan ítélik meg a nyelvművelők), elég ha az adott mondatra vonatkozóan, annak kontextusában állapítja meg a vizsgázó a szóban forgó nyelvi forma helyénvalóságát.

A csillaggal (*) jelölt kérdések csak a **pótvizsgán** lesznek számonkérve **elméleti kérdésként** egy külön tesztlapon abban az esetben, ha az első vizsgán elért eredmény **40% alatt volt**. Ha a hallgató úgy érzi, hogy nem érte el az 40%-ot, érdemes a dolgozatát áthúznia; ezzel elkerülheti, hogy a pótvizsgán a csillagos kérdésekből is írnia kelljen. A kérdések egyharmada (33%-a) csillagos, így jelentős munkát takarít meg az, aki első alkalommal eléri legalább az 50%-ot.

Megjegyzések

1. A nagyobb kérdések felbontva is szerepelhetnek.
2. Több kisebb kérdés is szerepelhet összevontan.
3. A legtöbb kérdéshez példákat is kell mondani, akkor is, ha ez a kérdésben magában nincs benne.
4. A félév folyamán változás is történhet a kérdésekben. A számonkérés mindig a legutolsó verzió alapján történik.

ÖSSZETETT MONDATOK

1. Az összetett mondat mibenléte és válfajai. Példák. *
2. Az alárendelő összetett mondat mibenléte. Példák. *
3. A mellérendelő összetett mondat mibenléte. Példák. *
4. A kötőszó és az utalószó szerepe az összetett mondatban. *

MONDATFAJTÁK

1. **A rövid és hosszú mondatok régi és mai nyelvhelyességi, valamint mai helyénvalósági megítélése. Példák.**
2. **Az egyszerű és az összetett mondatok régi és mai nyelvhelyességi, valamint mai helyénvalósági megítélése. Példák.**
3. A többszörösen összetett mondatok problémái. *
4. Alárendelő és mellérendelő mondatok – általános áttekintés. *
5. Az utalószós és utalószó nélküli mondatok stílusértéke, váltakozása. ÷
6. **Ismertessük a mellé- és alárendelő mondat típus használatával kapcsolatos korábbi nyelvművelői babonát és a kérdés mai megítélését.**
7. Alárendelés váltakozása jelzős vagy értelmezős szerkezettel. ÷
8. Vonatkozó alárendelés váltakozása másfajta alárendeléssel – általános áttekintés. *
9. Vonatkozó mellékmondatok és okhatározói mellékmondatok váltakozása, az egyes változatok nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. ÷
10. Vonatkozó mellékmondatok és célhatározói mellékmondatok váltakozása, az egyes változatok nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. ÷
11. A következményes értelmű vonatkozó mellékmondatok kötőszava. ÷

12. Vonatkozó mellékmondatok és megengedő értelmű mellérendelő mellékmondatok változása, az egyes változatok nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. ÷
13. Alárendelés váltakozása mellérendeléssel és önálló mondatral – általános áttekintés. *
14. A vonatkozó mellékmondat váltakozása kapcsolatos mellérendelő tagmondatral, az egyes változatok nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. ÷
15. A vonatkozó mellékmondat váltakozása ellentétes, következtető vagy magyarázó mellérendelt tagmondatral, az egyes változatok nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. ÷
16. Vonatkozó mellékmondat és önálló mondatok váltakozása, az egyes változatok nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. ÷
17. Az *amely* és az *ami* kötőszónak tagmondatok időbeli viszonyait megzavaró használata. ÷
18. Az egész mondat tartalmára vonatkozó *ami* névmással alkotott alárendelő mondatok. ÷
19. Az *addig... amíg...* szerkezet használata. ÷
20. Az *úgy..., mint* szerkezet használata. ÷

MONDATTANI SZERKEZETEK

1. **A természetesen, hogy szerkezet mibenléte. Példák.**
2. *A természetesen, hogy szerkezet* lehetséges eredete. *
3. **A természetesen, hogy szerkezet nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.**
4. **Az el kell menjek szerkezet mibenléte. Példák.**
5. *Az el kell menjek szerkezet* lehetséges eredete. *
6. **Az el kell menjek szerkezet nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.**
7. **A lehet, elmegyek és a lehet elmegyek szerkezetek mibenléte. Példák.**
8. *A lehet elmegyek szerkezet* eredete. *
9. **A lehet, elmegyek és a lehet elmegyek szerkezetek nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.**

AZ UTALÓSZÓ HASZNÁLATA

1. **Az utalószó mibenléte és funkciója. Példák.**
2. Az utalószós és utalószó nélküli formák jelentése. *
3. Az utalószós és utalószó nélküli formák váltakozása – általános áttekintés. *
4. Az utalószó szükségességének esetei. *
5. Az utalószó elhagyhatóságának esetei. *
6. Az utalószó elhagyandóságának esetei. *
7. **A 3. személyű személyes névmás viszonyragos, ill. névutós alakjai mint utalószók. A személyes és a mutató névmások váltakozása, ennek nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Példák.**
4. Újabb keletű utalószói szerkezetek, nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. ÷

AZ ÖSSZETETT MONDATOK SZÓRENDI KÉRDÉSEI

1. Tagmondaton belüli szórend összetett mondatban. ÷
2. A mellékmondat sorrendi helye többszörös alárendelés esetén. ÷
3. A természetes időrend követése összetett mondatokban. *
4. **A mondatátszövődés mibenléte. Példák.**

TAGADÁS MELLÉKMONDATBAN

1. *A tagadja, hogy nem vitte el* típusú szerkezet (kétszeres tagadás) mibenléte, nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. *
2. *Az anélkül, hogy ne lássalak* típusú szerkezet mibenléte, nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. *
3. *Az addig jár a korsó a kútra, amíg el nem törik* típusú szerkezet mibenléte, nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. *

AZ ÖSSZETETT MONDATOKKAL KAPCSOLATOS BOTLÁSOK

1. Túl hosszú és túl bonyolult mondatok. ÷

NYELVI IDEOLÓGIÁK

1. A nyelvi aformalizmus mibenléte.
2. A nyelvi autonomizmus mibenléte.
3. A nyelvi belletrizmus mibenléte.
4. A nyelvi brevizmus mibenléte.
5. A nyelvi damnificizmus mibenléte.
6. A nyelvi defektivizmus mibenléte.
7. A nyelvi dekorizmus mibenléte.
8. A nyelvi destruktivizmus mibenléte.
9. A nyelvi doktizmus mibenléte.
10. A nyelvi normalizmus mibenléte.
11. A nyelvi egzaktizmus mibenléte.
12. A nyelvi elitizmus mibenléte.
13. A nyelvi idiomizmus mibenléte.
14. A nyelvi izomorfizmus mibenléte.
15. A nyelvi kontaminizmus mibenléte.
16. A nyelvi kontaktizmus mibenléte.
17. A nyelvi konzervativizmus mibenléte.
18. A nyelvi lapszizmus mibenléte.
19. A nyelvi logicizmus mibenléte.
20. A nyelvi moralizmus mibenléte.
21. A nyelvi nacionalizmus mibenléte.
22. A nyelvi normalizmus mibenléte.
23. A nyelvi percepcionizmus mibenléte.
24. A nyelvi platonizmus mibenléte.
25. A nyelvi purizmus mibenléte.
26. A nyelvi standardsizmus mibenléte.
27. A nyelvi szintetizmus mibenléte.
28. A nyelvi szisztemizmus mibenléte.
29. A nyelvi szkriptizmus mibenléte.
30. A nyelvi uzualizmus mibenléte.

& JELMAGYARÁZAT



nyelvhelyességi ítélet, szabály, kívánalom



helyénvalósági ítélet, nyelvhasználati tanács



cáfolat, részleges vagy teljes ellenvélemény, korrekció, kiegészítés



stílusérték, használati érték



nyelvi ideológiák, más magyarázat



ellentét; fontos!



tudománytalan, elfogadhatatlan megállapítás, rossz példa vagy rossz eljárás, gyakorlat



sokkolóan tudománytalan, elfogadhatatlan megállapítás, rossz példa vagy rossz eljárás, gyakorlat



örvendetesen helyálló megállapítás

& A SZERZŐSÉG KÖTETEI

2022

- Nyelvi váltakozások az igék körében. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések.* Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-974359-0-5. 208 p.
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/2023_LI_01_Igek_v3.pdf
- Nyelvi váltakozások az igenevek körében. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések.* Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-974359-1-2. 97 p.
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/2023_LI_02_Igenevek_v03.pdf
- Nyelvi váltakozások az igekötős igék körében. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések.* Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-974359-2-9. 180 p.
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/2022_LI_03_Igekotoss_igek_v5.pdf
- Nyelvi váltakozások a névszók körében. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések.* Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-974359-3-6. 252 p.
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/2023_LI_04_Nevszok_v02.pdf
- Nyelvi váltakozások a névutók körében. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések.* Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-974359-4-3. 246 p.
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/2023_LI_05_Nevutok_v02.pdf

2023

- Váltakozások a magyar nyelvben nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági szempontból.* Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-974359-9-8. 94 p.
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/2023_LI_Valtozasok_a_magyar_nyelvben_nyelvhelyességi_es_nyelvi.pdf
- A magyar nyelvi váltakozások dialektális háttere.* Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-05-0. 88 p.
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Nyeal_Dialvalt_1.pdf
- A magyar nyelvi váltakozások kronolektális háttere.* Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-06-7. 86 p.
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Nyeal_Kronvalt.pdf
- A magyar nyelvi váltakozások stílusbeli háttere.* Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-08-1. 122 p.
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Nyeal_Stilvalt.pdf
- A magyar nyelvi váltakozások érzelmi háttere.* Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-07-4. 115 p.
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Nyeal_Expvalt.pdf

Magyar nyelvi váltakozások vizsgálata a Magyar nemzeti szövegtár segítségével. Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. 978-80-69002-09-8. 125 p. https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Korpvalt.pdf

A személytelenség kifejezésének eszközei. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések. Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-00-5. 149 p. https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Szemelytelenseg.pdf

2024

Nyelvi váltakozások a névelők körében Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések. Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-12-8. 138 p. https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Nyeal_Nevelok.pdf

Nyelvi váltakozások a személyes és a mutató névmások körében. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések. Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-11-1. 112 p. https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Nyeal_Szemmut_nevm.pdf

Nyelvi váltakozások a vonatkozó névmások körében. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések. Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-10-4. 185 p. https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Nyeal_Von_nevm.pdf

Nyelvi váltakozások a kötőszók körében. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések. Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-13-5. 113 p. https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Kotoszok.pdf

Váltakozó kötőszók. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések. Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-14-2. 108 p. https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Kotoszojegyzek.pdf

Az egyes és a többes szám használatával kapcsolatos váltakozások egyszerű mondatokban. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések. Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-16-6. 112 p. https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Esza-tesza.pdf

Nyelvi váltakozások az egyszerű mondatokban. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések. Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-17-3. 146 p. https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Egyszerum.pdf

Szórendi váltakozások egyszerű mondatokban. Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések. Pozsony: Szenci Molnár Albert Egyesület. ISBN 978-80-69002-19-7. 137 p. https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kmjl/Szorend.pdf

ISBN 978-80-69002-18-0
EAN 9788069002180